

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Specifické finanční systémy: Islámské finančnictví a bankovníctví

Specific financial systems: Islamic finance and banking

Bc. Kristina Bošková

Plzeň 2014

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Kristina BOŠKOVÁ
Osobní číslo: K11N0023P
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika a management
Název tématu: Specifické finanční systémy:
Islámské finančnictví a bankovníctví
Zadávací katedra: Katedra financí a účetnictví

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte teoretická východiska, principy a historický vývoj produktů islámského finančnictví.
2. Analyzujte islámské finančnictví a bankovníctví ve vybraných zemích.
3. Zhodnoťte ekonomické dopady islámského finančnictví a bankovníctví na dané země.
4. Shrňte řešenou problematiku.

Rozsah grafických prací: neuveden
Rozsah pracovní zprávy: 60 - 80 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- IQBAL, Munawar; LEWELLYN, David T. *Islamic banking and finance: New perspectives on profit-sharing and risk*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2002. ISBN 1 84064 787 6
- MAITAH, Mansoor. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-589-2
- WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, Gabriela. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001. ISBN 80-86149-33-1
- *Emerald* [online]. Dostupné na: <http://www.emeraldinsight.com/index.htm>
- *Rice Unconventional Wisdom: A basic guide to contemporary islamic banking and finance* [online]. Dostupné na: <http://www.ruf.rice.edu/elgamal/files/primer.pdf>

Vedoucí diplomové práce: Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: 25. října 2013

Termín odevzdání diplomové práce: 25. dubna 2014

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. října 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Specifické finanční systémy: Islámské finančnictví a bankovníctví“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne

.....

podpis autora

Poděkování

Mé upřímné poděkování patří vedoucí této diplomové práce Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky, odborné rady a čas, který mi věnovala nejen při konzultačních hodinách. Dále mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali.

Obsah

Úvod	7
Metodika a postup práce.....	9
1 Finanční systém a bankovníctví.....	11
1.1 Finanční systém.....	11
1.2 Funkce finančního systému.....	12
1.3 Počátky a historický vývoj bankovníctví.....	13
1.4 Současné konvenční bankovníctví.....	14
2 Islámské finančníctví a bankovníctví	17
2.1 Islámské finančníctví a bankovníctví v historické perspektivě	17
2.2 Teoretická východiska islámského finančníctví a bankovníctví.....	26
2.3 Principy islámského finančníctví a bankovníctví	28
3 Základní způsoby financování v islámském bankovníctví a jejich historický vývoj	37
3.1 Mudáraba	38
3.2 Musharaka.....	40
3.3 Murábaha	41
3.4 Ijara	43
3.5 Další islámské produkty.....	44
4 Islámské finančníctví a bankovníctví ve vybraných regionech a zemích světa..	49
4.1 Asie	50
4.1.1 Blízký východ	50
4.1.2 Jihovýchodní Asie.....	69
4.1.3 Jižní Asie.....	76

4.2 Severní Afrika	81
4.3 Evropa	85
5 Zhodnocení vybraných ukazatelů islámského finančnictví a bankovníctví	93
5.1 Vývoj ukazatelů islámského finančnictví a bankovníctví.....	95
5.2 Ukazatele islámského finančnictví a bankovníctví na příkladech vybraných zemí a predikce možného vývoje.....	98
5.3 Srovnání finančního systému islámského a konvenčního.....	105
6 Shrnutí.....	111
Závěr	117
Seznam tabulek a obrázků	119
Seznam použitých zkratk	120
Seznam použité literatury	124
Seznam příloh.....	142

Úvod

V souvislosti s rozvíjející ekonomickou krizí, která na svět dolehla v letech 2008 až 2012 a jejíž následky stále pokračují, začali hlavní představitelé ekonomického světa přemýšlet nad únikovými cestami a preventivními opatřeními, jak se vyvarovat dalším dopadům či případnému opakování v budoucnu. Proto se pojem islámské finančnictví dostalo do okruhu debat nejen v těch nejvyšších, ale i na těch nižších stupních odborných znalostí ekonomie jako možná alternativa současného konvenčního finančnictví, které funguje v převážné části na světě.

Islámské finančnictví a bankovníctví však není novinkou jednadvacátého století, nýbrž v jistých zemích funguje tento systém již několik desítek let. Ačkoli islámské právo se vztahuje pouze na muslimy a je tak silně spjato s vyznáváním islámské víry, islámské finanční právo se nevztahuje jen na muslimy, ale i na nemuslimy, kteří mohou s produkty tohoto specifického finančního systému také obchodovat a prostřednictvím něho investovat. V důsledku současné globalizace ve všech směrech, jež se rozšiřuje do zemí, do kterých se doposud příliš nedostala, dále díky zmíněné ekonomické krizi a i v závislosti na odlišných principech islámského finančního systému se v posledních několika letech k této alternativě tradičního finančního systému uchyluje čím dál více obyvatel i bez islámského náboženského vyznání.

Mezi hlavní cíle této práce patří: vymezení základních pojmů, stanovení rozdílů mezi islámským finančním systémem a tím konvenčním, analýza právního vymezení islámského bankovníctví a finančnictví, dále analýza a porovnání vývoje a nabídky islámských bankovních produktů ve světě i ve vybraných zemích, či společenstvích a vyhodnocení možných důvodů, proč se toto specifické odvětví tak rychle rozvíjí a proč je volbou i pro další nemuslimské banky/obyvatele/státy.

První kapitola stručně definuje účel, funkce a historický vývoj tradičního finančního systému, potřebného k pozdějšímu srovnání rozdílů mezi tradičním, též nazývaným konvenčním, pojetím financování a bankovníctví a islámským finančnictvím a bankovníctvím, jež bylo relativně nově objeveno západním světem. Druhá kapitola se zabývá islámským finančnictvím v historické perspektivě, tj. kde a kdy vzniklo, jaká

jsou teoretická východiska a principy dodržování. Třetí část se podrobněji věnuje produktům nabízených islámskými finančními a bankovními institucemi.

Čtvrtá kapitola patří historickému vývoji islámského finančnictví ve vybraných zemích poskytující tak co nejširší pohled na danou problematiku. Tyto země jsou vybrány dle důležitosti, kterou sehrály ve vývoji tohoto tématu (například Egypt, Bahrajn, Malajsie) nebo z hlediska vyhraněného postoje, který zastávaly v minulosti či současnosti (například Írán, Saudská Arábie).

Pátý úsek je zaměřen na analýzu vývoje několika ekonomických ukazatelů za posledních několik let v oblasti islámského finančnictví a bankovníctví a zhodnocení současné situace jak ve světě, tak ve vybraných oblastech. Dále jsou porovnány rozdíly v principech těchto dvou přístupů k financování a bankovníctví a jejich některé finanční ukazatele.

Předposlední část se věnuje zhodnocení výhod a problematických oblastí tohoto sektoru a možným důvodům, proč se toto odvětví rozvíjí i mimo oblast asijských zemí. Rovněž je i stručně nastíněna případná budoucí spolupráce islámského finančnictví a bankovníctví v České republice.

Závěr této diplomové práce tvoří krátké shrnutí daného tématu a jeho vývoje a výčet oblíbených finančních a bankovních produktů.

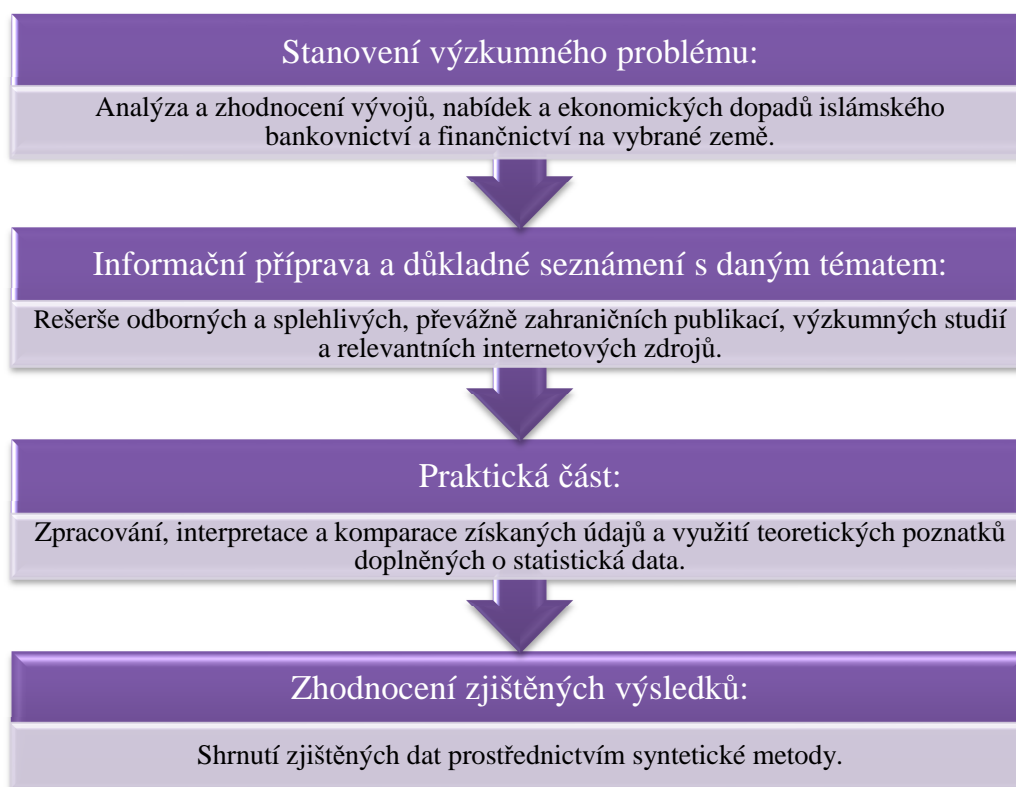
Metodika a postup práce

Tato diplomová práce je zpracována na základě relevantních dostupných zdrojů, které jsou volně k dostání či méně zpoplatněny, jak v knižní podobě, tak v té internetové. Většina čerpaných zdrojů je přeložena z cizích jazyků, jelikož převážná část z nich je hlavně v anglickém jazyce, případně v německém. Dále je zapotřebí některé zdroje filtrovat, z důvodu odporování si s jinými, více odbornými, a v rámci dostupnosti informací proto není možné se některým bodům věnovat více do hloubky. Rovněž některé hodnoty nejsou pro rok 2014 či dřívější roky aktualizovány nebo tyto informace nejsou veřejnosti vůbec poskytovány. Na základě tohoto jsou v této diplomové práci uvedeny jen takové údaje, aby poskytovaly, co nejspolehlivější a nejaktuálnější obraz daného stavu a situace. Postup práce se odvíjí v závislosti na výše uvedených stanovených cílech, ke kterým tato diplomová práce dospěla.

Na začátku je provedena rešerše mnoha odborných publikací, studií a důležitých internetových zdrojů. Informace z nich jsou protříděny dle relevantnosti a významu pro dané téma této diplomové práce. Tyto teoretické poznatky jsou dále rozšířeny a doplněny o statistické údaje vztahující se k nim. Seznam zdrojů, tabulek, obrázků a příloh lze objevit na konci této práce. Příloha obsahuje slovníček islámských pojmů.

Praktická část práce se věnuje analýze vybraných převážně muslimských zemí nacházejících se v Asii, či uskupení několika států a dále jejich komparaci dle vybraných ekonomických ukazatelů v minulosti, současnosti i v možné očekávané budoucnosti. Většina údajů druhé poloviny tohoto celku je čerpána z výzkumných zpráv společnosti Ernst&Young. Konec této práce tvoří shrnutí poznatků prostřednictvím syntetické metody.

Obrázek 1: Metodický postup práce

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

1 Finanční systém a bankovníctví

Tato první kapitola se zabývá definicí, funkcí, stručným historickým vývojem současného konvenčního finančního systému a bankovníctví. K tomuto odvětví je však věnováno jen několik důležitých bodů k daným kapitolám, jelikož se nejedná o hlavní téma této diplomové práce.¹ V následujících podkapitolách jsou zmíněny podstatné milníky ve vývoji konvenčního finančnictví a bankovníctví, které poslouží k lepšímu pochopení a srovnání rozdílů mezi tímto finančním systémem a islámským.

1.1 Finanční systém

Finanční systém lze definovat jako soubor veškerých finančních institucí, trhů a zákonů, díky kterým obyvatelé, společnosti, státy realizují finanční transakce jakéhokoli druhu. V každém státě funguje jiná forma finančního systému, prostřednictvím kterého dochází k jak hotovostním, tak bezhotovostním platbám, lze obchodovat s cennými papíry (tj. obligacemi, akciemi, apod.), jsou určovány úrokové sazby a celkově dochází ke všem aktivitám spojeným s poskytováním finančních služeb. V současné době dochází díky globalizačním vlivům k propojení celého finančního světa, nejen v rámci daného státu.²

Princip finančního systému tkví v alokaci volných finančních prostředků (přesouvání zápujčného kapitálu, zdrojů) od přebytkových subjektů (osob, které ho dočasně nepotřebují, spoří) k deficitním (osobám potřebným tento kapitál). Domácnosti přes trh výrobních faktorů dodávají podnikovému sektoru výrobní faktory a ten přes trh zboží a služeb nabízí domácnostem zboží a služby. Ekonomické subjekty tvoří úspory, které jsou využity formou investic. Veškeré úspory domácností a podniků jsou pomocí finančního trhu přemísťovány mezi věřitele a dlužníky.³

¹ V případě zájmu o důkladnější informace viz M. Režňáková (Finance, finanční systém) a J. Švarcová (Ekonomie).

² REŽŇÁKOVÁ, M. *Finance, finanční systém: studijní text pro kombinovanou formu studia*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005, 84 s. ISBN 80-214-3005-2.

³ HANÁK, P. *Finanční systém* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: vipor.czu.cz/download_file.php?path=_data_app.../cz/&...system...

Z výše uvedeného je tedy snadné odvodit účastníky ve finančním systému, kterými jsou:

- finanční instituce poskytující služby,
- zákazníci těchto institucí,
- orgány státního dohledu a regulace.

1.2 Funkce finančního systému

Funkcí, které finanční systém musí zastávat a které zajišťuje, je mnoho a každý autor shledává důležitými jinou skupinu těchto úkolů. Mezi jednu takovou skupinu hlavních funkcí finančního systému, jakožto mechanismu ovlivňujícího celé hospodářství, patří:

- Depozitní - možnost ukládání přebytků finančních prostředků subjektů do peněžních vkladů a cenných papírů, což ovlivňuje míru akumulace, objemy investic a i ekonomický růst. Jde o zprostředkování toku finančních prostředků do jiných oblastí.
- Kreditní - schopnost vytvářet příznivé podmínky pro přemísťování finančních prostředků od přebytkových k dluhovým subjektům a jejich následné zhodnocení.
- Uchování hodnoty (Zabezpečení bohatství) - schopnost zachovat ekonomickým subjektům jejich kupní sílu prostřednictvím finančních nástrojů až do uplynutí doby konečného použití svých odložených peněžních zdrojů.
- Likvidity - možnost přeměny finančních aktiv na peněžní hotovost. Jelikož jsou hotové peníze považovány za nejlikvidnější aktivum, je tím pádem zajištěna pro spotřebitele okamžitá likvidita.
- Platební - skrze vytvořený mechanismus finančního systému zprostředkovává platební styk (hotovostní, bezhotovostní). Bez existence finančního systému by nebyly možné jakékoli finanční transakce.
- Ochrany proti riziku - rozprostírá riziko mezi více subjektů, a tím zajišťuje ochranu jednotlivých ekonomických subjektů před různými druhy rizik za pomoci diverzifikace portfolií držených finančních aktiv, pojistných smluv apod.
- Regulace finančního systému státem (Politická) - zajištění bezproblémového chodu ekonomických procesů v každém státě a eliminace konfliktů. Jinak, v případě

nedůvěry ve fungující finanční systém, dochází k demotivaci ekonomických subjektů k tvorbě úspor, tedy k jejich nevyužití, a rovněž i k negativním reakcím zahraničních obchodních partnerů, kteří by postrádali ochotu pokračovat či začínat finanční operace s danou zemí.⁴

Všechny tyto funkce jsou si navzájem podmiňující a působí na sebe. Bez nich by nemohl finanční trh existovat, tedy ani finanční systém.

1.3 Počátky a historický vývoj bankovníctví

Počátky konvenčního bankovníctví sahají hluboko do historie, proto je podstatné některé důležité historické milníky stručně zmínit. Jelikož se nejedná o hlavní téma této diplomové práce, je tento vývoj pouze nastíněn k lepšímu pochopení souvislostí s následujícími kapitolami.

Prvotní zmínku o základech bankovníctví lze dohledat až do starověku v souvislosti s financováním expanze dávných říší, kdy se banky většinou staraly o zprostředkování plateb. Ačkoli se dochovalo málo archivních materiálů, lze se domnívat, že vznik a rozvoj peněžnictví byl způsoben stále se více rozvíjejícím obchodem, hlavně mezinárodním, přičemž kladl největší nároky na směnářské a úvěrové služby, ale i na převod peněz a s tím společně rozvíjejících se nástrojů. Už v patnáctém století byl možný bezhotovostní převod peněz, a to pomocí příkazu k vyplacení peněz poukázaným dlužníkem z jedné měny do jiné a na určitém místě. Jednalo se tak o prvotní formu směnky. S rozvíjejícími se nástroji bankovníctví a rostoucí poptávkou po jeho produktech, se začali někteří obchodníci na bankovní služby specializovat a vznikala tak i řada evropských bankovních center, jako jsou např. Boloňa, Janov, Benátky, Florencie, Avignon, Paříž, Bruggy, Londýn.⁵

V Evropě lze první zmínky o bankovníctví dohledat na území dnešní Itálie, jež pocházejí z 12. a 13. století a nachází se v janovských notářských záznamech. Bankéři mezi sebou vytvářeli partnerství na principu společné investice a dělby výnosu z této

⁴ REŽŇÁKOVÁ, M. *Finance, finanční systém: studijní text pro kombinovanou formu studia*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005, 84 s. ISBN 80-214-3005-2.

⁵ PROCHÁZKA, P. *Mezinárodní bankovníctví*. 1.vyd. Praha: Bankovní institut, 1996, 347 s. ISBN 80-902-2430-X.

investice, tedy na stejném principu, na jakém funguje islámská *mudáraba*.⁶ Na stejném principu byly postaveny i vztahy mezi ústředím bank a jejich pobočkami. Tato transakce, zvaná *commenda*, se praktikovala až do patnáctého století, kdy byla církví zakázána, jelikož v ní viděla lichvu. Lze tak spatřit podobnost v omezeních vymezované islámem, která tehdy byla blížká, i v judaismu a křesťanství.⁷

Nicméně rozvoj hospodářství si vyžádal ze začátku malé, postupně však úplné uvolnění tohoto zákazu. Ten ale samozřejmě ani do té doby nebyl všemi dodržován. Židé mohli poskytovat peněžní služby i s úrokem a je dochována celá řada autorů a pramenů dokazujících, že i křesťané půjčovali na úrok nebo byli ve spolupráci se židy. Oficiálně se ale středověké křesťanství k jakékoli formě úvěru stavělo negativně a odsuzovalo jej jako lichvu, což lze považovat za brzdu hospodářského vývoje, a tudíž i finančnictví.⁸

K uvolnění situace dochází v 15. století, kdy se dostávají do popředí křesťanští peněžní magnáti, kteří mohou poskytovat úvěry za nižší úrok než židé. Další významný krok vpřed pro rozvoj západního bankovníctví nastal v 16. století, kdy začal být akceptován úrok, díky vzniku protestantského hnutí. Za legální byl považován pouze nízký úrok (5 - 8 %), kdežto odsuzován byl jakýkoli nepřiměřený (50 - 60 %), který byl tímto považovaný za nezákonný.⁹

1.4 Současné konvenční bankovníctví

Ke vzniku a vývoji finančních institucí mezinárodního významu, díky rozvoji a držení nadvlády obchodu v rukách Evropanů následovaný po ovládnutí světových moří a oceánů, dochází v roce 1609, kdy byla založena první centrální banka, a to Amsterdamská banka. Avšak až po roce 1683 začala být bankou kreditní, tedy mohla poskytovat úvěry za nízké úroky a vkladové certifikáty sloužily jako základ pro vznik papírových peněz v Nizozemí. Do té doby umožňovala pouze směnářenské služby a mohla přijímat vklady. Hlavním cílem banky, v čemž byl i její velký mezinárodní

⁶ O principech fungování islámského bankovního produktu *mudáraba* viz více v kapitole č. 3.

⁷ UDOVITCH, A. L. SPECULUM. *At the Origins of the Western Commenda: Islam, Israel, Byzantium?* [online]. 1962, roč. 37, č. 2 [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/i332909>

⁸ PĚKNÝ, T. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001, 702 s. Judaika, sv. 10. ISBN 80-859-2433-1.

⁹ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

význam, byla regulace drahých kovů na mezinárodních trzích. Výhradní postavení, které měla, si udržela až do třetí čtvrtiny 18. století, kdy se v tomto odvětví mezinárodního bankovníctví a mezinárodního politického a hospodářského života objevila i další země, Velká Británie.¹⁰

První centrální banka Velké Británie, Bank of England, byla založena v roce 1694 jako instituce, která měla hlavně pomoci králi zajistit prostředky na vedení války proti Francii. Přivážené zlato z Brazílie do Evropy postupně vytlačilo stříbro a neomezená směnitelnost bankovek za zlato způsobila zrod zlatého standardu, který platil v plné míře ve Velké Británii v letech 1870 až 1914. Dovoz a vývoz zlata byl možný volně a centrální banka jej směňovala za pevnou částku. Po druhé světové válce se část evropských zemí domluvila na směnitelnosti svých měn za zlato, ovšem jen v mezinárodních platbách.¹¹

Výše uvedené předcházelo velkému rozmachu centrálních bank ve většině zemí světa, který poté probíhal v průběhu devatenáctého a dvacátého století. V posledních letech se rozmáhají tendence snižování počtu bank prostřednictvím fúzí a akvizic, také cross-selling, poskytování produktů nebankovními institucemi, naopak nabídka nebankovních služeb v bankách, e-commerce, homebanking apod.¹²

Co se týče současného bankovníctví v České republice, banka může, za předpokladu vlastnictví bankovní licence, dle zákona o bankách:

- přijímat vklady od veřejnosti,
- poskytovat úvěry,

a některé další činnosti, k jejichž výkonu má povolení v udělené bankovní licenci. Těmi jsou např.:

- investování do cenných papírů na vlastní účet,
- finanční leasing,

¹⁰ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

¹¹ ADAM, J. *Anglicko-český ekonomický slovník s výkladem, výslovností a českým rejstříkem: Longman dictionary of business English*. Vyd. 2. Voznice: Leda, 2000, xv, 803 s. ISBN 80-859-2770-5.

¹² WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

- platební styk a zúčtování,
- vydávání a správa platebních prostředků, jako jsou platební karty apod.,
- obstarávání inkasa,
- směnárenskou činnost,
- výkon funkce depozitáře, atd.¹³

V České republice od roku 1990 funguje dvoustupňový systém bankovníctví v čele s Českou národní bankou (ČNB), která tvoří první stupeň. Druhý stupeň zajišťují obchodní banky, investiční banky a další instituce, jako jsou univerzální banky, specializované banky, spořitelny, úvěrové instituce nepodléhající zákonu o bankách atd.¹⁴

Dle další definice mezi banky fungující na území České republiky patří:

- společnosti s bankovní licencí;
- družstevní finanční instituce;
- hypoteční banky;
- stavební spořitelny.¹⁵

Největší zisk přinášejí bankám úroky z úvěrů, což způsobuje nesoulad s původním plánem klienta jakožto vkladatele uložit své finanční prostředky do banky právě za účelem bezpečnosti svých vkladů. Vkladatel se vzdává okamžité spotřeby pod záminkou co nejvyššího úroku, kdežto pro klienta, který si chce půjčit, je rozhodující co nejnižší úrokové procento a co nejméně zajišťovacích instrumentů požadovaných bankou. Banka se ovšem snaží snižovat rizika spojená s úvěry a zajistit klientovu bezpečnost.

¹³ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.

¹⁴ ŠVARCOVÁ, Jana. *Ekonomie - stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech*. Zlín: CEED, 2001, 273 s. ISBN 80-902-5525-6.

¹⁵ HANÁK, P. *Finanční systém* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: vipor.czu.cz/download_file.php?path=_data_app.../cz/&...system...

2 Islámské finančníctví a bankovníctví

Tato kapitola se již věnuje danému tématu této diplomové práce, proto jsou následující podkapitoly rozebrány více do hloubky vzhledem k nepříliš známému zaměření. Podrobnější informace než u předešlého finančního systému, a to jak o historickém vývoji islámského finančníctví a bankovníctví, tak o teoretických východiskách a principech, jsou důležitým faktorem k správnému pochopení dané problematiky.

2.1 Islámské finančníctví a bankovníctví v historické perspektivě

Islámské finanční právo

Podoba islámského finančního práva, jakou má dnes, je relativně nová, avšak jeho principy vycházejí již z doby před čtrnácti stoletími, a to z potřeby regulovat obchod (důkaz takového stáří lze nalézt v zápisech v koránu¹⁶). Ačkoli byla jistá pravidla týkající se islámského finančního práva stanovena, jejich následování a dodržování striktní nebylo. Na to měla velký vliv kolonizace zemí řídicí se islámským právem. Jelikož kolonizované země měly v menší či větší míře ve zvyku přejímat zákoníky zemí, které je kolonizovaly, naskytl se příležitost ke vzniku tradičního, konvenčního, bankovníctví a mohlo být rozšířeno v takovém rozsahu.¹⁷

Díky nejednotnému vyložení islámského finančního práva, které není doposud unifikováno, dochází v každé zemi, ve které je uplatňováno, k jistým odlišnostem v jeho pojetí. V některých ekonomikách je vůči němu zaujímán spíše liberálnější přístup dovolující více volnosti v obchodním a bankovním jednání, v jiných dochází ke striktnímu dodržování. Tyto přístupy jsou velice často ovlivněny vývoji v jednotlivých zemích i jejich vládami, nejčastěji však islámskou školou, jež daná země většinou vyznává (například šíitská či sunnitská škola).¹⁸

¹⁶ Více informací o koránu v následující podkapitole 2.2 či v příloze A.

¹⁷ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

¹⁸ Více informací k nalezení v dalších kapitolách.

Islámské finančníctví

Islámské finančníctví jakožto systém financování a bankovníctví v současné podobě má kořeny již v první půli minulého století. V Malajsii v polovině 40. let 20. století a v Pákistánu v pozdních 50. letech téhož století byly založeny malé banky fungující na neexistenci úroků. Jejich životnost však neměla příliš dlouhého trvání a po pár letech zanikly. Daly ale podnět ke vzniku nového pohledu na bankovníctví a položily tak základy pro vznik tohoto nového druhu financování, který respektuje islámské právo *šaría* a islámskou jurisprudenci *fiqh*.¹⁹ Malajsie tím započala tradici islámských finančních institucí, která pokračuje již od začátku 60. let.²⁰

Původ islámského finančníctví lze dohledat do roku 1963, přičemž v této době vznikly první islámské finanční instituce v několika zemích, v každé však z jiných důvodů. Jednou ze zmíněných zemí je Malajsie a důvod vzniku je založen na podmínce, že každý muslim se musí aspoň jednou za svůj život vydat na pouť zvanou *hadždža*²¹, známé jako *hajj* do svatého města Mekka²², které je rodištěm Muhammada, proroka islámu. Tato cesta samozřejmě vyžaduje značný finanční obnos, proto byla v Malajsii v roce 1963 založena první islámská instituce Muslim Pilgrims Savings Corporation, která měla pomoci muslimům šetřit si, aby byli schopni vydat se na svou pouť do Mekky a popř. i do Medíny²³, v Saudské Arábii.²⁴ Z této společnosti se později v roce 1969 stala spořitelna Tabung Haji.²⁵

¹⁹ O islámském právu *šaría* a *fiqh* je vysvětleno více v podkapitole 2.2 či v příloze A.

²⁰ PERRY, F. V. a S. S. REHMAN. Globalization of Islamic Finance: Myth or Reality?. *International Journal of Humanities and Social Science* [online]. 2011, roč. 1, č. 19, 107 - 119 s. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_1_No_19_December_2011/12.pdf

²¹ Poutě do Mekky je jedním z pěti pilířů, na kterých si islám zakládá. Každý věřící vyznávající islám musí naplnit všech pět těchto bodů. Odlišují dvě poutě, a to *umra* jako malou pouť a *hadždž* jako velkou pouť, kterou lze provést jen v přesně stanovených dnech posledního měsíce muslimského lunárního kalendáře, zvaného *dhúl-hidždža*. (OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 255 s. ISBN 978-807-2774-043.)

²² Mekka je nejsvětějším místem islámu a nachází se zde jedna z největších mešit na světě *al-masdzid al-Harám*. (BAHBOUH, CH., J. FLEISSIG a R. RACZYŃSKI. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008, 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.)

²³ Medína je druhým nejsvětějším městem islámu a její návštěva povinná není. Roku 622 přichází do Medíny Muhammad a od této doby je datován muslimský letopočet. Rovněž je historicky první obcí, která přijala islám. Nachází se zde i prorokův hrob. (BAHBOUH, CH., J. FLEISSIG a R. RACZYŃSKI. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008, 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.)

²⁴ ARIFF, M. ZAHARUDDIN. *Islamic Banking* [online]. 2006, 17 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://zaharuddin.net/senarai-lengkap-artikel/38/48-islamic-banking-by-mohamed-ariff.html>

²⁵ ISLAMIC RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE. *Tabung Haji as an Islamic Financial Institution: The Mobilization of Investment Resources in an Islamic Way and the Management of Hajj*

Druhé pojetí vzniku tohoto odvětví staví na tom,²⁶ že počátek moderního islámského finančnictví započal v Egyptě, kde roku 1963 Ahmad El Najjar založil banku, která se neměla jevit jako islámská, což bylo egyptskou vládou považováno jako velký krok, jelikož do té doby panoval v Egyptě strach z islámských fundamentalistů. Poté pomalu islámský bankovní systém přecházel v otevřenou formu, jakou má dnes, a v roce 1971 vznikla první bezúročná komerční banka Nasser Social Bank Cairo.²⁷ V průběhu 70. let bylo založeno mnoho islámských bank, hlavně na arabském Blízkém východě, jako jsou např. Dubai Islamic Bank (1975), Islamic Development Bank (1975), Faisal Islamic Bank of Sudan (1977), Faisal Islamic Bank of Egypt (1977), Kuwait Finance House (1977), Bahrain Islamic Bank (1979)²⁸ a Dar Al-Maal Al-Islami (1980).²⁹

Další začátek islámského finančnictví, je možné dosledovat i ke vzniku první islámské banky v Pákistánu.³⁰ Šlo o malou venkovskou banku založenou velkostatkáři za účelem poskytování bezúročných půjček chudším statkářům. U této banky nelze přesněji specifikovat její charakter, tedy to, jestli se jednalo o komerční instituci, jelikož její operace měly povahu spíše dvoustranných dohod. Proto se bance příliš nedařilo zajistit trvalejší přísun kapitálu na financování svých aktivit, ani nalákat investory a zkušené zaměstnance. Došlo tak k jejímu nevyhnutelnému zániku začátkem šedesátých let.³¹

Islámské bankovníctví a důležité islámské finanční instituce

Mezitím, co v Evropě vznikaly první banky ještě v dávném středověku, v islámských zemích se objevily až v 19. století, přičemž se jednalo o banky západní. Takový

[online]. Saudská Arábie: Islamic Development Bank, 1995, 46 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.irtipms.org/PubText/63.pdf>

²⁶ K názoru, že vzniklo islámské bankovníctví a finančnictví v Egyptě, se přiklání i doktorka Hrdličková, soudkyně Krajského soudu v Hradci Králové specializující se na islámské právo.

²⁷ PERRY, F. V. a S. S. REHMAN. Globalization of Islamic Finance: Myth or Reality?. *International Journal of Humanities and Social Science* [online]. 2011, roč. 1, č. 19, 107 - 119 s. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_1_No_19_December_2011/12.pdf

²⁸ ARIFF, M. ZAHARUDDIN. *Islamic Banking* [online]. 2006, 17 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://zaharuddin.net/senarai-lengkap-artikel/38/48-islamic-banking-by-mohamed-ariff.html>

²⁹ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

³⁰ K názoru, že vzniklo islámské finančnictví a bankovníctví v Pákistánu se přiklání řada dalších autorů, například zastává tuto teorii i Ing. Mgr. Weberová Babulíková, inženýrka ekonomie a magistra v oboru arabistika a dějiny a kultura islámských zemí.

³¹ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

nedostatek bank však neznamenal, že by v islámských zemích nedocházelo k provozování bankovních služeb. Jak bylo řečeno výše³², peněžní služby poskytovali jak židé a křesťané, tak i muslimové.³³

Západní banky otvíraly své pobočky na území Osmanské říše formou společného podniku, viz rok 1855, kdy byla založena Egyptská banka, dále Osmanská banka roku 1856 a Anglo-egyptská banka roku 1864. Jelikož se tyto banky do značné míry opíraly o zahraniční kapitál, nemohla být část zisků investována do dalšího rozvoje země, ve kterém sídlila daná banka, ale musel odtéct pryč z ní do zemí, odkud pocházel.³⁴ Sice postupně začaly fungovat i burzy a pojišťovny v Egyptě a Turecku, byly však plně ve vlastnictví cizinců stejně tak jako naprostá většina zaměstnanců, kteří byli příslušníky menšin nebo cizinci.³⁵

Na základě tohoto vývoje byla vytvořena v některých zemích poměrně hustá síť bank (např. v Alžírsku, Egyptě, Tunisku), v jiných šlo spíše o položení základů pro další rozvoj bankovníctví (např. v Íránu a Iráku), a to všechno do začátku první světové války. V historii tohoto odvětví nedominovaly jen velké banky ale i drobné soukromé banky, které byly ve vlastnictví příslušníků menšin daných zemí, jako jsou Bejrút a Bagdád, kde byly dokonce hlavními zdroji financí.³⁶

Na začátku 20. století, ve 20. a 30. letech, dochází v zemích Blízkého východu k zakládání nových bank, a to jak centrálních, tak i nových ve vlastnictví státu. Dále byl podporován vznik bank soukromých, což je spjato s rozvojem národního hospodářství, jež bylo třeba financovat.³⁷ I tento krok v historii byl důležitý pro rozvoj islámského finančního systému, jakým je v současné době. První soukromou bankou západního typu, která byla otevřena v muslimské zemi, byla pobočka Barclays na území Egypta

³² Viz podkapitola 1.3.

³³ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

³⁴ HOURANI, A. *A History of the Arab Peoples*. New York: Harvard University Press, 2002, 565 s. ISBN 0-674-01017-5.

³⁵ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

³⁶ ISSAWI, Ch. *An Economic History of the Middle East and North Africa*. United States of America: Columbia University Press, 1982, 304 s. ISBN 0 416 34330 9.

³⁷ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

v Cairu v téže době. To podnítilo islámské učně k přípravám na založení vlastní fungujících islámských bank.³⁸

Přijímání západních bankovních služeb v islámských zemích, probíhalo bez problémů, s výjimkou Saudské Arábie, až do padesátých let 20. století, kdy narazilo na první překážky. Akceptace a šíření těchto služeb bylo v zájmu států za účelem modernizace a rozvoje jejich hospodářství. Právě v této době se také diskutuje o zkombinování potřeb moderního finančnictví s principy islámu.³⁹

Po pokusech se založením první islámské banky⁴⁰ nastal velký zlom při otevření spořitelny Mit Ghamr Saving Bank v roce 1963 v Egyptě na severu země v deltě Nilu. Šlo o první islámskou instituci respektující principy koránu. Velká změna oproti dosavadnímu způsobu bankovníctví netkvěla v poskytování nových či neznámých, výhodnějších produktů, nýbrž v přístupu ke klientovi jako obchodnímu partnerovi, v odbornosti a příjemnému vystupování zaměstnanců a hlavně v obrovské důvěře, kterou klienti najednou začali mít vůči bance. Ta byla výsledkem spolehlivosti, odbornosti a zejména základním společným kamenem, na kterém tato islámská instituce stavěla - na islámské víře. Personál totiž byl nejen odborně vysoko na výši, ale jednalo se o věřící muslimy, kteří se setkávali s klienty při modlitbách. Dokázali tak získat i takové klienty, kteří do té doby byli proti bankovním službám a nevěřili jim, nebo se o ně vůbec nezajímali.⁴¹

Mit Ghamr poskytovala bezúročné půjčky na společensky prospěšné projekty a týkala se to většinou krátkodobých až střednědobých úvěrů. Těchto služeb však nemohli využívat chudší rolníci, ale i tak významně přispěla k rozvoji hospodářství díky úvěrům poskytnutým středně velkým farmám a podnikům. Poměrně rychle se stala natolik populární, že její pobočky byly otvírány v mnoha dalších částech země. Naneštěstí, i tato banka nevydržela v důsledku turbulentních politických změn, které v Egyptě

³⁸ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

³⁹ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

⁴⁰ Viz podkapitola výše.

⁴¹ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

probíhaly. Rovněž nedokázala dlouho motivovat svůj personál přiměřenou výší platu⁴² ani personálně pokrýt potřeby expanze. Proto byla v roce 1972 i se svými závazky vládou oživena pomocí 2 milionů USD a převzata Bank Násir al-idžtimá'í (Násirova sociální banka) sídlící v Káhiře. Ta přejala tradice, jak podmínek, tak účelu poskytnutí úvěrů, na kterých stavěla Mit Ghamr. Zasloužila se o obnovení *zakátu*⁴³, představující dobročinnou almužnu⁴⁴, v Egyptě, pomohla založit výbory pro jeho výběr a distribuci.⁴⁵

Další významná islámská bankovní instituce, kterou je třeba zmínit v rámci začátků islámského bankovníctví, je spořitelna Tabung Haji založená v roce 1969 v Malajsii.⁴⁶ Jelikož spořitelna Mit Ghamr ukončila svou činnost, je Tabung Haji považován za nejstarší islámskou finanční instituci na světě.⁴⁷

V roce 1969 byla založena Organizace islámské konference (OIK) ministrů financí muslimských zemí v marockém městě Rabat za účelem vytvoření islámských finančních a ekonomických institucí. Jelikož v sedmdesátých letech 20. století docházelo k velkému nárůstu bohatství zemí vyvážejících ropu a k tendencím totální islamizace společnosti, posunulo se islámské bankovníctví o krok dál ve své realizaci a přešlo od propracované teorie k praxi a vstoupilo na finanční trhy. Proto se na druhém setkání ministrů zahraničních zemí Organizace islámské konference ještě téhož roku domluvili na založení mezinárodní Islámské banky pro obchod a rozvoj spolu

⁴² Jelikož si banka účtovala nízký administrativní poplatek za své služby, a ten se stanovoval hned při poskytnutí úvěru a jeho výše se neměnila ani v případě výrazného zlepšení finanční situace dlužníka, nebyl dostatek zdrojů na financování rozvoje banky.

⁴³ Cílem *zakátu* je dobročinná almužna někomu, kdo potřebuje peníze, tedy chudým, postiženým, zaplacení za svobodu nevolníků nebo zajatců, dlužníkům, kteří nemohou své dluhy splatit, novému muslimovi nebo cestujícímu, který nemá dostatek financí k navrácení domů, nebo mohou přispět na postavení mešity, nemocnice apod. Celkově jde o zlepšení společnosti a o pomoc potřebnému, aby nabyl schopnost znovu se zapojit mezi produktivní členy společnosti. Každý muslim musí věnovat ze svého výtěžku nejméně 2,5 % ročně. (BAHBOUH, CH., J. FLEISSIG a R. RACZYŃSKI. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008, 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.) Má jít na pevně vymezené účely a nikdy by neměl splýnout se státním rozpočtem, což však ve středověku nešlo ohlídat. (OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 255 s. ISBN 978-807-2774-043.)

⁴⁴ Islám rozlišuje dva druhy almužen, a to povinnou *zakátu* (viz poznámka výše) a dobrovolnou *sadaqu*. (OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 255 s. ISBN 978-807-2774-043.)

⁴⁵ WILSON, R. The development of Islamic economics: theory and practice. TAJI-FAROUKI, S. a B. M. NAFI. *Islamic thought in the twentieth century*. Londýn: I. B. Tauris, 2004, 195 - 222. ISBN 9781850437512.

⁴⁶ O této bance viz více v kapitole 4.

⁴⁷ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

s Federací islámských bank. To bylo následováno aktem odborníků z osmnácti islámských zemí, kteří vypracovali zprávu, ve které navrhují nahrazení současného finančního systému, stavějícího na úrokách, systémem založeným na principech islámského bankovníctví, tj. finanční spoluúčast, sdílení rizik a zisků atd.⁴⁸ Dále zpráva doporučovala založení instituce, která by se starala o investice a rozvojové projekty, a asociaci islámských bank, jež by sloužila jako poradenské centrum zemím, které by chtěly přejít na islámský bankovní systém. Asociace skutečně vznikla, v srpnu 1977, a nese název Mezinárodní asociace islámských bank.⁴⁹

Dalším výsledkem setkání OIK bylo založení, v květnu 1974, Islámské rozvojové banky (Islamic Development Bank, IDB). Oficiálně začala banka pracovat až v roce 1975 a až do dnešního dne poskytuje kapitál a bezúročné půjčky na podporu rozvojových projektů a obchodu. V současnosti tato banka sdružuje 56 členů (k 3. listopadu 2013) a nejvíce přispívá Saudská Arábie, Libye, Írán, Nigerie, Spojené arabské emiráty, Katar a Turecko.⁵⁰

V souvislosti s rozvojem islámského bankovníctví je důležité zmínit i rozhodnutí vlád několika zemí v 80. letech 20. století zaměřit se na islámský finanční systém, na základě kterého Mezinárodní monetární fond (International Monetary Fund) začal publikovat informace pro muslimské podnikatele a pro celý muslimský svět.⁵¹ Dále vznikl Mezinárodní institut islámského bankovníctví a ekonomiky sídlící v turecké části Nikósie na Kypru založený roku 1982 a věnující se hlavně školení a výzkumu. Další důležitou výzkumnou institucí v této oblasti je Mezinárodní středisko pro výzkum islámské ekonomiky při Univerzitě krále 'Abdul'azíze v Džiddě založeného v roce 1981. Důležité islámské instituce se nezačaly zakládat jen v islámských zemích, jako jsou hlavně Egypt, Súdán, země Zálivu, ale i mimo ně. Příkladem je v Londýně sídlící

⁴⁸ Více o principech islámského finančnictví v podkapitole 2.3.

⁴⁹ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

⁵⁰ ISLAMIC DEVELOPMENT BANK. *IDB Member Countries* [online]. 2013 [cit. 2014-02-14].

Dostupné z:

<http://www.isdb.org/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://9c2f799fdb5fd8b547aa0e2027b7c9>

⁵¹ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

Institut islámského bankovníctví a pojišťovnictví (Islamic Banking and Insurance Institute).⁵²

Obecně lze výše uvedené instituce rozdělit do dvou kategorií, a to na islámské investiční společnosti a mezinárodní holdingové společnosti a na islámské komerční banky. Do první skupiny patří například uskupení Dár al-Mál al-Islámí (Islámský finanční dům) sídlící v Ženevě, Islamic Investment Company of the Gulf (Islámská investiční společnost Zálivu) apod. Do druhé spadá například Faisal Islamic Bank (FIB, Fajsalova islámská banka) sídlící v Egyptě, Súdánu a Turecku, Kuwait Finance House (KFH, Kuvajtský finanční dům), Dubai Islamic Bank (DIB, Dubajská islámská banka), Bahrain Islamic Bank (BIB, Bahrajnská islámská banka), International Islamic Bank for Investment and Development (Islámská mezinárodní banka pro investice a rozvoj) v Egyptě atd.⁵³

K největšímu rozmachu zakládání islámských bank docházelo v letech 1983 (vznik 11 nových islámských bank) až 1984 (vznik 12 nových islámských bank). V následujících letech tento trend však upadal. Jestliže došlo k otevření nové islámské banky, jednalo se na základě přání několika soukromých osob.⁵⁴

Opakem byl Pákistán a Írán, ve kterých převzaly iniciativu vlády těchto zemí a usilovaly o založení islámského bankovního sektoru. V obou těchto zemí došlo k prvním krůčkům v roce 1981, kdy již od počátku roku mohly banky přijímat vklady na bázi podílu na zisku, a od 1. ledna 1985 začala plynout šestiměsíční přechodní lhůta pro transformaci západního bankovního systému na islámský. Ovšem tento proces přinesl jisté problémy, se kterými se potýkala pákistánská vláda ještě na konci roku 1999. Hlavním zadrhelem se ukázala zastaralá legislativa, která nebyla aktualizována na nový systém bankovníctví. Ta zůstala stále směsí islámské *šarií* a britského zvykového práva.⁵⁵

⁵² WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

⁵³ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

⁵⁴ GAFOOR, A. L. M. A. *Interest-free commercial banking: Islamic banking*. Rev. ed. Groningen, Netherlands: Apptec, 1995, s. 24. ISBN 9080235415.

⁵⁵ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

Další důležitou institucí pomáhající zlepšit transparentnost a normy účetnictví, auditu a řízení v rámci islámského finančnictví je Účetní a auditorská organizace pro islámské finanční instituce (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institution, AAOIFI) založená v roce 1991 v Bahrajnu.⁵⁶ Byla následována Islamic Financial Services Board (IFSB) věnující se sféře mezinárodních islámských standardů a vývoji nových finančních služeb, jež byl založen smlouvou 3. listopadu 2002 a od roku 2003 oficiálně funguje.⁵⁷

Trendem posledních let je snaha západních bank orientovat se i na islámský způsob financování, a tak přilákat kapitál muslimských klientů, jelikož se v islámských zemích nachází značné množství finančních zdrojů. Mezi první banky západu, které otevřely divizi islámského bankovníctví, byla Citibank, která spolupracovala s islámskými finančními institucemi už na konci 70. let 20. století. Její islámská pobočka (Citi Islamic Investment Bank) založila v roce 1997 islámský investiční fond. Byla následována dalšími evropskými bankami nabízejícími islámské investiční kapitálové fondy, jako jsou Banque Nationale de Paris, Barclays, Commerzbank, Prime Corp. Investment Management.⁵⁸

S rostoucí nabídkou západních bank orientujících se na islámské bankovníctví či islámských částí neislámských bank je současně kritizovaná nedostatečná pozornost věnovaná méně movitým muslimům. Jsou totiž stanoveny minimální vklady, a to např. 50 000 USD do podílového fondu a 10 000 USD pro otevření investičního účtu. Ještě začátkem tisíciletí se strategie islámských bank orientovala na přechod z krátkodobějších na dlouhodobější produkty, tj. se splatností 5 let a více.⁵⁹

Nejvyšší autoritou v každé islámské bance je výbor *šaría*, která se skládá z muslimských učenců, bankéřů a právníků. Jejich úkolem je dohled nad dodržováním islámských předpisů a certifikace nových produktů islámských bank, v jejichž případě hraje velkou roli i v oblasti vývoje a marketingu. Tito odborníci rozhodují o způsobu

⁵⁶ ACCOUNTING AND AUDITING ORGANIZATION FOR ISLAMIC FINANCIAL INSTITUTIONS. *Our History* [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://aaoifi.com/en/about-aoofi/our-history.html>

⁵⁷ ISLAMIC FINANCIAL SERVICES BOARD. *About IFSB* [online]. 2013 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.ifsb.org/>

⁵⁸ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

⁵⁹ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

transformace produktů konvenčního bankovníctví na produkty respektující islámské právo. Každý výbor si může vytvořit vlastní názor na danou problematiku, tedy jeden výbor označí produkt za nezávadný, zatímco v té druhé ho zakáže. Může se tak stát, že jedna banka bude nabízet jiné islámské bankovní produkty než ta druhá díky rozdílným názorům na přijatelnost daného produktu.⁶⁰

Ačkoli panuje ve světě velká chuť do dalšího rozvoje tohoto odvětví, je zde ještě mnoho nevyřešených témat, jak uvnitř islámského bankovního sektoru, a to problémy principiální i praktické, ale i ve vztahu k neislámské finanční sféře ve smyslu spolupráce s tímto systémem.

2.2 Teoretická východiska islámského finančnictví a bankovníctví

Islámské právo vychází ze souboru norem, které byly, jak muslimové věří, seslány bohem. Není ale právním řádem, ke kterému by se zavazoval nějaký stát nebo by byl platný na určitém území. V zemích, kde převažuje muslimská populace, vychází z menší či větší části právní řád z islámského práva, tj. z koránu a *sunn*. V žádné zemi však toto právo není uplatňováno bezvýhradně, vždy se jedná o kombinaci.⁶¹ Věřící se, že korán byl seslán na Arabský poloostrov jako poslední svatá kniha ze tří posledního abrahámovského náboženství.⁶² Korán představuje soubor Muhammadových zjevení⁶³, svaté písmo muslimů a podobu, jakou má dnes, získal za vlády chalífy ^{Utmána, který vládl v letech 644 - 656. Dělí se do 114 *súr* (kapitol) a ty se dělí na jednotlivé *áje* (verše).⁶⁴ Nabízí relativně málo kogentních ustanovení, leč ta základní jsou v něm uvedena a vysvětlena. Další lze najít v *sunnách* neboli *hadíthech* proroka Muhammada a v sekundárních pramenech. *Sunna*, muslimská tradice, je sestavena ze souboru autentických *hadíthů*, což jsou zprávy o výroku, činu nebo postoji proroka či některého}

⁶⁰ BERGMANN, D. K. *Islamic banking: [ein Studienhandbuch]*. Norderstedt: Books on Demand, 2008, 152 s. ISBN 978-383-3489-747.

⁶¹ Žádný stát totiž není výhradně muslimský, je směsí více kultur a vyznání.

⁶² Nejstarším z těchto náboženství je židovství se svatou knihou tórou, druhé je křesťanství se svatou knihou biblí. Poslední je islám s koránem.

⁶³ Muslimové věří, že text koránu byl zjevován proroku Muhammadovi bin Abdullahovi. V roce 610 se mu poprvé zjevil archanděl Gabriel. Poté se zjevoval ještě dalších 23 let, než prorok umřel. Tímto bylo završeno poznání božích zákonů předávaných předchozími proroky. Muhammad byl posledním člověkem, který byl obdarován božským zjevením.

⁶⁴ BAHBOUH, CH., J. FLEISSIG a R. RACZYŃSKI. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008, 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.

z jeho druhů a o nichž nelze pochybovat. Jedná se tak, po koránu, o druhý nejrozsáhlejší soubor autoritativních stanovisek a ustanovení.⁶⁵

Kořeny islámského práva nejsou jen *šaría*, jak je často mylně zaměňováno, že se jedná o to samé, ale i druhou část, a to *fiqh*. *Šaría* je soubor božích práv (stejný princip jako v právu křesťanském či židovském) představující jakýsi morální zákon, které patří mezi primární prameny islámu. Řídí jak islámské učení, tak i náboženský život. Součástí je nejen skutečný zákon, ale i soubor vztahů mezi bohem a lidstvem, které jsou chápány jako smluvní ujednání a dohody mezi ním a jeho služebníky. To znamená, že tyto normy jsou pevně dané bohem, proto je člověk nemůže měnit, a doprovází muslima po celý jeho život. Právo a náboženství se dle islámu nerozlišuje, protože jak příkazy Alláha, jako islámského boha, týkající se denních modliteb, tak jakékoli plnění obchodních smluv má stejnou váhu. Proto zde lidské svědomí sehrává zásadní roli a má mnohem větší váhu než ve většině ostatních právních systémů.⁶⁶

Mezi primární prameny patří korán, představující první zdroj islámského práva jakožto přímé slovo boží, *sunny* a tedy i *hadíthy* a *šaría*. Mezi sekundární prameny islámu se řadí jurisprudence islámských učenců, dedukce, analogie apod. nazývaná *fiqh*. Jde o znalosti, vědomosti a porozumění islámskému právu člověkem, jeho výklad *šaríi*, tj. právo vytvořené lidmi. Jedná se o sbírky a rozhodnutí učenců. Bylo nutností zavést sepsování těchto znalostí a zkušeností, jelikož již v počátcích řízení života dle koránu se ukázalo, že ustanovení v něm jsou pouze základního charakteru, nikoli vymežujícího. Bylo potřeba vysvětlit nějaké pasáže a určit pravidla, dá se říct, že prováděcí předpisy. Mluví-li se o nějaké flexibilitě ohledně islámského práva, je řeč právě o *fiqh*.⁶⁷

V průběhu islámské „zlaté éry“, která se počítá od časů proroka Muhammada až do pádu Al-Andaluse v roce 1492 islámský svět se neustále rozvíjel až do fáze nejvíce

⁶⁵ OSTRÁNSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 255 s. ISBN 978-807-2774-043.

⁶⁶ MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

⁶⁷ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

sofistikovaného obchodního systému, který do té doby ve světě nacházel. Během tohoto období se vytvářela a vymezovala přesná pravidla, jež jsou aplikována i dnes.⁶⁸

Další zvláštností islámského práva je neodlišování pojmů církve a státu, víry a práva. Nedochází k dualismu těchto prvků, jelikož je korán pramenem veškerého práva souborem božích příkázání, veškeré jednání věřícího člověka má být řízeno těmito předpisy. Proto vedle koránu nemohou pro muslimy existovat jiné právní předpisy, které by si odporovaly, dokonce se navzájem vylučovaly.⁶⁹

K výkladu islámských učenců docházelo již od samotného vzniku islámu, tj. do dnešního roku skoro čtrnáct století. Islámská jurisprudencce má tak dlouhou historii a je současně i novodobá, právě díky jisté přizpůsobivosti dané *fiqh*, jelikož se neustále vyvíjí. Reaguje i na dnešní dobu plnou společenských a technických změn, např. možností internetu, internetového bankovníctví a internetového obchodu.⁷⁰

2.3 Principy islámského finančnictví a bankovníctví

I v tomto finančním systému je banka podnikem, který kupuje a prodává bankovní služby a žije z marže. Nejedná tak prostřednictvím úroků, nýbrž jinými instituty odpovídajícími požadavkům islámského tradičního práva. Úvěry jako takové islámské bankovníctví nemá, jelikož by došlo k porušení zákazu *ribá* (viz níže), proto jsou vedeny formou spoluúčasti na podnikatelských záměrech, přičemž není řeč o věřiteli ale o investorech, který z dané transakce nečerpá úroky ale zisk, který je dle islámu přípustný. Nemá zde tedy investor vyšší postavení nad druhým, ale obě strany jsou partnery.⁷¹

Všechny ekonomické činnosti spadají dle islámského práva pod jmenovku „obchodní činnost“, což tento široký pojem je využíván pro možné obcházení zákazu úroku. Pokud tedy dojde k porovnávání konvenčního a islámského finančního systému, rozdíly budou

⁶⁸ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

⁶⁹ MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

⁷⁰ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁷¹ MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 210 s. ISBN 978-807-3575-892.

ne v technických nebo bankovních dimenzích ale v celkové filosofii islámu. Muslimské tradice a víra se totiž silně zakořenily do životů a celkového jednání muslimů, tedy i finanční zvyklosti jsou tímto velmi ovlivněny. Konvenční finančnictví se opírá primárně o ekonomické aspekty obchodních transakcí, kdežto islámské právo vychází ze stránek etických, morálních, sociálních a náboženských.⁷²

Jak bylo řečeno, islámské finančnictví stojí na principech vyjadřující rozdíl mezi oběma systémy. Řídí se třemi nejdůležitějšími principy, a to *ribá*, *gharar* a *maisir*, a několika dalšími neméně důležitými, které tvoří základ pro obchodování dle islámského finančního práva.

Princip zákazu *ribá*

Ribá znamená neúměrné zvýšení, nárůst a bývá překládán jako úrok. Zákaz *ribá* představuje hlavní doktrínu islámského finančnictví. Mylně je proto islámské finančnictví často označováno, i renomovanými žurnalisty, za bezúročnou verzi úvěru zdarma či o zastřený úrok maskovaný jiným pojmem. Jde sice o bezúročný systém, co se týče úroku ve smyslu, jak ho zná západní svět, jisté navýšení tu ovšem figuruje. Nesmí se však jednat o nadměrný nárůst, k čemuž slouží právě zákaz *ribá*. Má jiná pravidla oproti úroku, bezziskovým finančnictvím ale není.⁷³

Tento zákaz vychází přímo z koránu a znamená zisk bez námahy, bezpracný výdělek. Pojmem *ribá* je míněna zejména lichva, avšak dle chápání islámského finančnictví jde o užší pojetí, než jak je brána dle trestního práva např. v České republice. Jak bylo řečeno výše, je zaměňována *ribá* i za úrok, jenže i zde se islámské finanční právo rozchází. Úrok je v tomto finančním systému chápán jako něco, peněžité odměna, co člověk dostane za půjčení peněz. To představuje zisk bez jakékoli námahy, tedy právě *ribá*, bezpracný výdělek. Půjčování peněz i jakékoli další finanční aktivity jsou proto spíše na bázi investování a partnerství. Fungují zde jen pouhé poplatky ve formě prokázání výdajů vynaložených na určité finanční transakce či odměny za jisté úkony (ne však jen za pouhý akt půjčení peněz) apod. Islám totiž odsuzuje jakoukoli kladnou,

⁷² MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 210 s. ISBN 978-807-3575-892.

⁷³ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

fixní, předem stanovenou úrokovou míru, vázanou k době splatnosti a množství kapitálu. Důvodem zákazu je sociální nespravedlnost a nerovnost majetkových práv. Islám povzbuzuje úsilí, které je ex post odměněno ziskem symbolizující úspěšnost, zakazuje však odměnu ex ante, jelikož ta nepředstavuje žádný vliv na úspěšnost investice.⁷⁴

Tímto zákazem v podstatě dochází k vyloučení jedné z funkcí peněz, a to funkce uchovatele hodnoty. Z tohoto důvodu bylo považováno nadměrné hromadění peněžních prostředků a majetku jako takového za akt bezpráví.⁷⁵ Stejný názor měl už Aristoteles ve svém díle *Politika a Etika Nikomachova*, ve kterém rozlišoval dva způsoby užití peněz. V jednom případě šlo o používání přirozené, kdy peníze byly užity ke směně. V dalším o nepřirozené používání za účelem hromadění peněz, přičemž vydělávání peněz na penězích dalších lidí bylo považováno za jeden z nejhorších aktů vůči jinému člověku. Proto jakýkoli úrok, nejen ten vysoký, byl rovnou chápán jako lichva. Tato myšlenka významně ovlivnila následující postoj křesťanské středověké společnosti k úroku.⁷⁶

Muslimští učenci pohlízejí na půjčku tak, že dané finanční prostředky budou použity buď k tvorbě dluhu či aktiva. V případě tvorby dluhu, pro ně neexistuje jakýkoli logický důvod, proč by věřitel měl dostat odměnu jen za pouhé odložení své okamžité spotřeby. Pokud je v druhém případě půjčka použita na tvorbu dalšího kapitálového bohatství, má věřitel právo být odměněn pouze částkou odpovídající poměru získaného přírůstku bohatství vytvořeného jeho kapitálovou účastí na dané investici. Z tohoto důvodu islámský finanční systém neuznává půjčky⁷⁷ a úroky, jelikož funguje na principech partnerství a spoluúčasti na podnikatelských záměrech, nikoli na vztahu věřitel a dlužník.⁷⁸

⁷⁴ OSINA, P. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 123 s. ISBN 978-808-7576-137.

⁷⁵ MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-807-3575-892.

⁷⁶ HAMPL, M. Vývoj pohledu na úrok očima ekonomů. ČNB [online]. 2011 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/hAMPL_20110322_young_mbsa_forum.html

⁷⁷ Další důvody neuznávání je vysvětlen v kapitolách níže.

⁷⁸ MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-807-3575-892.

Hlavně díky tomuto zákazu nadměrného navýšení panuje okolo islámského finančnictví několik mýtů. Například jestliže si neúčtuje úrok a jedná se o bezúročné bankovníctví, jde tedy i o neziskové. Výsledkem jsou častá nedorozumění, lidé si myslí, že tam úrok je, jen se mu tak neříká. Jenže *ribá* je široký pojem, který se vzájemně doplňuje s ostatními principy, silně se váže na islámské tradice, víru a islámskou jurisprudenci.⁷⁹

Princip zákazu nadměrně riskantních operací, zákaz *gharar*

Gharar vyjadřuje zbytečné riziko, podvod a nejistotu plynoucí z jakékoli ekonomické transakce představující například neznámou cenu, dodací lhůtu, neznámého majitele apod. Účelem tohoto principu je jejich eliminace a vyvarování se situacím, kdy jsou strany vystaveny nadměrnému riziku a nejistému postavení účastníků finanční operace. Nejedná se tedy o úplný zákaz risku, poněvadž každá transakce je svým způsobem riskantní, jen o vyhýbání se příliš riskantním operacím, které jsou nevyzpytatelné.⁸⁰ Rozlišuje se několik typů *gharar*, z nichž všechny jsou *haram* (viz níže).⁸¹

K dobrému pochopení vysvětlovaného principu poslouží tyto příklady: zákaz prodeje ryb, které ještě nebyly vyloveny, zákaz prodeje ovoce, které je ještě na stromech a nebylo ořezáno nebo zákaz prodeje ptáků, kteří ještě nebyli odchyceni.⁸²

Klienta konvenčního finančnictví by možná napadlo, že jsou zakázány i příliš vysoké půjčky. Což je pravda, jelikož půjčky jako takové v islámském finančnictví neexistují. Musí se vždy posuzovat míra rizika pro obě strany transakce, jestli není nadměrně riskantní. Vždy musí prodávané aktivum již existovat, být přesně vymezený jeho rozsah a už před sepsáním smlouvy musí být ve vlastnictví prodávajícího. Proto v islámském finančnictví neexistuje pojem bezúčelná půjčka, kdy si klient může půjčit finanční prostředky na cokoli, co bude chtít. Vždy musí investovat do něčeho konkrétního.

⁷⁹ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁸⁰ HRDLÍČKOVÁ, I. FINMAG. *Islámské bankovníctví: Alternativa?* [online]. 2011 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/ekonomika/265263-islamske-financnictvi-alternativa>

⁸¹ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

⁸² PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

Výjimku tvoří zboží vyrobené na zakázku apod.⁸³ V současné době představuje zákaz *gharar* překážku hlavně v oblasti pojišťovnictví a finančních derivátů, jelikož jsou zahrnovány do příliš riskantního jednání, protože v době provedení obchodu nemusí předmět ještě existovat.⁸⁴

S výše uvedeným souvisí užití kreditních karet, které jsou, z důvodu nejednotné kodifikace islámu roztržitého do několika směrů⁸⁵, v některých zemích používány. Pokud je jejich vydávání povoleno, což liberálnější školy připouští, je spojeno s dodržováním přísných pravidel.⁸⁶

Princip zákazu spekulací, zákaz *majsir*

Původ tohoto zákazu lze taktéž nalézt v koránu, kdy je zakázáno hrát staroarabskou losovací hru *majsir*. Tento zákaz dlouhá léta bránil v rozvoji islámského pojišťovnictví.⁸⁷ Posléze byl učenci tento zákaz rozšířen na jakoukoli hazardní hru, sázky a spekulaci úmluvu s nejistým výsledkem. Pointou je nespravedlnost a nesolidárnost, která se učencům nelíbila, jestliže jeden účastník hazardu vyhraje a má tím zisk, pro druhého partnera to znamená prohru a tedy ztrátu.⁸⁸

Díky zakazu *majsir* jsou tak zakázány finanční operace spekulativního charakteru, tzv. rizikový kapitál ve všech podobách. Proto žádný muslim nesmí hazardní hry ani hrát ani

⁸³ EL-GAMAL, M. A. *A Basic Guide to Contemporary Islamic Banking and Finance* [online]. Houston: Rice University, 2000, 49 s. [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://www.ruf.rice.edu/~elgamal/files/primer.pdf>

⁸⁴ MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-807-3575-892.

⁸⁵ Nejrozšířenější směr je sunnitský islám, kterého se drží zhruba 93 % muslimů. Dělí se v něm do čtyř právních škol, přičemž každá z nich má trochu jiná pravidla i co se týče islámského finančnictví. (BAHBOUH, CH., J. FLEISSIG a R. RACZYŃSKI. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008, 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.)

⁸⁶ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁸⁷ OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 255 s. ISBN 978-807-2774-043.

⁸⁸ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011, 292 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-807-0219-256.

do nich nikterak investovat, stejně tak to platí i pro kasina⁸⁹. Proto mají kasina v islámských zemích malý úspěch.⁹⁰

Princip sdílení zisku a rizika ztráty, tzv. profit sharing

V tomto principu je jedna další velká odlišnost, ve které se konvenční bankovníctví oproti tomu islámskému dost rozcházejí. Jestliže přijde klient do banky fungující na konvenčním systému a bude chtít úvěr na cokoli, banka mu ho půjčí a riziko bude jen na straně dlužníka. Banka neponese žádné riziko, nebo jen minimální, na druhou stranu klient ponese celé, nebo o dost větší část. Naopak v islámském finančním systému neexistují bezúčelné úvěry. Zde vchází banka či nebankovní finanční ústav do této transakce jako jedna ze stran a nese tak riziko spolu s klientem. Tzn., že strana, která poskytne finanční prostředky, se nestává věřitelem, nýbrž investorem. Zisk, který je v tomto finančním systému povolen, se rozděluje dle dohodnutých poměrů, nebo dle poměru, kterým investuje každá strana. Stejně tak riziko je neseno společně, dle poměrů. Nedochozí tu tak nikdy k nadměrnému riziku, což je jedno ze základních pravidel, že by jedna strana nesla buď výlučně, nebo převážně riziko a druhá strana výlučně, nebo převážně zisk.⁹¹

Názorný příklad v rozdílnosti konvenčního a islámského financování:

Zadání: Klient si chce půjčit sto tisíc na osobní automobil.

Řešení např. v České republice: Klient zažádá v bance o půjčku a dostane ji. Poté splácí půjčku. Automobil je jeho majetkem od začátku.

Řešení u islámské banky: Pokud chce klient automobil, zažádá banku, která daný objekt koupí a ten se stává majetkem banky. Poté banka může automobil klientovi pronajímat a ten si ho může i následně odkoupit. Tento produkt se nazývá *idžára*. Další variantou je, že klient bance automobil splácí a každou další splátkou se stává jeho větším

⁸⁹ Kasino v nich postaveno být může, ale je třeba prohlásit, že bylo zřízeno dle jiného práva než islámského.

⁹⁰ MAITAH, M. Islámské finančníctví. *Mansoor Maitah* [online], 2013. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://maitah.com/>

⁹¹ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

spoluvlastníkem, až se stane plně jen jeho majetkem. Na stejném principu pracují i hypotéky.⁹²

Princip investování jen do povolených oblastí, *halal* oblastí

Tento princip zakazuje investovat do zakázaných a nezákonných oblastí nazývaných *haram*, investování je tak možné jen do oblastí povolených. Ta vhodná odvětví, kam investovat, jsou v souladu s islámským právem, a to, co je s ním ve shodě, je nazýváno *halal*. *Halal* se však nevztahuje jen na oblast investic, ale prochází celým životem. Dle islámu jsou stanoveny určité aktivity, profese, smlouvy a transakce, které jsou *haram*. Ty zbývající nezakázané, jsou schválené.⁹³ Co se týče povolených sfér, jedná se například o *halal* potraviny, které jsou nejen v souladu s islámským právem a jsou na ně použity jen dovozené suroviny (tj. např. žádné vepřové maso ani alkohol), ale jde i formu zpracování a technologii výroby schválenou islámským právem. Jsou i *halal* oděvy a obuv, na jejichž výrobu nesmí být použita vepřová kůže. Dále např. stavebnictví a doprava. Rozvíjí se i *halal* farmaceutický průmysl a turistika.⁹⁴

Jsou samozřejmě zakázány investice do zakázaných oblastí, které jsou v rozporu se zákazem nejistoty, zákaz *gharar*, a spekulací, zákaz *maisir*, tj. investice do kasin, hazardních her a sázek, prodej karet, hracích automatů apod., a do oblastí, které jsou rovněž v konfliktu s islámem, řeč je například o alkoholu, vepřovém masu atd. rovněž i investování, se kterým je spojen zákaz *ribá*.⁹⁵

⁹² PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁹³ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

⁹⁴ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁹⁵ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

Princip zákazů a regulace, princip zakázaného

Vyplývá z dodržování islámského práva, jelikož jsou v něm některé činnosti povoleny a jiné zakázány. Musí se tedy jednat dle něj a dodržovat jeho zásady a zákazy. V islámském právu platí, že, co není zakázáno, je povoleno.⁹⁶

Princip užití všech principů v komplexu.

Jen dodržování všech principů jako celku vede ke chtěnému efektu, který islámské finančnictví a bankovníctví má mít. Pokud nejsou principy islámského finančnictví užívány jako komplex, negenerují takový efekt a přínos. Nelze tedy vytrhávat jen jednotlivé principy a dodržovat pouze je a zároveň ostatní nedodržovat.⁹⁷

Další principy

S principem investování jen do povolených oblastí souvisí i další základní princip, kterým se řídí islámské banky, a to zákaz používání peněz k tvorbě dalších peněz. Tzn., že banka nepůjčuje peníze, aby je mohla dál půjčit, ale vždy je investuje. Tak se téměř vyhnuly islámské banky ekonomické krizi, ze které se svět ještě v této době vzpamatovává.⁹⁸

Dalším důležitým principem je povinnost islámských bank krýt si všechny rezervy, např. zlatem, nemovitostmi, drahými kameny či jinými komoditami. Tzn., že veškeré finanční operace bank i prostředníků musí být realizovány ze sta procent z vlastních rezerv a pouze na principu spravedlivého podílnictví jsou akceptována investiční depozita. I díky tomuto principu ustál tento specifický finanční systém nedávnou ekonomickou krizi spojenou se zadlužováním bank a mohl tak prezentovat svou finanční stabilitu.⁹⁹

Jedním z údelů islámské ekonomiky je udržovat jistou sociálnost se svým okolím. Proto by neměly existovat příliš velké rozdíly mezi lidmi, tj. aby někdo nebyl extrémně chudý

⁹⁶ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁹⁷ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

⁹⁸ IQBAL, M., D. T. LLEWELLYN. *Islamic banking and finance: New perspectives on profit sharing and risk*. 1. vyd. Northampton, MA: Edward Elgar, 2002, 250 s. ISBN 18-406-4787-6.

⁹⁹ MAITAH, M. *Islámské finančnictví. Mansoor Maitah* [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://maitah.com/>

a jiný nadměru bohatý. Tento princip souvisí s principem sdílení zisku a risku, protože díky němu není možné, aby tak velké rozdíly vůbec nastaly. Příkladem napomáhání principu sociálnosti je povinnost v případě sankcí a pokut u produktu *idžára*¹⁰⁰ převést veškerou sumu na účty charit a dobročinných organizací.¹⁰¹

Dle islámského práva *šaría* je smyslem podnikání uzavření kontraktu, a ten může být jak ústní tak písemný, přičemž jeho nedodržení toto náboženství přísně trestá. Toto pravidlo je vysvětleno v principu svátosti kontraktu.¹⁰² Jeho smyslem je zabránění rizika plynoucího z asymetrických informací a morálního hazardu.¹⁰³

¹⁰⁰ Více o tomto produktu v 3. kapitole.

¹⁰¹ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

¹⁰² MAITAH, M. Islámské finančnictví. *Mansoor Maitah* [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://maitah.com/>

¹⁰³ IQBAL, Z. *Finance & Development: Islamic Financial Systems*. 1997, roč. 34, č. 2, s. 42 - 45. ISSN 0015-1947.

3 Základní způsoby financování v islámském bankovníctví a jejich historický vývoj

Jak bylo řečeno výše, základ produktů islámského bankovníctví a finančnictví tkví v akceptaci principů islámského práva. Toto právo však není kodifikované, neexistuje tak žádný zákoník islámského finančního práva. Proto lze v některých islámských zemích nalézt obchodní zákoník založený na principu islámského práva a v jiných ne. Z tohoto důvodu má každý islámský finanční ústav *šaría* výbor k posouzení každé transakce, zda jedná v souladu či v rozporu s islámským právem.¹⁰⁴

Šaría výbory jsou složeny z externích expertů působících ve výborech více bank, kteří se, mimo jiné, snaží o sjednocení vlivu finančních ústavů. Za účelem unifikace byly založeny mezinárodní organizace, jako je např. Mezinárodní organizace pro účetní standardy islámských financí sídlící v Bahrajnu a Islámský finanční výbor sídlící v Malajsii. Tyto instituce se snaží vytvořit jednotné mezinárodní standardy pro islámské finance s působením nejen uvnitř islámských financí ale i vně, protože i v současné době neexistuje země, kde by byly pouze islámské banky. I typicky islámské země, jako je např. Saudská Arábie či Írán, hostí banky tradičního bankovního systému. Účel této snahy je spolupráce islámských bank s neislámskými.¹⁰⁵

Zatímco je islámské právo omezeno pouze na muslimy, poněvadž je striktně spjato s vyznáním islámské víry, produkty islámského finančního práva může využívat kdokoli.

Jelikož celé islámské finančnictví a bankovníctví pracuje na jiných principech než to konvenční a je stavěno na tradicích a pokynech/zákazech islámu, je třeba se seznámit nejen s jeho historií, ale i s produkty nabízející tento finanční systém, jelikož je řeč o široké škále. Následující podkapitoly představují islámské finanční instrumenty tvořící základní stavební kameny naznačující značný inovační potenciál pro budoucí

¹⁰⁴ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

¹⁰⁵ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

rozvoj, které se dále člení na složitější finanční nástroje. V následujících kapitolách a podkapitolách je použita ustálená arabská terminologie.

3.1 Mudáraba

Nejzákladnější a stále nejpoužívanější nástroj financování plně fungující na principech islámu, který byl používán nejen muslimy v islámských zemích, ale i nemuslimy a i v neislámských zemích již od středověku, je nazýván *mudáraba*¹⁰⁶, též *qirád*, *muqárada* či *širka*. Je založena na principech podílnictví na zisku, profit sharing, sdílení profitu i rizika. Jsou dva důvody, proč je zrovna *mudáraba* tím nejdůležitějším. Jedním je uzákonění - od té doby, co se zjistilo, že byla používána Prorokem a jeho druhy, bylo povoleno ji praktikovat. Druhým je jednoduchost - je nejjednodušší formou partnerství.¹⁰⁷

Jedná se o dohodu, kdy spolu dvě strany uzavřou partnerství na principu společné investice a dělby výnosu z této investice. Může se jednat o dlouhodobější¹⁰⁸ kontrakty,¹⁰⁹ většinou je však používána spíše ke krátkodobému financování, zejména k nákupu zboží. Investor (*rabb al-mál*) (může jít i o větší množství investorů) svěří své finance či zboží agentovi (*'ámil*, *mudárib* nebo *muqárid*) a ten s těmito prostředky hospodaří v rámci svého mandátu, který od investora dostal (obchoduje, investuje, financuje výrobu apod.). Investor tedy vloží 100 % kapitálu a agent tvoří lidský kapitál, tzn., že vkládá své odborné znalosti, zkušenosti, případně pracovní sílu. Po odečtení vlastních nákladů vrací agent investorovi investici spolu s dohodnutým podílem na zisku¹¹⁰, přičemž zbytek zisku zůstává agentovi. Poměr rozdělovaných peněz může být

¹⁰⁶ V evropských zemích je známa jako *commenda*, v angličtině je označována jako *profit-sharing agreement* či *trust financing*.

¹⁰⁷ CIZAKCA, M. *Long term causes of decline of the ottoman/islamic economies*. Kuala Lumpur: Inceif, 2011, 26 s. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3242412/Long_Term_Causes_of_Decline_of_the_Ottoman_Islamic_Economies

¹⁰⁸ Například při investici do strojrenství, technologií apod.

¹⁰⁹ CIZAKCA, M. *Incorporated cash waqfs and mudaraba, islamic non-bank financial instruments from the past to the future?*. Istanbul: Bahcesehir University, 2004, 13 s. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://waqfacademy.org/wp-content/uploads/2013/02/Murat-%CF%84izak%CF%84a-M.-28_01_2004.-Incorporated-cash-waqfs-mudaraba-islamic-financial-instruments-from-past-to-the-future.-Istanbul.-Bah%CF%84esehir-University.pdf

¹¹⁰ Musí být dohodnutý podíl na zisku, ne určitá částka ze zisku, jinak je dle islámského práva smlouva neplatná. (MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 210 s. ISBN 978-807-3575-892.)

jakýkoli, na kterém se dohodnou, nesmí se však jednat o absolutní částky, že by jedna ze stran obdržela celý zisk.¹¹¹

Po celou dobu trvání jsou investované prostředky ve vlastnictví investora a případnou ztrátu nese v plné výši také *rabb al-mál*. Proto nelze poskytovat jakoukoli formu záruky. Z daného vyplývá, že se jedná o transakci na bázi důvěry. Agentovu ztrátu představuje vynaložené úsilí a čas, nezaplacení odvedené práce, případně ztráta zaměstnání.¹¹² Stručně řečeno, jde o shromáždění prostředků do fondů (obdobný princip, který funguje u investičních fondů), přičemž je spravuje *mudáriba* (zástupce, manažer), za účelem provádění konkrétních, předem daných aktivit (většinou se jedná o investice do více činností), zatímco zisk je rozdělen dle stanovených poměrů. Obě strany rovněž při sepisování smlouvy souhlasí, že z daného kontraktu nemohou, dokud nebude ukončen nebo po uplynutí určité stanovené době, odstoupit. Výjimku tvoří speciální podmínky, na kterých se předem dohodnou.¹¹³

Pokud se jedná o nákup zboží, smlouva o koupi uvádí původ zboží, jeho podrobný popis, veškeré náklady spojené s jeho nákupem, dokonce i způsob jeho prodeje. Po předložení očekávané ceny prodeje zboží, očekávané marže zisku a přehledu hotovostních toků se může banka jako investor rozhodnout, zda chce do *mudárary* investovat. Jedná se o produkt s určitou dobou trvání.¹¹⁴

Dále je zajištěna průhlednost a bezpečnost transakcí, jelikož finanční prostředky vložené do *mudárary* se nachází pouze na zvláštním účtu zprostředkovaným bankami, které do tohoto instrumentu investovaly. Banka tak provádí veškeré platby sama, proto nemůže být použit tento kapitál k jinému účelu.¹¹⁵ Rovněž díky neustálému dodržování principů islámského finančnictví, které se v tomto případě zejména vyhýbají spekulacím

¹¹¹ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹¹² VISSER, H. *Islamic finance: Principles and practice*. Northampton, MA: Edward Elgar, 2009, xi, 184 s. ISBN 18-454-2525-1.

¹¹³ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹¹⁴ CIZAKCA, M. *Incorporated cash waqfs and mudaraba, islamic non-bank financial instruments from the past to the future?*. Istanbul: Bahcesehir University, 2004, 13 s. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://waqfacademy.org/wp-content/uploads/2013/02/Murat-%CF%84izak%CF%84a-M.-28_01_2004.-Incorporated-cash-waqfs-mudaraba-islamic-financial-instruments-from-past-to-the-future.-Istanbul.-Bah%CF%84esehir-University.pdf

¹¹⁵ SAEED, A. *Islamic banking and interest: A study of the prohibition of riba and its contemporary interpretation*. 2. vydání. Boston: Brill, 1999, 169 s. ISBN 90-041-0565-4.

a přehnanému riziku, je možnost dodržovat bezpečnost finančních transakcí v přiměřené míře. Z tohoto důvodu je velice nepravděpodobné, aby došlo k úplné ztrátě investice. Proto je *mudáraba* považována za relativně spolehlivý kontrakt, na druhou stranu pro některé klienty se může zdát vysoce riskantní, jelikož investor v případě ztráty, ačkoli s minimální pravděpodobností, přichází o veškeré vložené prostředky.¹¹⁶

Na původu *mudáraby* se historikové shodují, tedy že pochází z Arabského poloostrova a vznikla v souvislosti s karavanním obchodem, a to již v dobách předislámských. Rozšířila se na Blízký, Střední a Dálný východ, do části severní Afriky až do jižní Evropy, hlavně do Itálie, kde se z ní stala *commenda*. Byla pilířem lokálního, dálkového i karavanního obchodu a i prostředkem placení daní, posloužila k rozšíření islámu. Dále byla užívána i na financování námořní dopravy, kdy námořníci byli *mudáriby*.¹¹⁷

3.2 Musharaka

Musharaka (též *mušáraka*) lze přeložit jako sdílení, proto tento produkt je založen na sdílení profitu, jedná se o techniku finančního partnerství.¹¹⁸ Odlišuje se od *mudáraby* tím, že investory jsou všechny zúčastněné osoby a podle podílu investice nesou i riziko. Podíly bývají dohodnuty předem a mívají stejná procenta. *Mušáraka* je užívána spíše k dlouhodobějšímu financování, ale i k financování projektů, které potřebují flexibilní financování nebo poskytování pracovního kapitálu.¹¹⁹ Lze říci, že se jedná o společný podnik (zvaný *joint venture*), kdy obě strany, jak investor, tak podnikatel, investují kapitál v různých podobách (např. finanční vklady, technické či manažerské dovednosti, provozní kapitál, aktiva apod.) do dohodnuté obchodní operace a výnosy jsou pak rozdělovány dle předem dohodnutého poměru, který nemusí být rovný. V tomto platí zásada při rozdělování zisku, že se nejen přihlíží k výši vložené investice, ale i k objemu závazků, které partner na sebe v práci bere a kterou do *mušáraky* vkládá. Z tohoto

¹¹⁶ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹¹⁷ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

¹¹⁸ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹¹⁹ VISSER, H. *Islamic finance: Principles and practice*. Northampton, MA: Edward Elgar, 2009, xi, 184 s. ISBN 18-454-2525-1.

důvodu nemá tichý společník nárok na vyšší podíl na zisku, než je jeho relativní podíl na investici.¹²⁰ Dále nesmí jedna ze stran obdržet absolutní částku.¹²¹

O průběhu *mušáraky* mají být informováni všichni partneři a ti mají právo se aktivně účastnit řízení podniku. Vzhledem ke konvenčnímu finančnímu systému lze říci, že je obdobou společnosti s ručením omezeným a zatímco *mudáraba* byla na dobu určitou, *mušáraka* nemusí být časově omezená.¹²²

Jelikož se jedná o velice pružný nástroj financování, je vhodný pro téměř jakýkoli typ podnikání, pro různé situace v odlišných variantách. Využívá příležitosti propojit odborné znalosti s kapitálem. Proto je možné, že *mušáraka* zároveň představuje nejčastější typ hypotéky, kdy se jedná o postupné spoluvlastnictví. Každou splátkou se klient stává větším spoluvlastníkem nemovitosti a přibližuje se stále více k jejímu úplnému vlastnictví. Pokud si někdo nemůže dovolit koupit například dům, banka tento dům koupí. Klient bance poté platí splátky, které jsou rozděleny na dvě části. Jednu část tvoří nájem a druhou splátka na budoucí kupní cenu. V tom je velký rozdíl oproti hypotékám západního typu. Jestliže klient nebude schopen dále *mušáraku* splácet, nestane se, že by přišel o nemovitost i o všechny peníze, které do ní již vložil. Je přesně rozděleno, co za danou dobu zaplatil na nájem, který by tak jako tak splácel, a kolik tvoří splátka kupní ceny do fondu, jež se mu v případě neschopnosti splácet vypořádává. Klient tedy dostane nazpět všechny splátky na kupní cenu. Tímto způsobem se financuje v podstatě všechno.¹²³

3.3 Murábaha

V tomto případě je řeč o produktu, který je v oblasti krátkodobého financování a účelových nákupů jednou z nejrozšířenějších forem. Vychází z arabské obchodní praxe, kdy přibližně 75 % islámských finančních operací je provedeno na principech *murábaha*. V podstatě se jedná o obchod se ziskovou přírážkou, popř. nákup

¹²⁰ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

¹²¹ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹²² MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 210 s. ISBN 978-807-3575-892.

¹²³ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

s následným prodejem, nákup s odloženou splatností (*bay‘mu‘jjal*).¹²⁴ Z již dvou zmíněných produktů, tento jako první, nemá oporu ani v koránu ani v *hadíthech*, má tedy základy čistě jen v tradici a potřebě tento instrument mít.¹²⁵

Murábaha je třístranná smlouva vycházející z původní koncepce říkající, že obchodník, který nakupuje zboží pro konečného spotřebitele, si ve smlouvě stanovil náklady a předem dohodnutý zisk. Byla tedy založena na bázi důvěry, že si obchodník napočítá jen opravdu vynaložené náklady. Zisk byl formou odměny za doručení, pořízení a dopravu zboží a jako kompenzaci rizik s tím spojená.¹²⁶ V současné době je pořizovatelem zboží banka a je využívána klientem, kterému pomůže vyřešit momentální nedostatek financí na nákup daného zboží. Banka tak nakoupí požadované zboží na žádost klienta od třetí strany (dodavatele). Toto aktivum zůstává majetkem banky, dokud není klientovi odprodáno, a to buď okamžitě, nebo s odloženou platbou. Banka tento akt činí za vidinou předem domluvené odměny, která je přirážkou k pořizovací ceně a obsahuje i pořizovací náklady.¹²⁷

Banka si před uzavřením smlouvy zjišťuje veškerá rizika, která by ji mohly ovlivnit, a dle toho se rozhodne, zda *murábahu* podepíše, protože je jejích nositelem. Ve smlouvě musí být uvedena, kromě popisu předmětu koupě, i přesná cena, která později nesmí být už změněna, místo předání a datum zaplacení. V případě prodlení s placením, jsou účtovány sankce, které jdou na účet určité charity vybrané bankou. Dalším pravidlem je, že *murábaha* nesmí být sekundárně obchodována.¹²⁸

Jedna strana se tedy zavazuje nakoupit a dodat určité existující zboží nebo komoditu druhé straně na základě dohodnuté smlouvy o prodeji a předem stanovené marži, z čehož vyplývá, že *murábaha* slouží spíše jako krátkodobý nástroj financování.

¹²⁴ Proto je do anglického jazyka překládána *murábaha* jako trade with markup.

¹²⁵ IQBAL, Z. *Finance & Development: Islamic Financial Systems*. 1997, roč. 34, č. 2, s. 42 - 45. ISSN 0015-1947.

¹²⁶ GAFOOR, A. L. M. A. *Mudaraba-based Investment and Finance*. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.ifisa.co.za/Articles/Islamic%20Banking/Mudaraba-based%20Investment%20and%20Finance_Banking.pdf

¹²⁷ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

¹²⁸ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

Nejčastěji bývá využívána pro nákup zboží či komodit, existují ale i speciální formy, kdy je použita na krátkodobé financování rekonstrukce či stavby domu.¹²⁹

3.4 Ijara

Tento obchodní instrument, překládaný jako leasing, tvoří kolem 10 % islámských finančních transakcí.¹³⁰ Jsou rozšířeny dva typy *ijary* (též *idžara*) v islámské jurisprudenci. Jedním je operativní leasing, tj. *ijara*, druhým finanční leasing, tj. *ijara wa iqtina*. Může jít o formu pronájmu jisté služby nějaké osoby, a to například: lékaře k provedení určitého medicínského zákroku, právníka k vykonání konkrétní právní služby, poslíčka k odvezení zavazadel na dané místo či učitele.¹³¹ Nebo o pronájem aktiva, přičemž dochází k předem domluvené výši poplatku, za který banka klientovi aktivum pronajímá. *Idžara* může být jak dlouhodobá, tak střednědobá i krátkodobá. Jedná se o produkt velice často používaný i ve spolupráci s nemuslimskými partnery.¹³²

Variantou *ijary* je prodej na splátky zvaný *ijara wa iqtina*, kdy jde o formu leasingu s možností různých druhů odkladů plateb a s povinností konečného přechodu vlastnictví pronajatého majetku na právnickou či fyzickou osobu pronajímající si tento majetek. V této formě je nejčastěji používána v souvislosti s prodejem automobilů, dopravních prostředků (včetně letadel), strojů a vybavení.¹³³

Banka pronajímá určitou věc, kterou koupila, klientovi a ten si ji buď následně může odkoupit (*ijara wa iqtina*), nebo ne (*ijara*). V případě nesplácení jsou samozřejmě ve smlouvě dohodnuty smluvní pokuty, např. za pozdní platby. Zde je ovšem další rozdíl oproti formě leasingu v tradičním pojetí. Při *idžarě* nejdou peníze ze sankcí ve prospěch

¹²⁹ GAFOOR, A. L. M. A. *Mudaraba-based Investment and Finance*. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.ifisa.co.za/Articles/Islamic%20Banking/Mudaraba-based%20Investment%20and%20Finance_Banking.pdf

¹³⁰ IQBAL, Z. *Finance & Development: Islamic Financial Systems*. 1997, roč. 34, č. 2, s. 42 - 45. ISSN 0015-1947.

¹³¹ HRDLÍČKOVÁ, I. FINMAG. *Islámské bankovníctví: Alternativa?* [online]. 2011 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/ekonomika/265263-islamske-financnictvi-alternativa>

¹³² WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

¹³³ MAITAH, M. *Islámské finančníctví*. *Mansoor Maitah* [online], 2013. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://maitah.com/>

banky, ale jsou připsány na účet charity či jiné dobrovolné organizace, což podporuje jeden ze základních principů islámského finančnictví, tj. sociálnost.¹³⁴

3.5 Další islámské produkty

Bay‘ mu‘ajjal, bay‘salam

Oby tyto produkty zastupují kontrakty, které představují doplněk spotových prodejů o prodeje na úvěr. U produktu *bay‘ mu‘ajjal* jde o formu odložené platby, kdy k dodání produktu došlo, platba je však uskutečněna s prodlevou, na které se strany předem domluvily. Ta může proběhnout buď najednou, nebo ve splátkách, přičemž v tomto případě nejsou stanoveny žádné pokuty z prodlení. Instrument *bay‘ salam* (též *bay‘al-salam*) představuje odloženou dodávku zboží. Princip je stejný jako u forwardového kontraktu, kde dodání produktu je v budoucnu vyměněno za platbu na spotovém trhu za pevně domluvených podmínek. Jedná se o typické forwardové (termínové) obchody.¹³⁵

Quard hasan

Quard (rovněž *qard*) představuje v arabské finanční terminologii úvěr, principy jsou sestaveny na základě podmínek *šaríi*, tzn. samozřejmě bez úroků.¹³⁶

Pojmem *quard hasan* (také *qard hasan*) je označována hotovostní půjčka, při které nejsou účtovány žádné výdaje navíc. Je poskytnuta klientům, kteří se ocitli v nouzi, k čemuž jsou muslimové nabádáni v koránu. V současné praxi je řeč o bezúročném půjčce většinou zajištěné zástavou, kterou je možné použít například na charitu. Akceptuje inkasování poplatků za prokazatelně vynaložené náklady a občas je možné setkat se s vyúčtováním jistého administrativního poplatku.¹³⁷

¹³⁴ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

¹³⁵ IQBAL, Z. *Finance & Development: Islamic Financial Systems*. 1997, roč. 34, č. 2, s. 42 - 45. ISSN 0015-1947.

¹³⁶ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹³⁷ PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

Suftaja

Dokonce už i v 10. století fungovaly směnky, *suftaja* (též *suftádža*), které se používaly běžně vedle hotovosti ke splacení dluhů nebo způsobem jako dnešní cestovní šeky. Vyskytují se domněnky, že byly využívány i k uplácení a k posílání daní z provincií do Bagdádu. Jejich vývoji a používání nebránil nijak zákaz úroku, jelikož byly dodržovány dle islámských požadavků, ba naopak celá řada z nich existovala již v předislámském období, což jen podporovalo jejich oblíbenost. Ovšem nelze říci, že zákaz úroku dodržovali všichni, že by se ve středověku nenašel muslimský obchodník, který by i přes koránský zákaz pracoval s úrokem. Např. ačkoli nejsou známy podrobnosti inkasa směnky, lze analogicky dohledat poplatek za inkaso šeku, že poplatek za inkaso směnky mohl být jeden dirham na dinár.¹³⁸

Sukuk

Jedná se o islámské cenné papíry, které jsou obchodovány i na londýnské a lucemburské burze cenných papírů. *Sukuk* jsou typické produkty vydávané velkými společnostmi, některými finančními institucemi a také vládou.¹³⁹ Původ názvu *sukuk*, který je v množném čísle, pochází z jednotného čísla *sakk* (též *suk*), což znamená certifikát. Jde tedy o finanční certifikát, podobný dluhopisům v konvenčním finančnictví. Ty jsou však založeny na splácení úroků, což je zakázaným prvkem v islámském finančním systému, proto je základ *sukuků* postaven na jiných principech, a to na islámských. Místo úroků je vyplácen zisk z investice či nájem z pronajatého aktiva. Reprezentuje plný podíl investora ve vlastnictví hmotného majetku spojovaného s určitým projektem či investicí. Představuje vlastnický nárok investora na podkladové aktivum.¹⁴⁰

Vydavatel *sukuku* prodává investorské skupině certifikát, který si později vydavatel odkoupí zpátky za předem domluvenou částku spolu s poplatkem. Vydavatel se zaslíbuj investorům, že *sukuk* odkoupí zpět k určitému datu za danou cenu. Tento

¹³⁸ WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

¹³⁹ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹⁴⁰ SUKUKINFO. *What is Sukuk* [online]. 2012 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://sukuk.info/what-is-sukuk/>

certifikát může být vydán pod několika podmínkami respektujícími principy islámského finančnictví, proto ho jeho vydavatel musí být schopen splatit (kdyby ne, šlo by o dluhové financování, které je zakázáno), finanční prostředky musí být použity na identifikovatelné existující aktivum, které se nachází ve vlastnictví prodávajícího, a rovněž se nesmí jednat o investici do zakázaných oblastí či nesmí být v rozporu se sociálními či etickými kritérii.¹⁴¹

Na začátku roku 2000 se stal *sukuk* důležitým finančním islámským instrumentem pro financování dlouhodobých projektů. První je datován k roku 2000 v Majalsii, následován Bahrajnem o rok děle. Navzdory nedávné finanční krizi se *sukuk* stal velice oblíbeným produktem. Proto je jeho mnoho podob, například *sukuk al-ijara* (*sukuk* vztahující se k pronájmu aktiva), *sukuk murabaha* (*sukuk* k dluhu), *sukuk al-istisna* (*sukuk* k projektu), *sukuk al-musharaka* (*sukuk* k obchodu, k prodeji aktiva), *sukuk al-mudáraba* (investiční *sukuk*) atd.¹⁴²

Takaful

V souvislosti s rozmachem islámského bankovníctví je nutné se zmínit i o rychle se rozvíjejícím odvětví v oblasti islámského finančnictví, a to o islámském pojišťovnictví, *takaful*. *Takaful* pochází z arabského slova *kafala*, což znamená záruka. Princip tohoto odvětví je založen na ochraně majetku a finančních prostředků a nabízí sdílení profitu i risku v případě ztráty členů. Koncept vznikl už před čtrnácti stoletími a jedná se o situaci, kdy skupina lidí, kteří si jako jednotlivci nemohou dovolit zaplatit jistou událost či ztrátu, se sjednotí a společně používají celkovou sumu peněz, uloženou ve fondu, k zaplacení něčeho, co si vyžaduje velký obnos peněz najednou, jako je například svatba, oslava narození potomka apod., či v případě ztráty, která ohrožuje spokojené bydlení nebo život jednoho ze členů skupiny. Jde o formu vzájemného pojištění, která se však odlišuje od té, která funguje v západních zemích.¹⁴³

¹⁴¹ INVESTOPEDIA. *Sukuk* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/s/sukuk.asp>

¹⁴² FINANCIAL TIMES LEXICON. *Definition of sukuk* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://lexicon.ft.com/Term?term=sukuk-%28Islamic-bonds%29>

¹⁴³ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

Zákazníci *takafulu* se podpisem smlouvy stávají pojistníky a souhlasí tím, že jejich příspěvky a odpovědnost sdílejí všichni dohromady. Dochází tak k eliminaci nejistoty a k naplnění principu zákazu *gharar*. Sdílí společně jak zisk a ztrátu, se kterou se vyrovnávají jen členové a nikdo jiný nečerpá z jejich zisku¹⁴⁴, a risk. Samozřejmě platí i zde pravidla daná koránem, tedy i zákaz investování do *haram* oblastí, jako jsou hazardní hry, kasina, alkoholový a zbraňový průmysl apod., nesmí dojít ani k porušení zákazu *ribá*.¹⁴⁵

Za první moderní *takaful* společnost je považována Islámská pojišťovna Súdánu (Islamic Insurance Company of Sudan), která byla založena v Súdánu Fajskou islámskou bankou (Faisal Islamic Bank) v lednu 1979. V roce 1985 byl *takaful* konečně schválen Koncilem islámských učenců (Council of Islamic Scholars) sídlící v Mekce za alternativu schválenou principy *šaríi* ke konvenčnímu systému pojištění. Tomuto uznání následovalo zakládání mnoha *takaful* společností v mnoha muslimských zemích, jako jsou Dubai, Bahrajn, Malajsie atd.¹⁴⁶

Waqf

Waqf (též *wakf*) lze definovat jako majetek, kterého se majitel vzdává pod podmínkou, že výnos vyplývající v budoucnu z *waqfu* bude použit na povolené charitativní účely. Tento počin je ze strany duchovních chápán velice pozitivně a nepodléhá daním. Jedná se tedy o majetek, který si zachovává svou podstatu a přináší výnosy. *Šaría* připouští dva druhy *waqfu*, a to rodinný (*waqf dhuri*), použitý ve prospěch potomků zakladatele, a dobročinný (*waqf khajri*), určený na charitativní a náboženské účely. Připouští se, aby *waqfu* tvořily jakékoli hmotné věci, tj. knihy, nábytek, ale i zvířata a nemovitosti. Jakmile je *waqf* jednou zakladatelem, *wakifem*, vytvořen, je neodvolatelný, trvalý a majetek tím okamžikem přechází do vlastnictví obdarovaného. Nesmí být poté ani

¹⁴⁴ Platí výjimka jen v případě, pokud si členové platí služby shareholdera, který jim pomůže založit podnik místo nich a popř. jim poskytne počáteční kapitál. Jsou mu zaplaceny jen vynaložené náklady a ty jsou naprosto transparentní.

¹⁴⁵ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

¹⁴⁶ MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

prodán či darován někomu jinému. Lze majetek prodat jen v případě, že už ztrácí hodnotu nebo se používáním znehodnotil. Výtěžek je ale opět použit pro účely *waqfu*.¹⁴⁷

¹⁴⁷ OSINA, Petr. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 123 s. ISBN 978-808-7576-137.

4 Islámské finančníctví a bankovníctví ve vybraných regionech a zemích světa

Islámské finančníctví a bankovníctví se stalo opravdu funkční a konkurenceschopnou alternativou na světové úrovni tomu konvenčnímu díky neustálému rozvoji a růstu na Blízkém východě, v Jižní Asii a Jihovýchodní Asii. V současné době lze pozorovat zvýšenou aktivitu i v západních zemích, do nichž se islámské finančníctví a bankovníctví přesouvá a zaujímá tak své postavení i v evropském obchodě a na místním finančním trhu. Po prvních založených bankách v průběhu 70. let, překvapily tři muslimské země svět, jmenovitě Pákistán, Írán a Súdán, které se na začátku 80. let rozhodly transformovat ekonomiku a finanční sektor na islámský. Jedná se však o tři odlišné země jak politickým směřením, tak dle ekonomického vývoje, politické situace či finančního postavení. V průběhu následujících let zakládali představitelé západního finančního trhu, a to například Citibank, ABN AMRO a HSBC, jejich vlastní islámské pobočky k přilákání depozit bohatých ropných magnátů z Blízkého východu a muslimskou klientelu na lokálním trhu. Islámské finančníctví a bankovníctví dále rostlo díky vyhledávání nových inovací a rozličnosti produktů, zákazníků a trhů. Proto jsou rozšiřovány produkty, které se těší velké oblíbenosti, jako jsou třeba *sukuk* a *takaful*.¹⁴⁸

První kapitola se věnuje Asii, ve které se nachází nejvíce zemí zásadních pro vývoj islámského finančního systému, jako je například Bahrajn, centrum islámských financí, Írán, který se snaží fungovat jen dle islámského práva, či Malajsie, jedna ze zemí uplatňující liberálnější přístup k islámskému finančníctví a bankovníctví. Dále je rozebrána historie islámského bankovníctví a finančníctví v Africe, hlavně v Egyptě, kde byla založena první islámská banka, a Súdánu, který funguje plně na principech islámského práva.

¹⁴⁸ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

Vyskytuje se několik typů struktur islámského finančního systému, a to: zcela islamizovaný (například Írán, Pákistán, Súdán), duální systém (například Malajsie, Indonésie) a duální s jasně oddělenými systémy (například Bahrajn a Jordánsko).¹⁴⁹

V následujících kapitolách jsou podrobněji rozebrány vybrané země dle důležitosti vztahující se k danému tématu, zajímavých skutečností, historického vývoje či současné situace.

4.1 Asie

Asie je domovem islámského finančnictví a bankovníctví. První banky a instituce, které vznikaly, vznikaly právě zde. Jak bylo řečeno v druhé kapitole, počátky moderního islámského bankovníctví a finančnictví se datují k roku 1963. Mezi země, ve kterých byly založeny první islámské finanční či bankovní instituce, patří Malajsie, Pákistán a Egypt. Jednou z prvních institucí byla spořitelna pro poutníky v Malajsii, která po přejmenování funguje dodnes a jedná se tak o nejstarší existující islámskou instituci.

Asie není rodnou vlastí jen islámským institucím, ale i různým inovacím islámských produktů a služeb a hlavně velké klientské základny muslimů. Ačkoli z relativního ukazatele muslimské populace v procentech vůči celkovému počtu obyvatel je dané procento až na druhém místě po Africe (Afrika 53,04 %, Asie 32,16 %), na počet obyvatel Asie jednoznačně vítězí s 1 389,5 mil. obyvatel islámského vyznání.¹⁵⁰ Tato čísla naznačují velký potenciál skrývajících se v asijských zemích. Proto se tato kapitola věnuje z větší částí hlavně tomuto světadílu, jelikož nabízí mnoho zajímavých jak historických, tak současných faktů, vývojů, institucí, postojů. Podkapitola 4.1 je rozdělena dle regionálních komplexů, případně sdružení.

4.1.1 Blízký východ

Je důležité se jako první oblasti věnovat Blízkému východu z mnoha důvodů. Jedním z hlavních důvodů je skutečnost, že zde převažuje naprosto většinově muslimské

¹⁴⁹ PERRY, F. V. a S. S. REHMAN. Globalization of Islamic Finance: Myth or Reality?. *International Journal of Humanities and Social Science* [online]. 2011, roč. 1, č. 19, 107 - 119 s. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_1_No_19_December_2011/12.pdf

¹⁵⁰ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Muslim population in the world: World* [online]. 2014 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/World/>

obyvatelstvo a zároveň je Blízký východ považován za rodiště islámského finančnictví a bankovnictví. Toto území je domovem mnoha bohatých podnikatelů, kteří společně s vládami a dalšími státními institucemi velice silně podporují islámské banky. Dále se v této oblasti nachází většina regulačních a jinak podporujících institucí tohoto odvětví.

Forma islámského finančnictví a bankovnictví, která funguje na Blízkém východě, představuje jeho nejčastější verzi. Islámské finanční instituce zde usilují o vytvoření široké škály inovativních, zákaznický orientovaných a konkurenceschopných produktů a služeb nabízejícím jejich klientele, a to jak samostatně, tak společně. Tato snaha tvoří jejich výhodu a zbraň, jak nepřijít o své bohaté zákazníky obchodující s ropou, kteří by chtěli investovat do evropských zemí. Stále roste počet konvenčních finančních institucí založených na Blízkém východě, které transformují jejich operace z konvenčního systému na zcela či částečný islámský systém, což může ovlivnit dlouhodobé výhledy tradičního bankovnictví v tomto regionu, zvláště co se týče snižování jeho podílu na trhu.¹⁵¹

4.1.1.1 Země GCC

Rada pro spolupráci arabských států v Perském zálivu má označení GCC, jež představuje zkratku pro Gulf Cooperation Council, celým jménem Cooperation Council for the Arab States of the Gulf (CCASG). Jedná se o ekonomicko-politickou unii tvořenou šesti arabskými státy obklopující oblast Perského zálivu, která byla založena 26. března 1981. Členy jsou Bahrajn, Kuvajt, Katar, Spojené arabské emiráty (též SAE), Saudská Arábie a Omán. Tyto země jsou klasickým případem států závislých na vývozu ropy a zemního plynu. Jsou zde však i výjimky představující Bahrajn a Omán, které se naopak snaží odklonit od závislosti na ropě.¹⁵² Právě v zemích této oblasti došlo k velkému rozvinutí produktů *murabáha* a *ijara*, jakožto dvou velice oblíbených

¹⁵¹ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

¹⁵² DUBAI FAQS INFORMATION GUIDE. *List of GCC countries* [online]. 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.dubai FAQs.com/list-of-gcc-countries.php>

islámských finančních instrumentů, a proto je považována za jejich největší průkopníky.¹⁵³

Následující stránky se věnují vybraným zemím Perského zálivu, u nichž je důležité v souvislosti s islámským finančnictvím a bankovníctvím zmínit a shrnout jejich vývoj a současnou situaci vzhledem k danému tématu této diplomové práce. Proto Ománu není nadále věnována pozornost, jelikož zde z politických důvodů nebyly až do nedávna (až do roku 2012) udělovány licence islámským institucím a zaujímal velmi negativní postoj vůči islámskému finančnictví.¹⁵⁴ V současnosti je však tento sektor rychle rostoucím a s vysokým potenciálem rozvoje.¹⁵⁵ Důkladněji je probrána situace v Bahrajnu, jelikož je finančním centrem islámského světa; Kuvajtu, který pomohl k rozvoji islámského finančnictví a bankovníctví do okolního světa díky propracované legislativě; Kataru, který svými reformami může jít příkladem ostatním zemím GCC a nejen jim; Spojeným arabským emirátům, kterých se poměrně vážně dotkla nedávná ekonomická krize; a Saudské Arábii se svým negativním přístupem, přestože v ní sídlí největší islámská banka a její obyvatelstvo je náboženskou příslušností téměř 100 % muslimské.

Bahrajn

I když je Bahrajn nejmenší zemí Perského zálivu s 94 % muslimského obyvatelstva¹⁵⁶, je sídlem nejvíce islámských bankovních a finančních institucí a ostatních útvarů a patří mezi přední představitele islámského bankovníctví. Z tohoto důvodu je nazýván finančním centrem Blízkého východu. Nachází se zde 2/3 všech islámských bankovních a finančních institucí operujících v GCC. Bahrajn je významným střediskem nejenom islámské finanční praxe, ale i regulačních a výzkumných institucí, dále islámského učení a rovněž častým průkopníkem v oblasti nových inovací.¹⁵⁷ Bahrajn, jako první

¹⁵³ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z:

<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

¹⁵⁴ ALIZZ ISLAMIC BANK. *About us* [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: http://www.alizzislamic.com/overview_about.aspx?pageid=8

¹⁵⁵ BQDOHA. *Islamic banking growing in Oman* [online]. 2013 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://bqdoha.com/2013/05/islamic-banking-growing-in-oman_a

¹⁵⁶ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

¹⁵⁷ BUSINESSINFO. *Bahrajn: Finanční a daňový sektor*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/bahrajn-financni-a-danovy-sektor-18625.html>

země GCC, objevil ropu (v roce 1932) a jako první ji i exportoval. Součástí bahrajnské politiky bylo diverzifikovat její zaměření. Jedním ze stanovených cílů dané politiky bylo snížení podílu ropného průmyslu k dosažení menší závislosti na vývozu ropy. Dalším bylo rozšíření nabídky finančních služeb.¹⁵⁸

Od založení Bahrain Monetary Agency (BMA) v roce 1973, což představuje úplné počátky islámského bankovníctví v Bahrajnu, se stala tato země mezinárodním finančním centrem. BMA, ze které se později v roce 2006 stala centrální banka¹⁵⁹, vyvíjela standardy, regulační nařízení a rozvíjela infrastrukturu pro islámské finanční instituce. Později se z ní stala regionální základna pro okolní státy díky několika výhodám, jako jsou například strategická geografická poloha, bezcelní prostředí, kvalifikovaná pracovní síla, pragmatická hospodářská politika, jasně definovaný právní a správní rámec, směnitelná měna, rozvinutá infrastruktura a absence devizových omezení.¹⁶⁰ Blízce spolupracuje s Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI) a International Islamic Financial Market (IIFM) a Islamic International Rating Agency (IIRA), jako prostředník zajišťující jim výzkumnou a regulační síť.¹⁶¹ AAOIFI jako významná mezinárodní instituce islámského bankovníctví sídlí právě v Bahrajnu již od svého založení v roce 1991 a napomáhá zlepšování transparentnosti a při tvorbě norem účetnictví, auditu a řízení v rámci islámského finančnictví. Snaží se navázat na Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS).¹⁶² Dále je domovem dalších tří mezinárodně důležitých institucí tvořící světové standardy pro islámský finanční systém, a to International Islamic

¹⁵⁸ WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

¹⁵⁹ CENTRAL BANK OF BAHRAIN. [online]. 2014 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <https://www.cbb.gov.bh/>

¹⁶⁰ WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

¹⁶¹ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

¹⁶² ACCOUNTING AND AUDITING ORGANIZATION FOR ISLAMIC FINANCIAL INSTITUTIONS. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://aaoifi.com/>

Financial Market (IIFM), Islamic International Rating Agency (IIRA) a General Council for Islamic Banks and Financial Institutions (GCIBAFI).¹⁶³

Ještě do roku 1994 fungovalo v Bahrajnu pouze pět islámských bank, avšak to se zlomilo po vypuknutí první války v Zálivu, která způsobila zvýšení cen ropy vedoucí ke zvýšení poptávky po islámských investičních produktech.¹⁶⁴ První islámská banka zde byla postavena v roce 1978, a to Bahrain Islamic Bank, která pomohla k rozvoji specializovaných islámských produktů. Celkově se dle údajů bahrajnské centrální banky ke dni 31. leden 2014 nachází 407 bank a finančních institucí, z toho je 24 islámských bank¹⁶⁵, ve kterých se ke konci roku 2013 nacházelo 12,678 mld. dolarů v aktivech. Nejvíce finančních prostředků se k srpnu 2013 nachází v produktech *murabáha*, a to 1 024 mld. dolarů, a dále v *mudarábě*, 370 mil. dolarů.¹⁶⁶ O islámské finanční operace v Bahrajnu se starají vyzrálé komerční banky, investiční banky a desítky mezinárodně působících bank (tzv. offshore banking units). Jelikož se tento ostrov nachází blízko Arabského poloostrova, pro značný počet islámských bank slouží jako operační základna pro obchodování s Perským zálivem, Evropskou unií a Severní Amerikou, patří tak mezi hlavní offshore centra islámského finančnictví.¹⁶⁷ Bankovní sektor představuje jeden ze základních ekonomických pilířů země, přičemž finanční sektor tvoří 25 % z bahrajnského HDP.¹⁶⁸

Nachází se zde jedna z největších *takaful* institucí z celého světa, a to Bahrain Islamic Insurance Company, též zvaná jako Takaful International (TI), jež byla založena v roce 1989. První *takaful* společností v Bahrajnu byla Islamic Insurance and Reinsurance

¹⁶³ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

¹⁶⁴ AL-SADAH, A. K. Bahrain Monetary Agency: The Development of Islamic Banking in Bahrain. *GT-news* [online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.gtnews.com/>

¹⁶⁵ CENTRAL BANK OF BAHRAIN. *CBB Register*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: https://www.cbb.gov.bh/page-p-cbb_register.htm

¹⁶⁶ CENTRAL BANK OF BAHRAIN. *Statistical Bulletin*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.cbb.gov.bh/assets/MSB/MSB-Aug2013.pdf>

¹⁶⁷ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

¹⁶⁸ BUSINESSINFO. *Bahrajn: Finanční a daňový sektor*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/bahrajn-financni-a-danovy-sektor-18625.html>

Company založená v roce 1985.¹⁶⁹ V současnosti je domovem 11 *takaful* společností¹⁷⁰, které se z velké většiny věnují raději regionálnímu trhu zemí Perského zálivu.¹⁷¹

Hlavní slabinou Bahrajnu je jeho politická nestabilita a přílišná závislost na penězích z ropných obchodů a na velkých vkladech přicházejících z finančních institucí z vnějšku ostrova.¹⁷²

Kuvajt

Kuvajt je představitelem země, která značně podporuje islámský finanční systém, a státu, jehož příjmy jsou z 95 % závislé na vývozu ropy.¹⁷³ Na základě schválení právního předpisu umožňující zřízení Kuwait Finance House (KFH) v roce 1977 bylo započato islámské bankovníctví i v této zemi. Jelikož byla tato banka po více než dvě desetiletí jedinou islámskou bankou, nese zásluhy za velký úspěch islámského finančního systému v Kuvajtu.¹⁷⁴ KFH se svým objemem aktiv ve výši 55,958 mld. dolarů a klientskými vklady v hodnotě 36,227 mld. dolarů patří mezi největší islámské banky na světě.¹⁷⁵ Největší konvenční bankou v Kuvajtu je National Bank of Kuwait, která však spolu s dalšími konvenčními bankami poskytuje širokou nabídku islámských finančních produktů a služeb.¹⁷⁶

Velká změna a obrat k lepšímu ve prospěch islámského bankovníctví a finančnictví nastal v roce 2004, kdy byla schválena novela zákona o Central Bank of Kuwait, dle

¹⁶⁹ ISLAMIC INSURANCE. *The Origin and Evolution of Islamic Takaful Insurance* [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.islamicinsurance.jo>

¹⁷⁰ CENTRAL BANK OF BAHRAIN. *Insurance*. [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.cbb.gov.bh/page-p-insurance.htm>

¹⁷¹ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

¹⁷² WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

¹⁷³ BUSINESSINFO. *Kuvajt: Ekonomická charakteristika země*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kuvajt-ekonomicka-charakteristika-zeme-17746.html>

¹⁷⁴ KUWAIT FINANCE HOUSE. *About KFH* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.kfh.com/en/about/index.aspx>

¹⁷⁵ CUNNINGHAM, A. GLOBAL FINANCE. *What's Next For Kuwaiti Banks?* [online]. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.gfmag.com/archives/183/12883-whats-next-for-kuwaiti-banks.html#axzz2v2GLiQuP>

¹⁷⁶ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

kteře od toho okamžiku spadá KFH pod regulační autoritu centřální banky. Tento nový legislativní řávec se zaměřil na ujištění, že islámský finanční sektor je otevřený k poskytování islámských bankovních licencí bankám, a podpořil domácí hospodářskou soutěž.¹⁷⁷ Výsledkem byla transformace konvenční banky Kuwait Real Estate Bank na čistě islámskou banku, jejíž název byl změněn na Kuwait International Bank. Byla následována další nově založenou finanční institucí, Boubian Bank, fungující na šaríjských principech, která obdržela islámskou bankovní licenci. Tato novela dále obsahovala, kromě umožnění otevření trhu, i ustanovení o finančním řízení bank, což zahrnuje i nařizení přikazující, aby každá islámská banka měla radu *šaría* s minimálně třemi členy. V legislativě Kuvajtu, ačkoli se jedná jen o část v širokém bankovním právu, jsou mnohem detailněji zpracovány některé problematické otázky týkající se specifických bankovních oblastí islámského finančnictví a bankovníctví, než jak je tomu v zákoně o bankách v Malajsii, představitel duálního systému.¹⁷⁸

Islámské finančnictví a pojišťovnictví se v Kuvajtu začalo poměrně rychle rozvíjet, ačkoli je domovem jen tří islámských bank, lze zde ale nalézt 11 *takaful* společností, které zabírají 14% podíl kuvajtského trhu s pojištěním.¹⁷⁹ První z nich byla First Takaful Insurance Co. založená v roce 2000 na základě novely zákona č. 24/1961.¹⁸⁰ V Kuvajtu bylo vydáno v průběhu roku 2012 i 19 dluhopisů a *sukuků*, jejichž hodnota přesahovala 2,5 mld. dolarů. Velikost kuvajtského trhu s dluhopisy a *sukuky* tak ve srovnání s ostatními zeměmi GCC dosahuje podílu 3,8 % v roce 2012.¹⁸¹

¹⁷⁷ CENTRAL BANK OF KUWAIT. *CBK Law 32/1968*[online]. Sekce 10, 2004 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.cbk.gov.kw/www/law.html#>

¹⁷⁸ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

¹⁷⁹ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

¹⁸⁰ FIRST TAKAFUL INSURANCE CO. *Introduction* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.firsttakaful.com/WebPagesEg/Introduction.aspx>

¹⁸¹ KUWAIT FINANCIAL CENTRE MARKAZ. *GCC Bonds and Sukuk Market Survey* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.markaz.com/DesktopModules/CRD/Attachments/FixedIncomeResearch-GCCBondsandSukukMarketSurvey-2012Highlights.pdf>

Katar

Jelikož je v Kataru oficiálním náboženstvím islám, je islámské právo hlavním zdrojem legislativy. Katarské obyvatelstvo je tvořeno z 85 % muslimy, přičemž z převážné většiny se jedná o sunnity wahhábovského směru.¹⁸² V současnosti probíhají v zemi politické, ekonomické i sociální reformy rychlejším tempem než v ostatních zemích společenství GCC. Na rozdíl od Kuvajtu, Saudské Arábie a Spojených arabských emirátů není Katar závislý na vývozu ropy, ale díky jeho 3. největším zásobám zemního plynu na světě je jeho největším exportérem (90 % vývozu ze země tvoří právě zemní plyn).¹⁸³

Každý okolní stát má zřízen svůj vlastní regulační systém pro obchodování bank a ostatních finančních institucí, ale Katar se Spojenými arabskými emiráty tento regulační rámec držený centrální autoritou, centrální banku, nemá.¹⁸⁴ Finanční centra, Qatar Financial Centre (QFC) a Dubai International Financial Centre (DIFC), představují samostatné jurisdikce a mají svá vlastní pravidla a zákony, které se neřídí občanským zákonem. Ty v tomto případě nefungují jako u konvenčních bank, ale jsou založeny na anglickém zvykovém právu v souladu s islámským právem.¹⁸⁵

Součástí ekonomických reforem uskutečněných v roce 2011 bylo zavedení opatření pro zjednodušení podnikání, a to zjednodušení registrace a jednodušší přístup k úvěru.¹⁸⁶ Dále byla na začátku roku 2011 zveřejněna vyhláška centrální bankou Kataru, Qatar Central Bank, dle které všechny konvenční banky musí do konce roku ukončit své finanční aktivity v oblasti islámských produktů. Jedná se o krok podporující transparentnost islámského finančnictví a bankovníctví v zemi a zároveň o zvýšený dohled centrální banky nad poskytováním islámských bankovních produktů, tedy nad

¹⁸² Tento směr je založen na striktním dodržování zásad prvotního islámu, proto se v této zemi velice dbá na dodržování islámského práva.

¹⁸³ BUSINESSINFO. *Katar* [online]. 2013 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/katar.html>

¹⁸⁴ Neznamená to však, že by centrální banku neměly. Mají je, jen nejsou regulačními institucemi určující bankovní a peněžní politiku pro islámské finančnictví a bankovníctví.

¹⁸⁵ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

¹⁸⁶ BUSINESSINFO. *Katar* [online]. 2013 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/katar.html>

dodržováním islámského práva. Došlo sice k poškození finančních institucí, které se musely omezit, islámské banky však díky tomu mohly dosahovat vyšších zisků.¹⁸⁷

Největší komerční banky Kataru, Qatar National Bank, Commercial Bank of Qatar a Doha Bank, mají každá své dceřiné islámské banky, Al Islami, Al Safa Islamic Banking a Doha Islamic Bank, se kterými se převážně zaměřují na domácí trh. Kvůli jeho omezené velikosti a diverzifikaci jsou však banky nuceny přirozeně expandovat i na zahraniční trhy, nejen do okolních zemí. Příkladem je první ze zmiňovaných bank, která vlastní European Finance House sídlící v Londýně a Asian Finance Bank v Kuala Lumpur.¹⁸⁸

První islámskou bankou v zemi a v současnosti největší na katarském trhu byla Qatar Islamic Bank (QIB) založená v roce 1982. Ke konci roku 2013 tvořily její aktiva hodnotu 77,4 mld. dolarů, s nimiž zaujímala podíl na islámském trhu 35 % a 9 % na katarském bankovním trhu celkovém.¹⁸⁹

Čtvrtou největší pojišťovnou v zemi a zároveň největší islámskou pojišťovnou je Qatar Islamic Insurance, která byla v zemi založena jako první, a to v roce 1994.¹⁹⁰ Je zde i mnoho dalších společností pracujících na základech dle islámského práva. Např. od společnosti Al Khaleej Insurance její dceřiná společnost Al Khaleej Takaful Insurance nebo Qatar Insurance Co. a její dcera Qatar Islamic Insurance Co.¹⁹¹ Katar nezaostává i co se týče vydávání *sukuků*, jelikož jich spolu s dluhopisy za rok 2012 vystavil sice jen 18, ale ty dosahovaly celkem hodnoty 10,8 mld. amerických dolarů. Díky tomu zaujímá na trhu dluhopisů a *sukuků* ve srovnání s ostatními zeměmi společenství GCC 24,1% podílu.¹⁹² Na začátku roku 2014 vydal Katar dluhopis a *sukuk* ve výši 6,6 mld. dolarů,

¹⁸⁷ MÉDIA O ISLÁMU. *Katar zakázal nemuslimským bankám islámské finančnictví* [online]. 2011 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.mediaoislamu.cz/2011/katar-zakazal-nemuslimskym-bankam-islamske-financnictvi-mediafax/>

¹⁸⁸ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

¹⁸⁹ QATAR ISLAMIC BANK. *Our Profile* [online]. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.qib.com.qa/en/footer/about-us/our-profile.aspx>

¹⁹⁰ QATAR ISLAMIC INSURANCE COMPANY. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.qiic.com.qa/>

¹⁹¹ BUSINESSINFO. *Katar* [online]. 2013 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/katar.html>

¹⁹² KUWAIT FINANCIAL CENTRE MARKAZ. *GCC Bonds and Sukuk Market Survey* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z:

což z něj dělá největší prodej tohoto typu za poslední tři roky. *Sukuk* tvořil 3 mld. dolarů, zbytek byl dluhopis nefungující na principech *šaría*.¹⁹³

Spojené arabské emiráty

Spojené arabské emiráty¹⁹⁴ (též SAE či UAE¹⁹⁵) se řadí mezi nejbohatší země světa díky velikosti HDP na obyvatele při přepočtu na paritu kupní síly, jež dosáhl za rok 2012 hodnoty 55 490 USD. Jak bylo řečeno výše, je tato země závislá na exportu ropy, přičemž její zásoby ropy tvoří téměř 8 % světových zásob, a zemního plynu, se 7. největšími zásobami na světě. Na území emirátu Abu Dhabi se nachází až 94 % zásob ropy, což z něj dělá nejbohatší emirát. Na tvorbě HDP se těžba ropy a zemního plynu podílí však jen cca 35 %, tedy SAE nejsou na petrochemickém sektoru hospodářsky závislé jako okolní státy.¹⁹⁶

I přes to, že je státním náboženstvím islám, SAE spolu s Kuvajtem jsou jedinými dvěma zeměmi dané oblasti, které dovolují vyznávat i jiná náboženství.¹⁹⁷ Proto je podíl muslimů menší, tj. 76 %.¹⁹⁸

Ještě v nedávné době procházela tato země zatěžkávací zkoušku v důsledku působení světové hospodářské krize. V jejím důsledku byla nejvíce poškozena otevřená ekonomika emirátu Dubaj. I přes to, že se snížil podíl ropného průmyslu na HDP už v roce 2005 a tedy hlavním tvořitelem HDP byl sektor služeb, mezi které patří z velké části i finanční služby, vládnoucí rodina Al Maktoumové se zadlužila většinou u zahraničních firem. Plánovala splácet dluh i s úroky generováním zisků, což šlo právě

<http://www.markaz.com/DesktopModules/CRD/Attachments/FixedIncomeResearch-GCCBondsandSukukMarketSurvey-2012Highlights.pdf>

¹⁹³ THE DAILY STAR. *Qatar offers \$6.6B in bonds, sukuk as debt market forms* [online]. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/Business/Middle-East/2014/Jan-15/244074-qatar-offers-66b-in-bonds-sukuk-as-debt-market-forms.ashx#axzz2ujHctxn6>

¹⁹⁴ Země se skládá ze sedmi emirátů, z nichž největším je Abu Dhabi (2,8 mil. obyv.), druhým je Dubai (též Dubaj) (2,1 mil. obyv.) a dále je Sharjah (1,3 mil. obyv.) a Ajman (322 tis. obyv.). Hlavním městem je Abu Dhabi (2,2 mil. obyv.) a druhým největším městem je Dubai (též Dubaj) (2,1 mil. obyv.).

¹⁹⁵ Anglická zkratka pro United Arab Emirates.

¹⁹⁶ BUSINESSINFO. *Interaktivní exportní profil zájmových zemí: Spojené arabské emiráty* [online]. 2012 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-zajmovych-zemi-spojene-arabske-emiraty-24309.html#!&chapter=1>

¹⁹⁷ BUSINESSINFO. *Spojené arabské emiráty: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-arabske-emiraty-zakladni-informace-o-19229.html>

¹⁹⁸ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

až do poloviny roku 2008, kdy došlo v Dubaji k plnému projevení světové krize. Výsledkem byl značný odliv zahraničních i domácích investorů a výrazné snížení počtu turistů. Tato situace měla samozřejmě vliv i na finanční a bankovní sektor. Ke konci roku 2009, konkrétně 27. listopadu, největší státní holding Dubai World oznámil platební neschopnost¹⁹⁹ a jakýkoli rozvoj byl pozastaven.²⁰⁰

První islámskou bankou v SAE byla Dubai Islamic Bank zřízená v roce 1975 na základě vyhlášky emíra Dubaje. Tato banka je jednou z nejstarších islámských bank vůbec²⁰¹ a velikostí aktiv v hodnotě 23,1 mld. USD se řadí na osmé místo²⁰² v žebříčku největších islámských bank. Jejimi největšími nositeli zisků jsou kontrakty financované na základě principů *murábahy*.²⁰³

Ačkoliv dohlíží na celý bankovní systém této země jeho příslušné finanční centrum, Dubai International Financial Centre, je obtížné rozvíjet bankovní sektor přes nejednotný regulační systém v závislosti na značné autonomii jednotlivých emirátů. Stejně jako katarské, tak i místní islámské banky se soustřeďují především na vnitřní trh, některé však zejména na domácí emirát a v ostatních emirátech mají jen několik poboček.²⁰⁴ Mimo Dubai Islamic Bank v zemi funguje ještě osm dalších islámských bank. Jsou jimi například Abu Dhabi Islamic Bank (ADIB), Al Hilal Bank, Ajman Bank, Emirates Islamic, Sharjah Islamic Bank (SIB).²⁰⁵ Mnohem častěji, než je tomu v sousedních zemích v oblasti Blízkého východu, zde dochází k transformaci

¹⁹⁹ Jeho závazky byly vyčísleny celkem na 26 mld. USD.

²⁰⁰ BUSINESSINFO. *Spojené arabské emiráty: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-arabske-emiraty-financi-a-danovy-sektor-19233.html>

²⁰¹ DUBAI ISLAMIC BANK. *About DIB* [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.dib.ae/about-dib/overview>

²⁰² Dle hodnot srovnávaných v roce 2008.

²⁰³ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²⁰⁴ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²⁰⁵ DUBAI FAQS INFORMATION GUIDE. *List of Islamic Banks in Abu Dhabi, Dubai, UAE* [online]. 2014 [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.dubaifaqs.com/list-of-islamic-banks-uae.php>

konvenčních finančních institucí na islámské, a to buď jen zčásti, nebo zcela. Tyto konverze jsou součástí plánů vlády Spojených arabských emirátů.²⁰⁶

V této zemi, konkrétně v Dubaji, se rovněž nachází jedna z největších *takaful* provozovatelů na světě. Tím je společnost SALAMA, celým názvem the Islamic Arab Insurance Company, založená ke konci roku 1979. Zasloužila se, v místě, kde naprosto chyběl jakýkoli regulační rámec pro obchodování s *takaful* produkty, o vybudování vlastní agendy pracující na základě *šaría* principů.²⁰⁷ V současnosti zde funguje více než 13 dalších *takaful* společností.²⁰⁸ SAE v roce 2012 zaznamenaly největší nárůst na trhu dluhopisů a *sukuků*, jejichž výše dosáhla 18,8 mld. USD představující 41,8 % celkové částky díky 119 vydání, které v oblasti GCC reprezentují 70,8 % z celkového množství.²⁰⁹

Saudská Arábie

Ačkoli je Saudská Arábie (celým názvem Království Saudské Arábie, též KSA) rozlohou největší ze zemí GCC a náboženskou příslušností se 100 % hlásí k islámu, byla poslední, která povolila činnost islámských bank na svém území. Důvodem nezájmu saudsko-arabské vlády o zavádění islámského bankovníctví a finančnictví byla obavy z nestandardních praktik, které by tento směr představoval. Někteří představitelé zastávali až příliš negativní postoj, hraničící až s odporem.²¹⁰ Zatímco se Bahrajn už od roku 1976 stal finančním centrem a udržoval svůj trh otevřený zahraničním bankám,

²⁰⁶ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z:

<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²⁰⁷ SALAMA. *Islamic Arab Insurance Co.: About Us* [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.salama.ae/about.aspx>

²⁰⁸ ICMIF TAKAFUL. [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.takaful.coop/>

²⁰⁹ KUWAIT FINANCIAL CENTRE MARKAZ. *GCC Bonds and Sukuk Market Survey* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z:

<http://www.markaz.com/DesktopModules/CRD/Attachments/FixedIncomeResearch-GCCBondsandSukukMarketSurvey-2012Highlights.pdf>

²¹⁰ MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

Saudská Arábie a Kuvajt poskytovaly licence jen institucím, jejichž většinové vlastnictví náleželo místním příslušníkům.²¹¹

Centrální bankou, založenou v roce 1952, je v Saudské Arábii Saudi Arabian Monetary Agency (SAMA).²¹² Jsou zde dvě největší islámské banky, a to Al Rajhi Bank a Bank Al Jazira. Banka Al Rajhi Bank (celým názvem Al Rajhi Banking & Investment Corporation), s aktivy ve výši 44 mld. amerických dolarů, má nejvíce poboček ze všech bank nalézajících se v tomto království. I přes odpor vůči islámskému finančnímu systému získala povolení k bankovní činnosti v roce 1987 a stala se z ní největší islámská banka na světě. Stejně jako nejstarší islámská banka, i tato si vytvořila velkou nabídku finančních produktů, díky níž přitahuje miliony klientů. Cílem této banky je nabízet tak velké rozpětí produktů a služeb jako je v možnostech konvenčních bank, samozřejmě fungujících na principech islámského finančnictví a bankovníctví.²¹³

Nachází se zde 14 islámských bank, jejichž aktiva tvořila v roce 2012 podíl 53 % na celkových aktivech bank v tomto království, což představuje 245 mld. dolarů.²¹⁴ Vzhledem k náboženským preferencím v této zemi a značnému finančnímu potenciálu se i pobočky konvenčních bank nebo jejich části transformují dle islámského práva.²¹⁵

Navzdory původním obavám z praktikování islámského finančního systému se ze Saudské Arábie stala země s nejvyšším počtem založených fondů fungujících na principech dle *šari'*.²¹⁶ Působí zde mnoho pojišťoven, ale tomuto trhu dominuje státní pojišťovna National Company for Cooperative Insurance, která je založena rovněž na

²¹¹ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z:

<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²¹² SAUDI ARABIAN MONETARY AGENCY. *Historical preview* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.sama.gov.sa/sites/samaen/AboutSAMA/Pages/SAMAHistory.aspx>

²¹³ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z:

<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²¹⁴ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

²¹⁵ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z:

<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²¹⁶ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z:

<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

principech dle islámského práva. Od otevření první *takaful* společnosti, jednou z prvních byla SABB Takaful fungující od druhé poloviny roku 2007²¹⁷, se od té doby v zemi usídlilo 34 dalších poskytovatelů.²¹⁸ Království Saudská Arábie nabízí nejrychleji rostoucí *takaful* trh, přičemž na konci roku 2012 se očekávalo (dle odhadů ze začátku roku 2011), že dosáhne objemu 7,7 mld. USD. Tento sektor vzrostl k roku 2011 meziročně o 34 %, což představuje, ve světovém měřítku, třetí nejrychlejší růst.²¹⁹

Počátek obchodování se *sukuk* v Saudské Arábii nastal v okamžiku, kdy byla podepsána smlouva na 5letý veřejný *sukuk* v hodnotě 3 mld. SAR²²⁰ (800 mil. USD) nabízející Saudi Basic Industries Corporation (SABIC) v roce 2006.²²¹ Jen za rok 2012 zde došlo k vydání dluhopisů a *sukuků* ve výši 11 mld. USD, což z ní činí 24,5% podíl na tomto trhu ve srovnání s ostatními zeměmi Perského zálivu.²²²

4.1.1.2 Ostatní vybrané země Blízkého východu

Írán

Jak napovídá název tohoto státu, Islámská republika Írán, státním náboženstvím je islám, konkrétně šíitský. Přes 99 % obyvatelstva tvoří muslimové. Írán je útočištěm mnoha uprchlíků, hlavně z Iráku a Afghánistánu.²²³ Jeho zásoby ropy jsou třetími

²¹⁷ EMIS. *SABB Takaful* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

http://www.securities.com/Public/company-profile/SA/SABB_Takaful__%D8%B3%D8%A7%D8%A8_%D8%AA%D9%83%D8%A7%D9%81%D9%84__en_2359513.html

²¹⁸ SAUDI GAZETTE. *Economy: Saudi Arabia's, Malaysia's takaful markets thrive* [online]. 2013 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

<http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentid=20131027184814>

²¹⁹ ABDULZAHER, M. *Zawya: Takaful Insurance Market in Saudi Arabia to reach around USD 7.7 billion in 2012* [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

http://www.zawya.com/story/Growth_of_Takaful_insurance-ZAWYA20111120053925/
²²⁰ SAR je zkratka pro peněžní jednotku používanou v Saudské Arábii. Jedná se o saúdský rijál. Je udržován směnný kurz k americkému dolaru v poměru 1 USD = 3,75 SAR. (XE LIVE EXCHANGE RATE. *SAR - Saudi Arabian Riyal* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currency/sar-saudi-arabian-riyal>)

²²¹ AL - SAEED, K. S. *Sukuk Issuance in Saudi Arabia: Recent Trends and Positive Expectations* [online]. Durham University, 2012 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.iefpedia.com/english/wp-content/uploads/2013/04/Khaled_Al-Saeed_527812_Thesis_Jan2012_Final.pdf

²²² KUWAIT FINANCIAL CENTRE MARKAZ. *GCC Bonds and Sukuk Market Survey* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z:

<http://www.markaz.com/DesktopModules/CRD/Attachments/FixedIncomeResearch-GCCBondsandSukukMarketSurvey-2012Highlights.pdf>

²²³ BUSINESSINFO. *Írán: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/iran-zakladni-informace-o-teritoriu-19380.html>

největšími na světě, tvořící 10 % světových zásob, a je druhým největším exportérem ropy v rámci OPEC²²⁴. Zásoby zemního plynu jsou druhými největšími na světě a rovněž je Írán jeho osmým největším světovým producentem. Proto se značná většina íránských investic soustřeďuje hlavně kolem těchto dvou oblastí. Problémem analýzy íránského finančního sektoru je skutečnost, že se množství informací o ekonomické situaci v Íránu rozchází (jiné uvádí centrální banka, soukromé banky i íránští odborníci).²²⁵

Zajímavý je i stav, co se týče spolupráce EU (Evropské unie) s íránskými bankami, státními i soukromými, jelikož zde panuje silná nechuť jakéhokoli jednání s kteroukoli íránskou bankou. Ta je natolik velká, že se některé evropské banky z tohoto území stáhly a ukončily zde svou činnost. Tento trend panuje v zemi již od druhého čtvrtletí 2007. Rovněž Rada bezpečnosti OSN uvalila na některé místní banky sankce, proto ani evropské banky, které mají své pobočky mimo území Íránu, nadále nespolupracují se sankciovánými bankami. Veškeré komplikace jsou z větší části zapříčiněny politickou situací v Íránu.²²⁶

Írán spolu s Pákistánem a Súdánem patří k zemím mající zcela islamizovaný finanční systém. V roce 1979 probíhala v Íránu islámská revoluce, která je považována za největší v moderní době, a započala zde islamizaci bankovníctví a hospodářství. Jedním z výsledků bylo zestátnění všech íránských bank. Po následující skoro dvě desetiletí se země značně uzavřela před okolím, a to i islámským světem, a jakékoli sdílení vědomostí, informací a praxe probíhající v Íránu ohledně islámského bankovníctví a finančnictví se stalo v podstatě tajemstvím.²²⁷ V důsledku zmíněné revoluce byl v roce 1983 vydán zákon o lichvě a bezúročném bankovníctví, tedy od následujícího roku bylo v této zemi poskytováno pouze islámské bankovníctví. Všechny banky si měly účtovat

²²⁴ OPEC je zkratkou pro Organization of the Petroleum Exporting Countries, tedy pro Organizaci zemí vyvážejících ropu, která vznikla v září roku 1960. (OPEC. *Brief History* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm)

²²⁵ BUSINESSINFO. *Írán: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/iran-ekonomicka-charakteristika-zeme-19403.html>

²²⁶ BUSINESSINFO. *Írán: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/iran-financni-a-danovy-sektor-19404.html>

²²⁷ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

stejný podíl na zisku, nebo stejný procentní poplatek. Takto zněla teorie, ve skutečnosti se na neoficiálním trhu obchodovalo s ještě vyššími úroky, než bylo doposud u konvenčních bank v zemi a docházelo k podstatně větším a častějším spekulacím. Dalším zvláštním prvkem oficiálního bankovního systému objevujícím se následně po reformách bylo šíření loterií a náhodně nabízených dárek klientům, což je mělo podnítit ke zřízení spořicího účtu. V příštích letech docházelo k odhalování různých finančních skandálů spojených s nelegálními obchody, korupce a mnoha případů, kdy došlo k porušení náboženských pravidel.²²⁸

Na základě nepříliš dobré ekonomické situace v Íránu a stále se nově objevujících problémech došlo později v roce 1990 k liberalizaci bankovního sektoru. Ta odstranila několik překážek bránící rozvoji íránské ekonomiky, jimiž byly některé řídicí instituce. Dále byly banky osvobozeny od jednotných mír zisku, mohly se tedy samostatně rozhodovat o výši poplatku i podílu na zisku, rovněž získaly možnost určit formu odměny klientům. Centrální banka rovněž ustoupila i v oblasti zřizování úvěrových institucí a povolila jejich zřizování v soukromém vlastnictví. Dalším významným krokem bylo vytvoření speciálních ekonomických zón v jihovýchodní, severní a severovýchodní části země, jejichž smyslem bylo napomáhání volnému obchodu a přílivu zahraničních investic. Efektem byla projevená snaha zahraničních bank o založení dceřiných společností v této zemi.²²⁹

I přes to, že íránská islámská reforma je považována za největší, která kdy proběhla, patří Írán mezi konzervativnější země zastávající spíše byrokratický přístup. I tím se odlišuje od zemí GCC, které vynikají svou mnohem větší inovativností, co se týče produktů, a nabídkou zajímavějších služeb. Pravděpodobně je toto zapříčiněno tím, že se íránské banky neocitají v konkurenčním prostředí, ve kterém by soupeřily o klientovu přízeň s konvenčními bankami na domácím trhu, jako tomu je právě v ostatních zemích GCC. Tomuto závěru nasvědčují i výsledky zisků islámských bank. Ačkoli ze všech islámských bank na světě má ke konci roku 2007 největší objem aktiv právě íránská banka Bank Melli, a to 48,5 mld. USD, její zisky s 542,1 mld. USD jsou až třetí

²²⁸ WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

²²⁹ WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

nejvyšší. Největších zisků dosahuje dle objemu islámských bankovních aktiv až druhá banka, již výše zmíněná saúdsko-arabská Al Rajhi Bank, s danými aktivy ve výši 44 mld. USD, ale se zisky přesahující 800 mld. USD. Nicméně zajímavým faktem je také to, že z deseti největších islámských bank na světě pochází šest z nich právě z Íránu.²³⁰

Na konci roku 2007 byla celková aktiva v islámských bankách ve společenství GCC spočítána na 262,6 mld. USD, což z celkové částky islámských aktiv odhadované pro celý svět, 640 mld. USD, tvoří 41 %. V Íránu pro srovnání s GCC se nachází 235,3 mld. USD. Tato ohromná částka nalézající se jen v jednom státě představuje 36,8 % z celkové sumy. Jedním z důvodů, proč je to možné, je mnohem větší íránská klientská základna.²³¹

V zemi je více jak 17 *takaful* společností²³² a jsou zde praktikovány převážně dva typy *sukuků*, a to *musharaka sukuk* a *ijara sukuk*. První *musharaka sukuk* byl v zemi vydán v roce 1994 v hodnotě 28 mil. dolarů. Tento produkt se poté velice rozšířil a byl využíván mnoha společnostmi. Jedním z objemově největších *sukuků* byl vydán v roce 2004 centrální bankou Íránu dosahující hodnoty 1,6 mld. USD.²³³

Z výše uvedeného vyplývá, že, i přes naprostou většinu muslimských obyvatel žijících v zemi a snahu vlády o celkovou islamizaci země, není v dnešní době možné, pokud daný stát chce obchodovat se západními či neislámskými zeměmi, jednat jen na základě islámských principů. Při neakceptaci tohoto faktu není dlouhodobě reálné dodržovat kontakty s obchodními partnery z důvodu existence mnoha překážek, viz například nemožnost přijímat platby od neislámských bank. Nicméně zdá se, že íránská centrální

²³⁰ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²³¹ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²³² ICMIF TAKAFUL. [online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.takaful.coop/>

²³³ KARIMZADEH, M. Role of Sukuk in Islamic Capital Market: Experience of Iran (1994-2011). *Arabian Journal of Business and Management Review* [online]. 2012, roč. 1, č. 7, s. 12. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1953157/Role_of_Sukuk_in_Islamic_Capital_Market_Experience_of_Iran_1994-2011_

banka a vláda jsou si toho vědomy, proto se v posledních letech snaží mít více flexibilní, konkurenceschopný a inovativní finanční systém.²³⁴

Libanon a Sýrie

Mezi další země Blízkého východu lze zařadit i Libanon (muslimská populace 59,7 %) a Sýrii (muslimská populace 90 %)²³⁵, které až do nedávna silně nedůvěřovaly islámskému finančnímu systému a představoval pro ně nevěrohodný bankovní systém. Až rozvoj tohoto sektoru probíhajícímu v okolních státech přiměl tyto země ke změně pohledu na islámské finančníctví a bankovníctví.²³⁶ Proto například *takaful* společností je v těchto státech poměrně málo, v Libanonu jedna a v Sýrii čtyři.²³⁷

Získat islámskou bankovní licenci v Libanonu bylo možné až na začátku roku 2004, kdy byl vydán k tomu opravňující zákon č. 575 centrální bankou. První licencovanou islámskou bankou v Libanonu, založenou v roce 2005, byla Lebanese Islamic Bank.²³⁸ Následovaly ji další čtyři islámské banky.²³⁹ Jelikož je Libanon se Sýrií velice úzce ekonomicky spjat, politický vývoj posledních let v závislosti na syrské situaci nepříznivě ovlivnil i Libanon. Ta měla za následek pokles důvěry investorů v Libanon, přičemž libanonský bankovní sektor je významným činitelem v syrských bankovních transakcích.²⁴⁰

Bankovní trh Sýrie se otevřel ve stejný rok v rámci reformy bankovního sektoru a tak mohla být v září 2006 založena první islámská banka v Sýrii, Cham Bank.²⁴¹

²³⁴ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z:

<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²³⁵ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

²³⁶ MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

²³⁷ ICMIF TAKAFUL. [online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.takaful.coop/>

²³⁸ LEBANESE ISLAMIC BANK. *About us* [online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.lebaneseislamicbank.com.lb/pages.asp?id=18>

²³⁹ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z:

<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²⁴⁰ BUSINESSINFO. *Libanon: Ekonomická charakteristika země*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/libanon-ekonomicka-charakteristika-zeme-19025.html>

²⁴¹ CHAM BANK. *History* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z:

http://www.chambank.com/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=195&lang=en

V současnosti se zde nachází tři další islámské banky, jmenovitě Al-Sham Bank, Saudi Dalat Al-Baraka's Al-Baraka Bank a Syrian International Islamic Bank. Pozdní příchod této země do islámského bankovního odvětví je považováno za jedno z nejpozdějších, co se týče asijských států.

Jordánsko

Obyvatele Jordánska tvoří z 94 % muslimská populace²⁴², proto na rozdíl od předchozích dvou států, bylo islámskému finančníctví mnohem přístupnější a otevřelo se mu dříve. První islámskou bankou v Jordánsku byla Jordan Islamic Bank for Finance and investment fungující od září 1979. K roku 2012 obchodovala prostřednictvím 79 poboček a kanceláří rozmístěných po zemi s aktivy v hodnotě 3,275 mil. JD²⁴³ (4,62 mil. USD).²⁴⁴ Je zde registrováno 20 komerčních bank, z nichž dvě jsou islámské. Tou druhou je Islamic International Arab Bank PLC.²⁴⁵

Jordánská vláda využívá islámské bankovníctví a finančníctví k přilákání obchodů a investic z ostatních členů islámského finančního světa.²⁴⁶ V tomto království bylo historicky poprvé obchodováno s *mudarába* a *ijara* produkty, poté se díky rostoucí oblibě rozšířily i do Kuvajtu, Bahrajnu, Kataru a Spojených arabských emirátů.²⁴⁷ Daří se zde i oblasti nabízející pojištění, důkazem jsou tři fungující *takaful* společnosti²⁴⁸, z nichž první, Islamic Insurance Company p. l. c. byla založena v roce 1996.²⁴⁹

²⁴² MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

²⁴³ JD představuje jordánskou měnu, jordanian dinar, ve směnném kurzu k 1. březnu 2014 1 JOD = 1,41 USD. (XE LIVE EXCHANGE RATE. *JOD - Jordanian dinar* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currency/jod-jordanian-dinar>)

²⁴⁴ JORDAN ISLAMIC BANK. [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.jordanislamicbank.com/en/?#>.

²⁴⁵ BUSINESSINFO. *Jordánsko: Finanční a daňový sektor*. [online]. 2013 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jordansko-financni-a-danovy-sektor-18017.html>

²⁴⁶ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²⁴⁷ WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

²⁴⁸ ICMIF TAKAFUL. [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.takaful.coop/>

²⁴⁹ ISLAMIC INSURANCE. *The Origin and Evolution of Islamic Takaful Insurance* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.islamicinsurance.jo>

Turecko

Ačkoli je Turecko zeměpisně evropskou zemí, kulturně má rozhodně blíže k Blízkému východu. Historicky první krok vpřed k islámskému bankovníctví a finančnictví nastal v roce 1985, kdy byl vládou přijat zákon o bezúročném bankovníctví, který byl podnětem pro založení první turecké islámské instituce respektující principy *šari'*, a to AlBaraka Turkish Finance House. Před tím však fungovaly speciální finanční domy jako forma nalákání investorů ze zemí Perského zálivu, které na základě zákona v roce 1999 získaly úplnou legitimitu a byly oficiálně nazvány jako účastnické banky (participation banks). Tím došlo k odlišení islámských bank od těch konvenčních a k jejich právnímu vymezení. Po založení první islámské banky, tj. AlBaraka Türk, zde byly otevřeny další tři, konkrétně Bank Asya, Kuveyt Türk a Türkiye Finans.²⁵⁰

Turecký trh se *sukuky* je poměrně raný, jelikož k debutovému vydání došlo až v roce 2010, kdy Kuveyt Türk vydala *sukuk* v hodnotě 100 mil. USD. Druhý rok už byla částka vyšší (350 mil. USD) a za rok 2012 se rovnala hodnota vystavených *sukuků* celkem dokonce 2,4 mld. USD.²⁵¹

4.1.2 Jihovýchodní Asie

Co se týče Jihovýchodní Asie, tato oblast je domovem nejrychleji rostoucích ekonomik na světě. Místní finanční trhy jsou velice liberální, konkurenceschopné a globálně integrované. Konkrétně Malajsie, Indonésie, Singapur a Brunej se soustřeďují na přilákání obchodních příležitostí a investic do této oblasti z Blízkého východu a celkově z muslimského světa prostřednictvím islámského finančnictví a bankovníctví. Všechny zmíněné země jsou považovány za nejvíce pokrokovou a komplexní verzi islámského finančnictví a bankovníctví. Obzvláště Malajsie hrála a hraje významnou roli v reprezentování a rozšiřování tohoto odvětví, proto se jí následující stránky věnují

²⁵⁰ KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

²⁵¹ KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

poněkud podrobněji. Dále Indonésie zaujímá v rozvoji současného islámského pojišťovnictví významnou roli, jelikož zde sektor s *takaful* roste nejrychleji.²⁵²

Malajsie

V Malajské federaci tvořící 13 států a 3 federální území k roku 2014 žije 29,8 mil. lidí, z toho 60,4 %²⁵³ tvoří muslimové, proto je islám oficiálním náboženstvím.²⁵⁴

V minulém roce, tj. 2013, došlo k odlivu kapitálu ze země v důsledku snížení úrokového diferenciálu a snížení ratingu agenturou Fitch, a to ze stabilního na negativní.²⁵⁵

První náznak islámského finančnictví se objevil v roce 1963, kdy byl založen poutní fond Muslim Pilgrims Savings Corporation, který umožňoval muslimům šetřit si finanční prostředky k realizování *hajje* (povinné poutě do Mekky). O šest let později se z tohoto fondu stala dodnes ekonomicky aktivní spořitelna Tabung Haji, oficiálním názvem Pilgrims Management and Fund Board.²⁵⁶ Tato společnost investuje své vklady v souladu s principy *šar'ii*, avšak její pravomoci jsou silně omezené, jelikož nebyla nikdy uznána za banku.²⁵⁷ Jedná se tak o nejdéle fungující islámskou finanční instituci na světě.

Jak je patrné, moderní islámské finančnictví a bankovníctví má v této zemi dlouhou historii. Od schválení Islamic Banking Act 1983, který zlegalizoval islámské bankovníctví a přinesl regulační rámec, směla být otevřena první malajsijská islámská banka a díky postupnému zliberalizování islámského finančního systému i mnoho

²⁵² KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z:

<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²⁵³ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

²⁵⁴ BUSINESS INFO. *Malajsie: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-zakladni-informace-o-teritoriu-17961.html>

²⁵⁵ BUSINESS INFO. *Malajsie: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-ekonomicka-charakteristika-zeme-17964.html>

²⁵⁶ ISLAMIC RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE. *Tabung Haji as an Islamic Financial Institution: The Mobilization of Investment Resources in an Islamic Way and the Management of Hajj* [online]. Saudská Arábie: Islamic Development Bank, 1995, 46 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.irtipms.org/PubText/63.pdf>

²⁵⁷ ARIFF, M. ZAHARUDDIN. *Islamic Banking* [online]. 2006, 17 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://zaharuddin.net/senarai-lengkap-artikel/38/48-islamic-banking-by-mohamed-ariff.html>

dalších.²⁵⁸ Tou první se stala Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB), která ale byla plně kontrolována vládou a 12,5% podíl v ní patřil právě Tabung Haji. Po dalších deset let byla jediným poskytovatelem islámských bankovních produktů, než se Malajsie stala první zemí, která přistoupila, v roce 1993, na duální bankovní systém, kdy vedle sebe funguje jak islámský bankovní systém, tak ten konvenční. Konvenční banky tedy mohou nabízet islámské bankovní služby.²⁵⁹ Nejen díky tomuto malajsijskému bankovnímu modelu se z Malajsie stal vzor, znázorňující prosperující budoucnost, pro ostatní státy, které projevíly zájem o jeho přijetí.²⁶⁰

V polovině roku 2009 schválila vláda Finanční garanční instituci Danajamin, jejímž smyslem je poskytovat garance malajsijským firmám při vstupu na kapitálový trh, a to zejména při emisi privátních dluhopisů a islámských *sukuků*. Dále premiér země vyhlásil v březnu 2010 cíle 10. malajsijského plánu pro období 2011-2015, z nichž jeden souvisí se zvýšením podílů odvětví s vyšší přidanou hodnotou, což se přímo týká i islámského bankovníctví.²⁶¹ V roce 2013 centrální banka Bank Negara Malaysia (BNM) vydala Financial Services Act 2013, tedy Zákon o finančních službách, a Islamic Financial Services Act 2013 (IFSA), Zákon o islámských finančních službách, za účelem modernizace finančního systému a platebního styku, k zpřehlednění finančního trhu, díky upřesnění pravidel chování subjektů během finančních a bankovních operací, a zajištění lepší kompatibilitu islámského bankovníctví.²⁶²

Malajsie nabízí, kromě islámských bank a pojišťoven, i významnou islámskou instituci, a tou je Islamic Financial Services Board (IFSB), mezinárodně důležitý orgán, který se stará o tvorbu mezinárodních standardů, dělá dozorčí orgán nad dodržováním pravidel a snaží se udržovat stabilitu v oblasti islámského finančníctví a bankovníctví. IFSB sídlí

²⁵⁸ BANK NEGARA MALAYSIA. *Islamic Banking & Takaful* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=fs_mfs&pg=fs_mfs_bank&lang=en#top

²⁵⁹ WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

²⁶⁰ MOKHTAR, H. S. A., ABDULLAH, N. a AL-HABSHI, S. M.. Efficiency of Islamic Banking in Malaysia: A Stochastic Frontier Approach. *Journal of Economic Cooperation* [online]. 2006, roč. 27, č. 2, s. 34 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://library.sesrtic.org/files/article/22.pdf>

²⁶¹ BUSINESS INFO. *Malajsie: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-financni-a-danovy-sektor-17965.html>

²⁶² BANK NEGARA MALAYSIA. *Islamic Financial Services Act 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z:

http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=en_legislation&pg=en_legislation_act&ac=1080&full=1&lang=en

v Kuala Lumpur již od svého založení v březnu 2003. Ke konci roku 2013 měla IFSB 185 členů. Díky schválení zákona Islamic Financial Services Board Act 2002 má tato instituce stejnou imunitu a privilegia, která jsou většinou poskytována velice důležitým mezinárodním institucím a diplomatickým delegacím.²⁶³

Ke konci roku 2013 se zde nachází v porovnání s 27 komerčními bankami 16 islámských (Maybank Islamic Berhad, Affin Islamic Bank Berhad, Bank Islam Malaysian Berhad a další), přičemž některé nabízejí vedle islámského bankovníctví i konvenční,²⁶⁴ a 5 mezinárodních islámských (například Al Rajhi Banking & Investment Corporation a Deutsche Bank Aktiengesellschaft)²⁶⁵. Ze zmíněných 16 islámských bank je 6 zahraničních a dalších 6 působí, prostřednictvím svých poboček, společných podniků nebo majetkové účasti, celkem v 19 zemích.²⁶⁶

První *takaful* společnost zde byla založena už v roce 1984, Syarikat Takaful Malaysia Berhad, na základě vydání Takaful Act 1984.²⁶⁷ Od té doby v zemi dostalo licenci 12 *takaful* provozovatelů²⁶⁸ a 4 *re-takaful*.²⁶⁹ Malajsie je jedním z největších emitentů globálních *sukuků*, které tu mají dlouhodobou tradici. Byl zde emitován jako první na světě, a to už v roce 1983.²⁷⁰ Tato země má velice vyvinutý trh se *sukuky* a vláda, prostřednictvím proaktivního přístupu, podporuje růst *takaful* odvětví. To v roce 2012 vzrostlo v Malajsii o 21 %. Díky přijatému zákonu IFSA je od *takaful* společností

²⁶³ ISLAMIC FINANCIAL SERVICES BOARD. *About IFSB: Background* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.ifsb.org/background.php>

²⁶⁴ BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Banking Institution in Malaysia: Islamic Banks* [online]. 2009 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=islamic&type=IB&fund=0&cu=0>

²⁶⁵ BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Banking Institution in Malaysia: International Islamic Bank* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=iib&type=IIB&fund=0&cu=0>

²⁶⁶ BUSINESS INFO. *Malajsie: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-financni-a-danovy-sektor-17965.html>

²⁶⁷ BANK NEGARA MALAYSIA. *Islamic Banking & Takaful* [online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=fs_mfs&pg=fs_mfs_bank&lang=en#top

²⁶⁸ BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Insurance Companies & Takaful Operators in Malaysia: Takaful Operators* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=TKF&fund=0&cu=0>

²⁶⁹ BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Insurance Companies & Takaful Operators in Malaysia: Retakaful Operators* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=RTKF&fund=0&cu=0>

²⁷⁰ SAAD, N. B. M. a MOHAMAD, N. E. A. B. *SUKUK IN MALAYSIAN CAPITAL MARKET. Academia* [online]. 2012, s. 12 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://www.academia.edu/5040017/SUKUK_IN_MALAYSIAN_CAPITAL_MARKET

požadováno, aby odlišovaly částky životního pojištění od ostatního a je jim uložena povinnost tvořit minimální rezervy ve výši 30,1 mil. USD.²⁷¹

Ačkoli je malajsijský islámský finanční sektor vyspělejší, než nabízený jeho arabskými protějšky, jedná se o velice specifickou verzi, což skrývá i mnohé nevýhody. Jelikož je Malajsie výrazně liberálnější než jiné muslimské země, poskytuje i takové finanční a bankovní produkty a služby, které nejsou v jiných zemích akceptovatelné. Například zde bylo povoleno malajsijskými islámskými právníky obchodovat s dlužními nástroji, což by v jiných muslimských zemích možné nebylo. Malajsie se tak musela snažit sladit své islámské finanční trhy s islámskými finančními praktikami fungujícími a akceptovanými jinde.²⁷²

Na druhou stranu je malajsijský islámský finanční trh ukázkou nesoustředování se jen na muslimskou klientelu, jelikož většina bohatství země patří čínské menšině. Proto se zdejší banky musely zaměřit na dostatečně lákavou nabídku produktů a služeb i konvenčního bankovního systému.²⁷³

Indonésie

Nejvíce muslimské populace na světě dle absolutního počtu žije v Indii, na druhém místě je však právě Indonésie, domov více než 218 mil. muslimských obyvatel, kteří tvoří 88 % z celkového počtu.²⁷⁴ Ačkoli HDP každoročně roste a Indonésie se díky tomu řadí mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky na světě, země se dlouhodobě potýká s chudobou, která se, k roku 2012, týká 12,49 % obyvatelstva.²⁷⁵

Ačkoli je v posledních letech Indonésie velice důležitou oblastí, která napomáhá rozvoji islámského finančnictví a bankovníctví, bylo zde uzákoněno až relativně pozdě.

²⁷¹ SAUDI GAZETTE. *Economy: Saudi Arabia's, Malaysia's takaful markets thrive* [online]. 2013 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentid=20131027184814>

²⁷² MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

²⁷³ WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

²⁷⁴ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

²⁷⁵ BUSINESS INFO. *Indonésie: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/indonesie-ekonomicka-charakteristika-zeme-19109.html>

K povolení islámského bankovníctví došlo v roce 1992 a v témže roce začala fungovat i první indonéská islámská banka, Bank Muamalat Indonesia (BMI). V současnosti obsluhuje více než 2,5 mil. klientů skrze 275 poboček.²⁷⁶

V zemi bylo ke konci roku 2011 licencováno 11 islámských bank, 23 komerčních bank nabízejících islámské finanční produkty a 151 islámských venkovských bank (družstev) a jednoznačně nejvyužívanějším islámským produktem je *murábaha*, prostřednictvím které se za říjen téhož roku jen v islámských bankách v Indonésii nacházelo 52,148 mld. rupií²⁷⁷ (4,55 mil. USD).²⁷⁸

K rozvoji islámského finančního systému v Indonésii přispěla velká domácí poptávka v závislosti na široké klientské základně a rovněž díky vyhledávání této oblasti převážně mladými lidmi. Dále je důležitá, v souvislosti s podporou růstu a inovací, i podpora bankovních regulátorů, vlády a muslimských učenců. Dalším důležitým faktorem, který napomáhá rozšiřování islámského bankovníctví v zemi, je po finanční krizi zvýšená důvěra investorů, domácích i zahraničních, v islámské banky. Proto bylo možné, že v roce 2010 toto odvětví vzrostlo v Indonésii o rekordních 47 % oproti světovému průměru, který se pohybuje mezi 10 - 20 %. Na druhou stranu islámské bankovníctví zde čelí malému tržnímu podílu a nedostatku vzdělaných lidských zdrojů.²⁷⁹

První *takaful* společnost bylo možné otevřít až v roce 1994, kdy byla založena Syarikat Takaful Indonesia.²⁸⁰ Od té doby je zde toto odvětví také oblíbené, proto se tak rychle rozvíjí. Meziročně k roku 2011 měla nejrychleji rostoucí trh s *takaful* pojištěním na světě, když dosáhla obrovského růstu 67 %. Dle zprávy Ernst & Young z roku 2010 se

²⁷⁶ BANK MUAMALAT. *Profile Muamalat* [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.muamalatbank.com/home/about/profile>

²⁷⁷ K 6. březnu 2014 1 USD = 11 455,10 IDR (indonéských rupií), což v přepočtu znamená, že se v *murábaze* nacházelo přibližně 4,55 mil. USD. (XE CURRENCY CONVERTER. *IDR* [online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=IDR&To=USD>)

²⁷⁸ BANK INDONESIA. *Islamic Banking Statistics* [online]. 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://www.bi.go.id/en/statistik/perbankan/syariah/Documents/a4b91616ea954864955656280751bcadSP_SOct2011.pdf

²⁷⁹ ISMAL, R. UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. *Islamic Banking in Indonesia: Lessons to be learned* [online]. 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://unctad.org/sections/wcmu/docs/cImem3_3rd_S4_Ismal.pdf

²⁸⁰ TAKAFUL UMUM. *History Takaful* [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.takafulumum.co.id/index.php/en/about-us/history-takaful>

Indonésie umístila na pátém místě v žebříčku o největší *takaful* trh ze všech s velikostí 252 mil. dolarů.²⁸¹

Další vybrané země a k nim důležitá data

Singapur v roce 2001 vstoupil poprvé na trh islámského bankovníctví vydáním *sukuku* a první islámská banka byla otevřena až o čtyři roky déle. Tou byla Maybank Singapore. Ve stejný rok, tj. 2005, OCBC Bank, jedna z nejdůležitějších asijských finančních skupin a největší finanční instituce na malajsijsko-singapurském trhu, začala nabízet islámské finanční produkty pod vedením své vlastní rady *šaría*.²⁸² Rok 2006 byl pro Singapur z hlediska islámského finančnictví a bankovníctví důležitým milníkem. V únoru byl založen první termínovaný vklad fungující na principech *šarí* OCBC Bank. V červnu téhož roku instituce plní funkci centrální banky, Monetary Authority of Singapore (MAS), schválila bankám nefinanční jednání, které měly do té doby zakázané, úzce související s *murabáha* transakcemi.²⁸³

V posledních letech se jeho vláda snaží ze země udělat jedno z dalších významných center islámského finančnictví a bankovníctví. Ačkoli se jedná o poměrně malý stát a relativně nového hráče v této oblasti, disponuje silnou politickou stabilitou, účinným regulačním rámcem a solidní finanční infrastrukturou. Možné komplikace v rozvoji jsou nepříliš početná muslimská komunita (pouhých 16 %)²⁸⁴, nízká informovanost obyvatel a malý domácí trh. Naštěstí sousedí se zeměmi se silnou muslimskou populací, z nichž některé nemají doposud zcela uspokojenou poptávku po islámských finančních produktech.²⁸⁵

²⁸¹ ABDULZAHER, M. *Zawya: Takaful Insurance Market in Saudi Arabia to reach around USD 7.7 billion in 2012* [online]. 2011 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: http://www.zawya.com/story/Growth_of_Takaful_insurance-ZAWYA20111120053925/

²⁸² KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²⁸³ KHAN, H. a O. K. M. R. BASHAR. Islamic Finance: Growth and Prospects in Singapore. *U21 Global* [online]. 2008, č. 1, s. 10 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1589796>

²⁸⁴ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

²⁸⁵ KHAN, H. a O. K. M. R. BASHAR. Islamic Finance: Growth and Prospects in Singapore. *U21 Global Working Paper Series* [online]. 2008, č. 1, s. 10 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1589796>

Ačkoli je Brunej jedním z nejmenších asijských států s necelým půl milionem obyvatel, pyšní se bohatými nalezišti nerostných surovin, díky nimž patří mezi jednu z nejbohatších zemí světa. V roce 2013 zde islámské pojišťovnictví *takaful* zaznamenalo velký nárůst, na rozdíl od konvenčního, které naopak klesalo. Ke konci roku nabyla *takaful* aktiva hodnoty 336 mil. dolarů, vzrostly tak o 21 %. Tento sektor zabírá 33 % brunejského trhu s pojištěním.²⁸⁶

4.1.3 Jižní Asie

Region Jižní Asie má velký potenciál stát se vyhledávanou destinací finančních investic z okolních států. Většina muslimské populace žijící v této oblasti žije v pěti zemích, a to v Afganistanu, Bangladéši, Indii, Maledivách a Pákistánu. Muslimové ve většině ze čtyř z nich tvoří téměř 100 % obyvatelstva a v Indii představují nejpočetnější menšinu. V posledních letech byl u ekonomik Indie a Pákistánu zaznamenán akcelerující růst, který skrývá různé možnosti. Islámské finančnictví a bankovníctví funguje delší dobu jen v Pákistánu a Bangladéši, v nichž panuje spíše opatrnější přístup. Proto se Pákistán, po úplné islamizaci bankovního systému, opět vrátil k duálnímu a v Bangladéši vyznávají přísnější a nekompromisní formu islámského finančnictví, i přes rostoucí trh a poptávku.²⁸⁷ Co se týče islámského bankovníctví a finančnictví v Afganistanu a Indii, tak je v následujících stránkách nastíněna současná situace v těchto zemích a jejich postoje vzhledem k dané problematice.

Pákistán

Pákistán vlastní dle obyvatelstva, jež je z 97 % islámského vyznání, třetí největší asijskou muslimskou základnou.²⁸⁸ Probíhají zde ekonomické reformy, které mají

²⁸⁶ HAMZAH, A. A. REUTERS. *Brunei's takaful growth pushes ahead its Islamic finance ambitions* [online]. Kuala Lumpur, 2014 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/01/15/islamic-insurance-brunei-idUSL3N0KP2G120140115>

²⁸⁷ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. *Islamic banking and finance: on its way to globalization*. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

²⁸⁸ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

přinést zlepšení současné špatné ekonomické situace. První pozitivní reakcí na ně byl nárůst burzovních obchodů v Karáči a nárůst zahraničních investic.²⁸⁹

Jak bylo řečeno výše, Pákistán spolu se Súdánem a Íránem patří k zemím, které přešly na úplnou islamizaci ekonomik a bankovního systému. Už na konci 40. let minulého století měla země jasno, kam chce svůj budoucí rozvoj směřovat, proto celým názvem je Pákistánská islámská republika, a již v roce 1950 pákistánští ekonomové propagovali nastolení islámského bankovníctví.²⁹⁰ Od roku 1977 se začala modelovat a plánovat osnova přechodu z konvenčního finančního systému na islámský a na přelomu 70. a 80. let, konkrétně v roce 1979, k němu došlo. Pákistán se tak stal první zemí, která podstoupila plnou islamizaci finančního systému a hospodářství.²⁹¹

Komerční banky pozměnily však jen názvosloví svých produktů a nahradily termín úrok podílem na zisku. Podstata zůstala ale stejná. V roce 1992 bylo toto chování uznáno Federálním soudem *šaríe*, Federal Shariat Court (FSC), za neislámské a v rozporu s koránem. Pákistánská vláda měla k dispozici několik měsíců na nápravu a změnu finančních předpisů, nepodnikla však žádné zásadní kroky. Až na začátku roku 1998 rozhodla o zákazu *ribá* v ekonomickém systému. Na základě několika problémů se zavedením islámského finančního systému se vláda rozhodla na něj nepřejít skokově, nýbrž po etapách a ty trvají v podstatě až do dnešní doby.²⁹² Jedním z výsledků těchto reforem bylo založení představenstva *šaríe* State Bank of Pakistan, jež uveřejňuje seznam povolených forem smluv a nabízených produktů islámskými institucemi. Jako i všechna ostatní představenstva, tak i toto je tvořeno odborníky, bankéři a učenici islámského práva.²⁹³

²⁸⁹ BUSINESS INFO. *Pákistán: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pakistan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18745.html>

²⁹⁰ MEEZAN BANK. *The History about Islamic Banking: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.meezanbank.com/history.aspx>

²⁹¹ KHAN, A. Z. INSTITUTE OF BUSINESS AND TECHNOLOGY. *Growth of Islamic Banking in Pakistan: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. 2009 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/7519/c52.pdf>

²⁹² WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

²⁹³ MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

První pákistánskou a zároveň největší islámskou bankou v Pákistánu je Meezan Bank, která byla založena v roce 2001.²⁹⁴ Ještě na konci roku 2003 v zemi byla pouze jedna islámská banka a tři konvenční zbudovaly islámské pobočky. Už o šest let déle provozovalo svou činnost 6 licencovaných islámských bank a 12 konvenčních se svými islámskými pobočkami, přičemž pět největších pákistánských bank bylo islámských.²⁹⁵ V polovině roku 2013 v zemi funguje 19 islámských bankovních institucí (5 islámských bank a 14 islámských poboček konvenčních bank) a celkem 1 115 bankovních přepážek, jejichž růst aktiv dosáhl, v porovnání s předchozím rokem, 27 % a 9 % tržního podílu. Nejvíce finančních prostředků se nachází v *murábaha* produktu, a to 110 mld. rupií²⁹⁶ (1 120,4 mil. USD) vzhledem k celkové částce ze všech islámských bankovních produktů 275,8 mld. rupií (2 809,1 USD). Zaujímá tak *murábaha* 39,9 % tržní podíl.²⁹⁷

První *takaful* společnost, jmenovitě Pak-Kuwait Takaful Company Ltd., byla otevřena v roce 2003, později v roce 2005 byl vytvořen regulační rámec Takaful Rules.²⁹⁸ První mezinárodní *sukuk* byl vystavený vládou Pákistánu o rok déle než *takaful*, a to v hodnotě 500 mil. USD.²⁹⁹

Ačkoli se Pákistán snaží být vyspělou zemí s pevně zabudovaným islámským finančním systémem, nachází se zde ještě mnoho nedostatků. Příkladem je stále nedostatečný regulační a účetní rámec pro islámské bankovníctví, dále chybějící regulační instituce

²⁹⁴ MEEZAN BANK. *The History about Islamic Banking: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.meezanbank.com/history.aspx>

²⁹⁵ KHAN, A. Z. INSTITUTE OF BUSINESS AND TECHNOLOGY. *Growth of Islamic Banking in Pakistan: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. 2009 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/7519/c52.pdf>

²⁹⁶ K 19. březnu 2014 1 USD = 98,18 PKR (pákistánských rupií), což v přepočtu znamená, že se v *murábaze* nacházelo přibližně 1,1209 mld. USD z celkových 2,81 mld. USD. (XE CURRENCY CONVERTER. *PKR - Pakistani rupee* [online]. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currency/pkr-pakistani-rupee?c=USD>)

²⁹⁷ STATE BANK OF PAKISTAN. *Islamic Banking Bulletin: June 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.sbp.org.pk/ibd/bulletin/2013/IBB-June-2013.pdf>

²⁹⁸ KHAN, M. J. A. *Takaful: Insurance - the islamic way* [online]. 2010 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.slidshare.net/rashid.munir.ch/takaful-5843525#>

²⁹⁹ MEEZAN BANK. *The History about Islamic Banking: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. [cit. 2014-03-08] Dostupné z: <http://www.meezanbank.com/history.aspx>

a nedostatek výzkumných pracovišť a omezený výcvik pracovníků v oblasti islámských principů a produktů.³⁰⁰

Bangladěš

Bangladěš patří mezi země, kde žije polovina obyvatel s příjmem menším než 1 USD na den a má tedy mnoho rozvojových i ekonomických problémů. K rozvoji ekonomiky brání nejen rozsáhlá korupce, ale i politická rizika pro investory plynoucí z nedostatku energie. Přesto ekonomika stále roste a vláda se plánuje do roku 2021 stát zemí se středními příjmy. Banky v Bangladěši jsou zatíženy špatnými úvěry a v bankovním sektoru, hlavně na státní úrovni, panuje velká přezaměstnanost a korupce, proto není schopen vykonávat svou kontrolní a regulační činnost.³⁰¹ Rovněž je zde nedostatek vzdělaného personálu v oblasti islámských financí a produktů.³⁰²

V srpnu 1974 Bangladěš podepsal chartu Islamic Development Bank (IDB), čímž se zavázal k reorganizaci ekonomiky a finančního systému a k přijetí islámského finančnictví a bankovníctví. Na základě čehož poprvé vstoupil na islámský bankovní trh v roce 1983, kdy došlo k založení Islami Bank Bangladesh Limited.³⁰³ Od té doby vzniklo sedm islámských bank a 17 islámských poboček konvenčních bank, které zabírají 25 % bankovního trhu.³⁰⁴ Není divu, že má tento sektor v zemi takový úspěch, když zde žije více než 150 mil. muslimů, tedy čtvrtá největší islámská komunita v Asii, kteří tvoří přes 90 % obyvatel.³⁰⁵

³⁰⁰ STATE BANK OF PAKISTAN. *Islamization of Financial System in Pakistan* [online]. 2002 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.sbp.org.pk/reports/annual/arFY02/chap10.pdf>

³⁰¹ BUSINESS INFO. *Bangladěš: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/banglades-ekonomicka-charakteristika-zeme-18297.html>

³⁰² HAMID, M. A. FINANCIAL EXPRESS. *Streamlining Islamic finance in Bangladesh* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.thefinancialexpress-bd.com/old/index.php?ref=MjBfMDRfMDZfMTNfMV8yN18xNjU1MjQ%3D>

³⁰³ ISLAMIC BANKING INFORMATION. *Islamic Banking Blooms in Bangladesh* [online]. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://islamicbanking.info/islamic-banking-in-bangladesh/>

³⁰⁴ HAMID, M. A. FINANCIAL EXPRESS. *Streamlining Islamic finance in Bangladesh* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.thefinancialexpress-bd.com/old/index.php?ref=MjBfMDRfMDZfMTNfMV8yN18xNjU1MjQ%3D>

³⁰⁵ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

Na základě zákona Insurance Act 2010 mohl být poskytován *takaful* i zde. K roku 2012 zaznamenala země druhý nejrychlejší růst *takaful* pojištění na světě, a to 58 %.³⁰⁶ Na druhou stranu se slabina země nachází v islámském finančním trhu, kde je nedostatek instrumentů, jako jsou *sukuky*, na islámském kapitálovém trhu.³⁰⁷

Další vybrané země a důležitá data

Afganistan je 100% islámskou zemí³⁰⁸ a současně jednou z nejchudších, ale i přes to v ní neexistuje žádná výhradně islámská banka. Sice zde existují bankovní přepážky, které poskytují produkty islámského bankovníctví, avšak není doposud schválen zákon o islámském bankovníctví. Poněvadž panovaly v zemi obavy z dopadů předešlé finanční krize, plánovala centrální banka tento zákon uvést v platnost v září 2011. Tyto obavy souvisí s tím, že v afgánských bankách se nachází miliardové vklady od zahraničních klientů pocházejících právě ze zemí s konvenčním bankovním systémem.³⁰⁹ Nadále se plánuje i možnost vydávat *sukuky*.³¹⁰

V zemi funguje 17 bank, z nichž 6 poskytuje islámské bankovní produkty. Několik bank čeká se svými žádostmi o zřízení islámské bankovní instituce na schválení zákona.³¹¹ Jednou z nich je i Afghan United Bank, která byla první bankou v zemi, která nabízela islámské bankovní produkty.³¹²

V Indii žije pouze 20 % muslimů, v absolutním čísle to tvoří přes neuvěřitelných 250 mil. obyvatel (tzn., že se jedná o zemi s nejvíce muslimskými občany v celé Asii)

³⁰⁶ ABDULZAHER, M. *Zawya: Takaful Insurance Market in Saudi Arabia to reach around USD 7.7 billion in 2012* [online]. 2011 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: http://www.zawya.com/story/Growth_of_Takaful_insurance-ZAWYA20111120053925/

³⁰⁷ HAMID, M. A. FINANCIAL EXPRESS. *Streamlining Islamic finance in Bangladesh* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.thefinancialexpress-bd.com/old/index.php?ref=MjBfMDRfMDZfMTNfMV8yN18xNjU1MjQ%3D>

³⁰⁸ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

³⁰⁹ PASHA, S. REUTERS. *Afghan central bank sees Islamic banking law enacted in 2011* [online]. 2011 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2011/02/06/us-afghanistan-islamicbanking-idUSTRE7150EQ20110206>

³¹⁰ KIMBALL, J., M. HAROONI. REUTERS. *Afghanistan mulls Islamic bonds, fearing Western cash cutback* [online]. 2012 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/05/17/us-afghanistan-islamicbonds-idUSBRE84G07420120517>

³¹¹ PASHA, S. REUTERS. *Afghan central bank sees Islamic banking law enacted in 2011* [online]. 2011 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2011/02/06/us-afghanistan-islamicbanking-idUSTRE7150EQ20110206>

³¹² AFGHAN UNITED BANK. *Islamic Banking* [online]. [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.afghanunitedbank.com/index.php/en/ct-menu-item-21>

a jedná se tak o nejpočetnější indickou menšinu.³¹³ Navzdory tomu se Indie brání udělit bankovní licenci islámským bankám z důvodu indického zákona, který požaduje, aby byly bankovní obchody zakládány na existenci úroků, což je v rozporu se zákazem *ribá*. Centrální banka, Reserve Bank of India (RBI) povolila v roce 2013 pouze založení nebankovních islámských finančních institucí (NBFC). I to ale mnoho ekonomů považuje za velký krok dopředu a možný začátek budoucího vývoje islámského finančnictví v zemi, o který se mnoho společností v Indii nadále snaží.³¹⁴

4.2 Severní Afrika

Téměř polovina arabské populace žije v šesti státech severní Afriky, jimiž jsou Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Súdán a Tunisko, přičemž více než 90 % z nich jsou muslimové. Tato část Afriky je domovem mnoha ostatních muslimských zemí,³¹⁵ avšak, vzhledem k danému tématu této diplomové práce, je důležité zmínit hlavně dvě, a to Egypt a Súdán. V Egyptě panuje, i přes naprostou většinu obyvatel islámského vyznání, poměrně vlažný vztah k islámskému bankovníctví a Súdán je jednou ze tří zemí (dalšími jsou Pákistán a Írán), která transformovala svůj bankovní systém na islámský a po několika nesnázích zde funguje.

Egypt

V Egyptě byla založena první islámská banka, Mit Ghamr Savings Bank, na světě, a to v roce 1963, díky čemuž se tato země stala centrem moderního islámského finančního dění. O devět let déle byla banka uzavřena na příkaz vlády, jelikož chtěla mít takovouto instituci pod svou státní kontrolu.³¹⁶ První bezúročná komerční banka, Nasir (též Nasser) Social Bank, která vznikla v roce 1971, byla konečně státem kontrolovaná

³¹³ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

³¹⁴ VIZCAINO, B. REUTERS. *RBI allows non-bank Islamic finance firm* [online]. 2013 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://in.reuters.com/article/2013/08/20/islamic-finance-india-idINDEE97J07L20130820>

³¹⁵ V Africe žije procentně (53,04 %) nejvíce muslimských obyvatel ze všech kontinentů, ale na absolutní částku je to necelých 582 mil. obyvatel, což je ve srovnání s Asií, která má sice jen 32,16 %, ale žije zde 1 398,5 mil. muslimů. (MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *World muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/world/>)

³¹⁶ WILSON, R. AFRICAN DEVELOPMENT BANK. *Islamic Banking and Finance in North Africa: Past Development and Future Potencial*. 2011 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/>

instituce a znamenala první kroky k rozvoji islámského bankovního systému do formy, jakou má dnes.³¹⁷

V severní Africe neexistoval žádný komplexní rámec pro islámské bankovníctví, než byl v Egyptě uveřejněn zákon č. 48/1977. Jednalo se o zákon schvalující zakládání a regulaci islámských bank Centrální bankou Egyptu (CBE). Na základě tohoto dokumentu obdržela islámskou bankovní licenci Faisal Islamic Bank of Egypt (FIBE) v roce 1979, následně rok poté i Al Baraka Bank of Egypt a krátce na to, o pár dní déle, Al Watany Bank of Egypt. Zákon č. 48 umožňoval nezávislost islámských bank na vládě a Centrální bance, mohly tak například nárokovat libovolnou výši poplatku v souvislosti se zákazem *ribá* a povinností platit *zakat*. Absence neadekvátního legálního a regulačního nařízení pro islámské finance představovalo značné problémy (nekryté finanční transakce), které se později odhalily (mnoho klientů přišlo o své vklady). Další zákon, č. 88/2003, nařizuje regulaci islámských bank stejným bankovním právem jako konvenční banky. Díky zkušenostem se CBE ponaučila a postupně přijímá a implementuje regulace islámského bankovníctví. Ovšem prozatím ne do takové míry, jako například Central Bank of Bahrain či Bank Negara Malaysia. Egypt nemá nijak vysoké ambice prosazování se ohledně islámského finančnictví a bankovníctví, ale, jako mnoho dalších zemí, je členem IFSB. Egypt je považován za stát, který má z vybraného regionu největší předpoklady k budoucímu růstu.³¹⁸

V Egyptě žije 95 % muslimských obyvatel,³¹⁹ kteří si produkty islámského bankovníctví oblíbili. Což je vidět na ekonomických výsledcích bank. Islámskými instrumenty, ve kterých se nachází nejvíce finančních prostředků, jsou *ijara*, v níž se v roce 2011 ocitlo 120 mil. dolarů, a *murabáha*, ve které v roce 2009 bylo 73,8 mil. dolarů. Ke konci roku 2010 byly z hlediska velikosti aktiv dvě největší banky z oblasti severní Afriky právě v Egyptě, konkrétně FIBE s aktivy ve velikosti 5 087 mil. USD a Al Baraka Bank s aktivy ve výši 2 135 mil. USD. Ke stejnému roku tvořily v zemi islámská aktiva necelých 5 % a v pořadí se Egypt umístil ve světovém měřítku na

³¹⁷ PERRY, F. V. a S. S. REHMAN. Globalization of Islamic Finance: Myth or Reality?. *International Journal of Humanities and Social Science* [online]. 2011, roč. 1, č. 19, 107 - 119 s. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_1_No_19_December_2011/12.pdf

³¹⁸ WILSON, R. AFRICAN DEVELOPMENT BANK. *Islamic Banking and Finance in North Africa: Past Development and Future Potencial*. 2011 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/>

³¹⁹ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Africa muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/africa/>

12. místě. Ačkoli je FIBE největší islámskou bankou tohoto regionu, ve srovnání například s aktivy National Bank of Egypt (ve výši 46 380 mil. USD) je devět krát menší. Tato malá velikost islámských bank je nejspíš zapříčiněna faktem, že severní Afrika neposkytuje přílišný ekonomický potenciál pro dosažení většího rozsahu.³²⁰ Vliv na to může mít i poněkud malý zájem CBE na rozvoji islámského bankovníctví v zemi. Proto k roku 2013 zde působí pouze tři islámské banky,³²¹ což je vcelku pozoruhodné vzhledem k dlouhé historii egyptského islámského bankovníctví, která je považována za nejstarší.

Súdán

Dne 9. července 2011 se osamostatnila část Súdánu a stala se z ní Jihosúdánská republika,³²² díky čemuž přišla Súdánská republika o 20 % obyvatel a 75 % příjmů z exportu ropy, proto ekonomické vyhlídky následujícího rozvoje země dle odborníků nejsou příliš optimistické.³²³ Súdán je jedinou zemí, která nadále funguje plně na principech islámského práva, jež se odráží jak v obchodním, tak i trestním právu. Po odtržení jižní části, která byla převážně křesťanská, žije v Súdánu 97 % obyvatel vyznávající islám.³²⁴

Súdán přešel na duální bankovní systém, tedy uzákonil islámské bankovníctví, v roce 1977, kdy byla udělena licence první islámské bance, Faisal Islamic Bank of Sudan. Tato banka byla založena pod ochranou saudského prince Muhammada Bin Faisal Al Sauda. Až o šest let déle byly založeny další tři islámské banky v zemi. Na základě vládou schváleného zákona, Islamic Sharaih Act of Banking 1984, Súdán, k 1. červenci 1984, transformoval svůj bankovní systém na zcela islámský. V následujících letech

³²⁰ WILSON, R. AFRICAN DEVELOPMENT BANK. *Islamic Banking and Finance in North Africa: Past Development and Future Potencial*. 2011 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/>

³²¹ BUSINESS INFO. *Egypt: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-financni-a-danovy-sektor-18302.html>

³²² BUSINESS INFO. *Súdán: Základní charakteristiky země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-zakladni-informace-o-teritoriu-18043.html>

³²³ BUSINESS INFO. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

³²⁴ BUSINESS INFO. *Súdán: Základní charakteristiky země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-zakladni-informace-o-teritoriu-18043.html>

však probíhaly ekonomické krize a politický chaos, jež zapříčinily jen malý pokrok v jeho implementaci.³²⁵

V letech 1999 až 2002 probíhaly v zemi finanční reformy, které měly napomoci lepšímu prosazení principů *šarí* do finanční a bankovní sféry. Do těchto reforem bylo promítnuto ponaučení z chyb vyskytujících se u podobných reforem v ostatních státech.³²⁶ Díky probíhající situaci v zemi a nástupu nové koaliční vlády (v roce 2002) bylo rozhodnuto k návratu i ke konvenčnímu bankovnímu systému k roku 2004 na základě podpisu smlouvy, Comprehensive Peace Agreement (CPA), oběma stranami. Súdán se tak rozdělil na dvě části, a to na severní islámskou a jižní konvenční. Jelikož na severu země žije převážná většina obyvatel islámského vyznání, zůstal zde zachován jen islámský systém. Jih na druhou stranu obývají křesťané, kteří přijali produkty a služby konvenčního bankovníctví. Oba tyto finanční systémy byly regulovány a řízeny jednou institucí, Centrální bankou Súdánu.³²⁷

V důsledku probíhající občanské války v Súdánu byly nuceny všechny banky fungující v oblasti jižního Súdánu konvertovat na konvenční systém nebo zrušit své jednání v této části. Po odtržení jižní části, zůstal Súdán přikloněn islámskému právu a v zemi funguje islámský bankovní systém s několika pobočkami konvenčních bank.³²⁸ Jedná se tedy o jediný stát ze tří zmíněných, ve kterém tento systém zůstal nadále a funguje bez podobných komplikací, jako jsou v Íránu (například korupce a černý trh) i přes nedávné občanské nepokoje.

³²⁵ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z:

<http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

³²⁶ BEKKIN, R. Sudan: forgotten centre of Islamic finance. *New Horizon: GLOBAL PERSPECTIVE ON ISLAMIC BANKING & INSURANCE* [online]. 2009, č. 171, 22 - 26 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: http://www.islamic-banking.com/resources/7/NewHorizon%20Previous%20Issues/NewHorizon_AprJun09.pdf

³²⁷ KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

³²⁸ BEKKIN, R. Sudan: forgotten centre of Islamic finance. *New Horizon: GLOBAL PERSPECTIVE ON ISLAMIC BANKING & INSURANCE* [online]. 2009, č. 171, 22 - 26 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: http://www.islamic-banking.com/resources/7/NewHorizon%20Previous%20Issues/NewHorizon_AprJun09.pdf

V roce 1992 byla zřízena instituce High Shariah Supervisory Board, která dohlíží na vývoj reforem a dodržování *šarí* při finančních a obchodních transakcích v zemi. Je sestavena z 11 členů, nejen učedníků, ale i z ekonomů a právníků, kteří jsou voleni prezidentem republiky. Na tento orgán se může obrátit každá rada *šaría* dané banky v případě nerozhodnosti o správném jednání.³²⁹

Bohužel po odtržení jižní části od zbytku Súdánu je mnoho informací o ekonomickém vývoji a bankovním sektoru země utajeno či není vůbec zjišťováno. Proto ani Centrální banka Súdánu neposkytuje příliš informací o současném počtu islámských bank nacházejících se na území. Většina údajů je k roku 2009, kdy zde fungovalo 34 bank.³³⁰

V této zemi byla poprvé na světě založena *takaful* společnost, a to v roce 1979. Tou první byla Islamic Insurance Company of Sudan. Důvodem k založení islámského pojištění v Súdánu byla potřeba bank pojistit si své operace, avšak s ohledem na dodržení principů *šarí*.³³¹

4.3 Evropa

Islámské bankovníctví a finančníctví se dostalo už i na evropský kontinent do některých zemí a stalo se tak nedílnou součástí světového bankovníctví. Muslimská populace v Evropě tvoří 7,6 %, což představuje 56,19 mil. obyvatel. V Rusku se jich nachází nejvíce, jak dle relativního měřítka, tj. 19 %, tak i dle absolutního, 27,27 mil. obyvatel. Druhou nejvíce zalidněnou zemí lidmi vyznávajícími islám je Francie, kde žije více než 6 mil. muslimů. Dále muslimská většina obývá i některé balkánské státy, např. Albánie (79,9 %), Makedonie (34,9 %), Bosna a Hercegovina (60,06 %).³³² Samozřejmě, že jen přítomnost muslimské populace není jedinou podmínkou k tomu, aby mohla na daném území islámská banka úspěšně fungovat.

³²⁹ BEKKIN, R. Sudan: forgotten centre of Islamic finance. *New Horizon: GLOBAL PERSPECTIVE ON ISLAMIC BANKING & INSURANCE* [online]. 2009, č. 171, 22 - 26 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: http://www.islamic-banking.com/resources/7/NewHorizon%20Previous%20Issues/NewHorizon_AprJun09.pdf

³³⁰ CENTRAL BANK OF SUDAN. *Operating Banks in Sudan* [online]. 2009 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.cbos.gov.sd/en/node/452>

³³¹ KHAN, M. J. A. *Takaful: Insurance - the islamic way* [online]. 2010 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/rashid.munir.ch/takaful-5843525#>

³³² MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Europe muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/europe/>

Rostoucí imigrace muslimů ze zemí, které byly postiženy válečnými konflikty, je příčinou zvyšujícího se procentního podílu muslimů na celkovém obyvatelstvu. Ne však každá islámská země má zavedené i islámské bankovníctví a ty, co ano, nejsou vždy na stejné úrovni, tedy ani z nich emigrující občané nemusí mít stejné povědomí o jeho existenci nebo funkčnosti. Proto je další rozvoj islámského bankovního sektoru a financí v Evropě na uvážení příslušných vlád a centrálních bank, zda podniknou nutné legislativní kroky spojené s činností islámských bank. Další faktor, který má vliv na oblibu tohoto sektoru více v Evropě než v Americe, jsou i události týkající se 11. září 2001, na základě kterých se Spojené státy americké uzavřeli před muslimskou komunitou, Evropa, obzvláště Velká Británie, se tak stala jasnou volbou pro rozšíření islámských produktů do západní části světa.³³³

Islámský finanční systém se uchytil především ve Velké Británii. K nemalému rozvoji přispěly především aktivity vlády, která se snaží udržet strategickou pozici Londýna jako evropské brány do světa islámských financí, a dalších institucí, jež směřovaly své kroky k nastolení vhodného vývoje a regulaci tohoto rozvíjejícího sektoru. Co se týče dalších zemí, tak například Francie patří mezi ty konzervativnější.³³⁴ V současnosti existuje na evropském trhu, převážně právě ve Velké Británii, velké množství islámských přepážek fungujících v konvenčních bankách. Rovněž mnoho evropských bank vlastní své islámské dceřiné společnosti v zemích Asie.³³⁵

V poslední podkapitole této části je shrnut vývoj vybraných zemí, angažujících se v oblasti islámského bankovníctví a finančnictví. Těmito zeměmi jsou: Velká Británie, která se stala evropským centrem islámských financí, dále Německo disponující velkým potenciálem k rozvoji tohoto odvětví uvnitř státu a Lucembursko, v němž byla založena první islámská pojišťovací (*takaful*) společnost v Evropě.

³³³ MALIK, A., M. S. MALIK a H. SHAH. An Analysis of Islamic Banking and Finance in West: From Lagging to Leading. *Canadian Center of Science and Education: Asian Social Science* [online]. 2011, roč. 7, č. 1, 179 - 185 s. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://web.ccsenet.org/>

³³⁴ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

³³⁵ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-03-15]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

Velká Británie

Ačkoli první kořeny islámského bankovníctví a finančnictví ve Velké Británii sahají až do počátku 80. let minulého století, opravdový výrazný rozvoj nastal až na začátku první dekády nového tisíciletí. Velký rozmach v tomto sektoru je zčásti zapříčiněn velkou vládní podporou, rychle rostoucí muslimskou populací a i značným bohatstvím zemí Blízkého východu. Jelikož Británie spatřovala už dříve velký potenciál skrývající se v tomto finančním systému, jako první otevřeně uveřejnila svůj záměr zaměřit se na možnosti nabízející islámské bankovníctví a finanční trh. Měla několik důvodů, proč chtěla do této oblasti vstoupit, jedním z nich byla vize bývalého předsedy vlády, který chtěl udělat z Velké Británie vstupní bránu islámským financím na západě, a dalším že muslimská populace zde roste desetkrát rychleji než ostatní komunity.³³⁶

Začátek islámského finančnictví byl podnícen rostoucím počtem muslimů v zemi³³⁷ a úspěchem islámských financí probíhajících v asijských státech. První zahraniční islámskou pobočkou zde byla Al-Baraka International Bank založená v roce 1982, která poskytovala pouze islámské hypotéky, a od roku 1986 britské finanční instituce poskytovaly některé islámské produkty. První *halal* podílový fond v britské měně byl spuštěn o 11 let déle, tj. v roce 1997.³³⁸ Během let 1983 až 1991, kdy Al-Baraka International Bank poskytovala své produkty fungující na principech *mudárary*, vzrostla poptávka z počátečních 23 mil. liber na 154 mil. liber.³³⁹ Později v září 2004 udělilo sdružení Financial Services Authority (FSA) povolení k otevření první britské islámské banky Islamic Bank of Britain³⁴⁰. Ačkoli byly islámské bankovní instrumenty na britském trhu již několik let, jednalo se buď o zahraniční banky, konvenční banky

³³⁶ MALIK, A., M. S. MALIK a H. SHAH. An Analysis of Islamic Banking and Finance in West: From Lagging to Leading. *Canadian Center of Science and Education: Asian Social Science* [online]. 2011, roč. 7, č. 1, 179 - 185 s. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://web.ccsenet.org/>

³³⁷ Ještě na začátku 70. let zde bydlelo 369 tis. muslimů, kteří se už v roce 1991 rozrostli na 1 milion a dokonce na začátku tisíciletí čítali dva miliony. (SALAAM. *Immigration to the West* [online]. 2010 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.salaam.co.uk/themeofthemonth/april02_index.php?l=3)

³³⁸ UK TRADE AND INVESTMENT. *UK Excellence in Islamic Finance* [online]. 2013 [cit. 2014-03-17], 76 s. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253141/UKTI_UK_Excellence_in_Islamic_Finance.pdf

³³⁹ MALIK, A., M. S. MALIK a H. SHAH. An Analysis of Islamic Banking and Finance in West: From Lagging to Leading. *Canadian Center of Science and Education: Asian Social Science* [online]. 2011, roč. 7, č. 1, 179 - 185 s. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://web.ccsenet.org/>

³⁴⁰ Obě města, ve kterých se nachází jak banka - Edgware Road a sídlo představenstva společnosti - v Birminghamu, jsou schválně vybrána, jelikož tyto oblasti mají největší hustotu muslimských obyvatel.

poskytující jen pár služeb nebo joint ventur.³⁴¹ Britská vláda pomohla v rozvoji tohoto odvětví prostřednictvím legislativních změn a nastavení regulačních rámců, tzn. nové finanční zákony Finance Act 2003, 2005 a 2006, které podporují islámské finančnictví.³⁴²

Ve Velké Británii se v aktivech islámských bank nachází 19 mld. dolarů. Z 20 mezinárodních bank, které nabízejí islámské produkty, 6 pracuje na principech islámského práva. V roce 2012 bylo království označeno za zemi, v níž se nachází 9. největší množství aktiv z islámských bankovních operací.³⁴³

Británie se rovněž zapojuje i do mezinárodního trhu se *sukuky*. Klíčem k úspěchu tohoto sektoru je Londýnská burza cenných papírů, London Stock Exchange (LSE), která do konce roku 2013 vydala 49 *sukuků*, které celkem dosáhly přes 34 mld. dolarů. První kotace *sukuku* provedená LSE proběhla v roce 2007 a byla v hodnotě 200 mil. USD. Byla zde založena i *takaful* společnost, přičemž tou první byla Salaam Halal v roce 2008, která však musela o rok déle svou činnost ukončit v důsledku nedostatku klientů v příliš velké konkurenci na tomto trhu.³⁴⁴

Ačkoli je britská vláda velkou podporou tohoto sektoru, dosavadní znalosti islámského trhu jsou omezené. Je třeba, aby se britští bankéři stále učili islámské bankovní principy, tedy aby byl navýšen počet příležitostí ke vzdělání a trénování znalostí a praxe islámského finančnictví a bankovníctví. Z tohoto důvodu je v posledních letech možné spatřit rostoucí množství univerzit nabízející kurzy v tomto specifickém oboru.³⁴⁵

³⁴¹ KAY, W. INDEPENDENT. *FSA approves first purely Islamic bank* [online]. 2004 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/business/news/fsa-approves-first-purely-islamic-bank-6164137.html>

³⁴² MALIK, A., M. S. MALIK a H. SHAH. *An Analysis of Islamic Banking and Finance in West: From Lagging to Leading*. *Canadian Center of Science and Education: Asian Social Science* [online]. 2011, roč. 7, č. 1, 179 - 185 s. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://web.ccsenet.org/>

³⁴³ UK TRADE AND INVESTMENT. *UK Excellence in Islamic Finance* [online]. 2013, 76 s. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253141/UKTI_UK_Excellence_in_Islamic_Finance.pdf

³⁴⁴ UK TRADE AND INVESTMENT. *UK Excellence in Islamic Finance* [online]. 2013, 76 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253141/UKTI_UK_Excellence_in_Islamic_Finance.pdf

³⁴⁵ MALIK, A., M. S. MALIK a H. SHAH. *An Analysis of Islamic Banking and Finance in West: From Lagging to Leading*. *Canadian Center of Science and Education: Asian Social Science* [online]. 2011, roč. 7, č. 1, 179 - 185 s. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://web.ccsenet.org/>

Německo

Na tomto území operuje mnoho bank pocházejících z muslimských zemí a nabízí konvenční služby a mnoho německých bank buduje své dceřiné společnosti poskytující islámské bankovní produkty v Asii. Německé islámské banky se tedy zaměřují převážně na zahraniční investory z oblasti Blízkého východu a Perského zálivu.³⁴⁶ Jedním z důvodů, proč islámský finanční systém v zemi není doposud příliš rozvinut, je nedostatečná poptávka i přes to, že zde bydlí sice jen 5 % muslimů, ty ale tvoří více než 4 mil. obyvatel a dělají tak z Německa druhou muslimy nejvíce osídlenou zemi (po Francii) v Evropské unii.³⁴⁷ Islám je největší náboženskou menšinou v zemi. Případnou další příčinou nepřilíh velkého úspěchu je skutečnost, že většina německých muslimů pochází z Turecka (k roku 2010 jich zde žilo více než 1,6 mil.)³⁴⁸, ve kterém islámské finančnictví a bankovníctví neslaví zas takový úspěch.

Souvisí s tím nepřilíh slavná historie islámského finančnictví v Německu, která se odehrála v roce 1990, kdy banka Commerzbank zavedla produkt podobný *sukuku*. Ten však nefungoval na stejných principech. Byl tedy doprovázen skandálem, při němž bylo poškozeno kolem 300 tis. muslimů, kteří do něj investovali. Škoda se později odhadla na pět mld. euro. V návaznosti na tuto situaci se muslimové v zemi bojí investovat do dalšího islámského produktu.³⁴⁹ Další pokus prosadit *sukuky*, pracující skutečně na principech *šaríi*, se v Německu povedl až v červenci 2004, kdy spolková země Sachsen Anhalt vydala ve spolupráci s bankou Citigroup svůj první evropský *sukuk* v hodnotě 100 mil. euro.³⁵⁰

Kuvajtsko-turecká banka Kuvayt Türk se rozhodla oslavit své 25leté výročí vzniku založením 320 nových poboček, přičemž jedna má být postavena během roku 2014

³⁴⁶ MAHLKNECHT, M. *Islamic Finance: Einführung in Theorie und Praxis*. 2. vyd. Weinheim: WILEY-VCH Verlag GmbH CO KGaA, 2008, 329 s. ISBN 978-3-527-50389-6.

³⁴⁷ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Europe muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/europe/>

³⁴⁸ BUSINESS INFO. *Německo: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-zakladni-informace-o-teritoriu-19041.html>

³⁴⁹ DEUTSCHE WELLE. *Islamic World* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.dw.de/malaysians-to-bring-islamic-banking-to-germany/a-15946102-1>

³⁵⁰ PARKER, M. ARAB NEWS. *Saxony-Anhalt to Launch Europe's Debut Islamic Bond* [online]. 2004 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.arabnews.com/node/252630>

právě v Německu.³⁵¹ Už v říjnu 2012 zažádala o bankovní licenci německý dozorčí orgán BaFin.³⁵² Dalšími bankami, kromě této plánované, které zde nabízejí islámské bankovní produkty, jsou, jak bylo řečeno výše, konvenční banky, konkrétně například již zmiňovaná Commerzbank a dále Deutsche Bank, největší německá banka.³⁵³

Lucembursko

Lucemburské velkovévodství je v mnoha směrech zajímavou a hlavně důležitou zemí. Nejen že představuje jednu z nejvyrovnanějších ekonomik a disponuje fiskální, legální a sociální vyspělostí, má ale i světovou nejnižší zadluženost vůči HDP. Rovněž patří mezi zakládající země Evropské unie a je členem početné skupiny mezinárodních institucí.³⁵⁴ Ačkoli zde žije jen 10 tis. muslimů³⁵⁵, vláda této země patří mezi ty, jež se snaží svým chováním povzbuzovat rozvoj islámského bankovníctví a finančnictví v ní a přilákat zahraniční investory hlavně z ropných států. Jedno z mnoha prvenství, které toto velkovévodství má, je i to, že jeho centrální banka se stala v roce 2009 první evropskou centrální bankou, která se stala členem IFSB. V tomto sektoru spatřují představitelé Lucemburska výhodnou a bezpečnější alternativu ke konvenčnímu bankovníctví. Z tohoto důvodu přijala tato centrální banka na konci roku 2010, jako první země Evropské unie, novou legislativní úpravu evropské směrnice UCITS IV³⁵⁶ a byla jí udělena povolení islámským bankám koexistovat vedle těch konvenčních. Tím byl učiněn zásadní krok vedoucí k velké výhodě oproti ostatním státům.³⁵⁷ Téhož roku

³⁵¹ KUVEYT TÜRK. *News: Kuveyt Türk Enjoys a Net Profit of 300 Million TL as It Celebrates Its 25th Anniversary* [online]. 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.kuveytturk.com.tr/news.aspx>

³⁵² KUVEYT TÜRK. *News: Kuveyt Türk Applies For Full Banking Services License In Germany* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.kuveytturk.com.tr/news.aspx>

³⁵³ CROSSLAND, D. THE NATIONAL. *Germany could get first Islamic Bank* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/business/industry-insights/finance/germany-could-get-first-islamic-bank>

³⁵⁴ ERNST & YOUNG. *Luxembourg: the gateway for Islamic finance and the Middle East* [online]. 2013, 28 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/\\$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf)

³⁵⁵ MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Europe muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/europe/>

³⁵⁶ UCITS IV je zkratkou pro Undertakings of Collective Investments in Transferable Securities Directive. Jedná se o novelizaci evropské směrnice v oblasti investování do cenných papírů kolektivního investování, která má zajistit lepší ochranu klientů a informovanost. (ČSOB. *Nová legislativní úprava UCITS IV – čeho se týká a jak se dotkne pravidel investování?* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://www.csob.cz/WebCsob/Csob/Obchodni-podminky/UCITS_IV.pdf)

³⁵⁷ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-03-15]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

se centrální banka, Central Bank of Luxembourg (CBL), stala zakládajícím členem mezinárodní islámské instituce, a to International Islamic Liquidity Management Corporation (IILM).³⁵⁸

Na konci roku 2013 byla uveřejněna zpráva sdružení obchodníků z Perského zálivu a královské rodiny ze Spojených arabských emirátů, která ohlašuje jejich záměr postavit v Lucembursku, na konci posledního kvartálu roku 2014, první islámskou banku v Eurozóně, jež bude mít ústředí v této zemi. Je v plánu postavit i další pobočky, a to v Paříži, Bruselu, Frankfurtu a Nizozemsku. Startovací kapitál této banky, jež by se měla jmenovat Eurisbank, je prozatím odhadován na 60 milion euro (80 milion dolarů). Následkem setkání investorů s nejvyšším dohlížecím orgánem v zemi, Commission for the Supervision of the Financial Sector (CSSF), bylo vydáno povolení k provozu.³⁵⁹ V současnosti je jen otázkou rychlosti administrativních pracovníků, právníků a investorů, jestli bude první islámská banka v Eurozóně postavena v Lucembursku, či v Německu.

Tato země se stala v roce 1978 první v Evropě, ve které sídlila islámská finanční instituce. Další z mnoha prvenství, které Lucembursko v oblasti islámského finančnictví a bankovníctví drží, je i to, že se stalo první nemuslimskou zemí, ve které si islámská pojišťovací společnost zřídila svou pobočku v Evropě, a to v roce 1982.³⁶⁰ V roce 2002 se Lucembursko stalo opět první evropskou zemí, která vydala na Luxembourg Stock Exchange (LuxSE) *sukuk*. Od té doby vydala na své burze cenných papírů dalších 16. Pro usnadnění obchodování se *sukuky* a zajištění jejich flexibility byl zde přijat zákon č. 22 z března roku 2004, Securitisation Law.³⁶¹

³⁵⁸ ERNST & YOUNG. *Luxembourg: the gateway for Islamic finance and the Middle East* [online]. 2013, 28 s. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/\\$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf)

³⁵⁹ CHURCHILL, N. GULF BUSINESS. *First Eurozone Islamic Bank Planned For Luxembourg* [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://gulfbusiness.com/2013/11/first-eurozone-islamic-bank-planned-for-luxembourg/#.UyQuaDc0-O5>

³⁶⁰ ERNST & YOUNG. *Luxembourg: the gateway for Islamic finance and the Middle East* [online]. 2013, 28 s. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/\\$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf)

³⁶¹ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-03-15]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

Dále je na Lucembursku zajímavé jeho postavení jako druhého největšího centra investičních fondů na světě (po Spojených státech amerických). Mnoho světových investičních společností považují Lucembursko za skvělou příležitost k investování do islámských fondů. Díky tomu se z něj postupně stává vedoucí nemuslimská země v oblasti islámských investičních fondů.³⁶² To podporuje i shrnutí údajů nashromážděných za rok 2012, které vypovídají o založení 41 islámských fondů v celkové hodnotě 4 mld. eur.³⁶³

³⁶² MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-03-15]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

³⁶³ ERNST & YOUNG. *Luxembourg: the gateway for Islamic finance and the Middle East* [online]. 2013, 28 s. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/\\$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf)

5 Zhodnocení vybraných ukazatelů islámského finančnictví a bankovníctví

Tato kapitola se věnuje srovnání celkových i jednotlivých vybraných hodnot u islámského finančnictví a bankovníctví, jak ve srovnání se světovým vývojem, tak i ve vztahu k vybraným zemím, které byly popsány výše. Je nastíněn minulý vývoj vybraných ukazatelů (celkové a jednotlivé hodnoty finančních a bankovních aktiv, ROE, ROA atd.) a jejich očekávané hodnoty do budoucna nejen pro islámský finanční systém jako celek, ale i pro jednotlivé sektory, z kterých se úhrnná hodnota sestává. V další části je porovnán islámský přístup k finančnictví a bankovníctví s tím konvenčním.

Islámské banky zajišťují bankovní a finanční služby pro více než 38 milionů zákazníků v různých částech světa. Islámská bankovní aktiva (v islámských a komerčních bankách nabízejících islámské bankovní produkty) za rok 2012 dosáhla 1,54 trilionu dolarů,³⁶⁴ přičemž celková hodnota veškerých islámských aktiv nacházející se ve všech finančních institucích vzrostla, dle průzkumu prováděného Kuwait Finance House (KFH), na 1,6 trilionu dolarů při procentním meziročním vzrůstu o 20,4 %.³⁶⁵ V roce 2013 tato částka činila dokonce 1,9 trilionu dolarů. Tento rychlý nárůst zmíněných finančních aktiv je trend až posledních několika let, jelikož ještě v polovině 90. let minulého století dosahovala 150 mld. USD.³⁶⁶

Podle Mezinárodního měnového fondu (IMF) se v roce 2008 na světě nacházelo přes 300 islámských finančních institucí fungujících ve více než 75 zemích.³⁶⁷

³⁶⁴ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

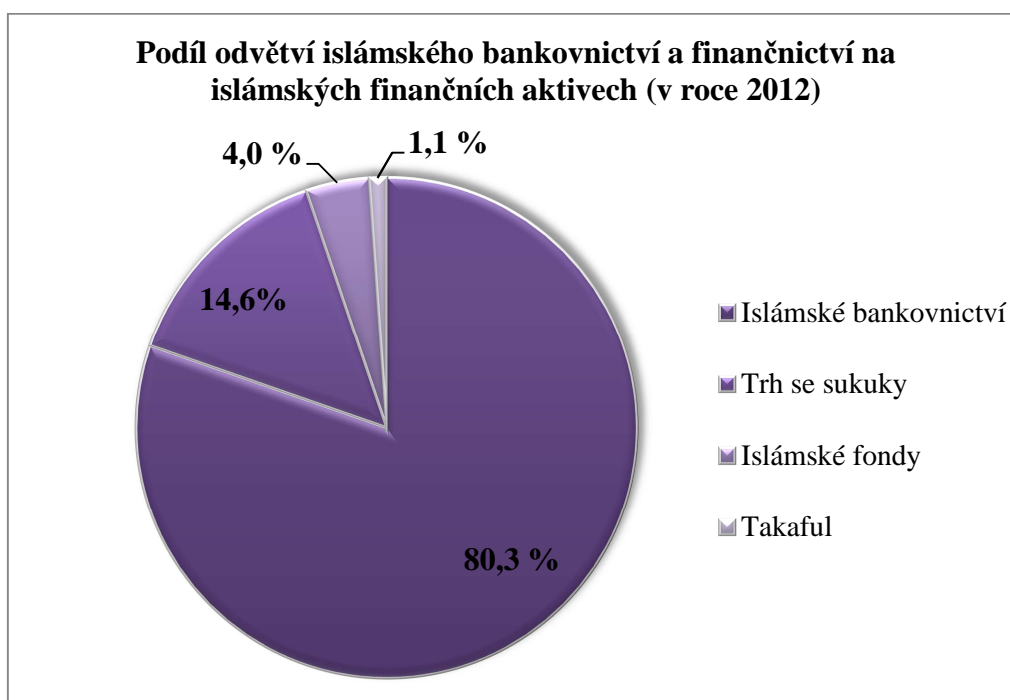
³⁶⁵ KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

³⁶⁶ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-03-15]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

³⁶⁷ MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islámské financie a bankovníctví – výzvy a perspektivy* [online]. Ostrava, 2010 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfir/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Hussam.Musa.pdf>

Ve zprávě o výsledcích výzkumu provedeného KFH jsou uvedeny procentní podíly jednotlivých odvětví islámského bankovníctví a finančnictví na celkových islámských finančních aktivech. Z této zprávy vyplývá, že výrazně největší podíl zabírá sektor s islámským bankovníctvím, a to 80,3 %. Druhý, avšak méně významný, podíl zaujímá trh s islámskými produkty *sukuky* se 14,6 %. Nepatrnými částmi se účastní islámské fondy se 4,0 % a oblast s *takafuly* s pouhým 1,1 % (viz obrázek č. 2).³⁶⁸

Obrázek 2: Podíl odvětví islámského bankovníctví a finančnictví na islámských finančních aktivech (v roce 2012)

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ze zprávy Islamic Finance Regulatory Developments and Updates; 2014

Vývoj některých ekonomických ukazatelů sledovaných v posledních letech napovídá, že skupina 25 rychle rostoucích trhů (též RGM, tzn. rapid-growth market) bude tvořit 50 % světového HDP a 38 % světových spotřebitelských výdajů do roku 2020. Z těchto 25 zemí má 10 širokou muslimskou základnu, přičemž šest z nich patří do uskupení nazývané QISMUT³⁶⁹, tedy skupiny zemí, jejichž členy jsou: Katar, Indonésie, Saudská Arábie, Malajsie, Spojené arabské emiráty a Turecko. QISMUT zajišťuje obsluhu dvou

³⁶⁸ KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

³⁶⁹ QISMUT dle anglických názvů těchto zemí: Qatar, Indonesia, Saudi Arabia, Malaysia, UAE, Turkey.

třetin zákazníků tohoto sektoru. Trhy těchto šesti zemí rozhodně nelze nazvat homogenními, jelikož každý z nich je si navzájem odlišný, disponuje jiným stádiem rozvinutosti a reprezentuje rozlišnou příležitost.³⁷⁰

To, že je tento sektor již nyní významnou součástí současného finančního světa, nedokazují jen neustále rostoucí čísla, ale i zvýšená aktivita ve snaze vytvořit mezinárodně platné a aspoň do jisté míry jednotné standardy a regulační rámce v oblasti obchodního jednání, účtování, bankovního chování a celkově ve všech aspektech týkajících se islámského bankovníctví a finančnictví. Dále se rozvíjí i tendence implementovat legislativní změny a provádět finanční a bankovní reformy k podpoře tohoto odvětví.³⁷¹

5.1 Vývoj ukazatelů islámského finančnictví a bankovníctví

V roce 2010 měly aktiva v islámských bankách a konvenčních bankách nabízející islámské bankovní produkty hodnotu 826 miliard dolarů a dle nastoleného trendu se předpokládalo, že v roce 2012 dosáhnou výše 1 100 mld. dolarů.³⁷² Tento odhad byl však překonán už o rok dříve, v roce 2011, kdy se docílilo o více jak 200 mld. dolarů, tedy celkem 1 334 mld. dolarů. Za rok 2013 došlo k dalšímu navýšení, a to na 1 720 mld. dolarů. Pro rok 2014 je očekáváno dosažení 2 000 mld. dolarů a na základě sledované tendence se ekonomové dále domnívají, že dojde k překročení dokonce až 3 400 mld. USD. Světová islámská bankovní aktiva, jejichž vývoj lze vidět na obrázku č. 3, rostla průměrným tempem za poslední čtyři roky meziročně o 17,6 %.³⁷³

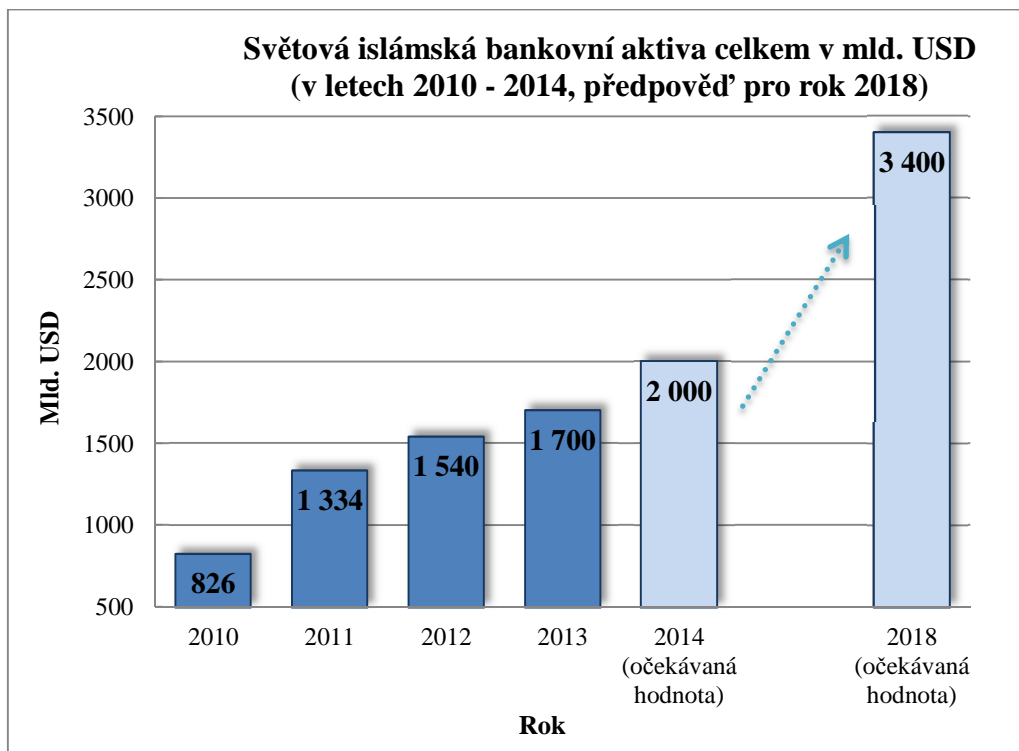
³⁷⁰ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

³⁷¹ KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

³⁷² ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2011 - 2012: A Brave New World of Sustainable Growth* [online]. 2012, 110 s. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2012/03/The-World-Islamic-Banking-Competitiveness-Report.pdf>

³⁷³ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

Obrázek 3: Světová islámská bankovní aktiva celkem v mld. USD (v letech 2010 - 2014, předpověď pro rok 2018)

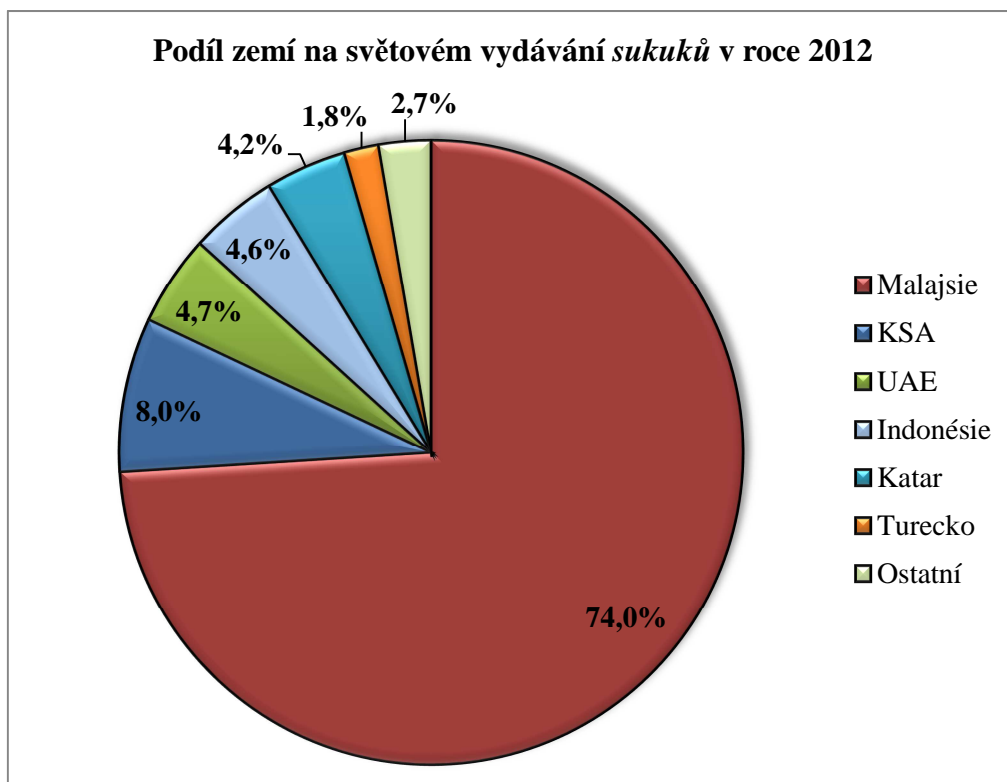

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů z World Islamic Banking Competitiveness Report 2011 - 2012, 2012 - 2013, 2013 - 2014; 2014

Sektor se *sukuky*, který se rovnal v roce 2012 14,6% podílu na celkových islámských finančních aktivech, dosáhl doposud nejvyšších výsledků. V roce 2012 byly vystaveny *sukuky* v rekordní hodnotě 131,2 mld. dolarů a celková hodnota *sukuků* se tak rovnala 229,4 mld. USD. Nejvíce se rozšiřují v Malajsii, jež přispívá 74 % (grafické zobrazení v obrázku č. 4). Druhým největším vystavitelem tohoto islámského produktu je Království Saudské Arábie s 8 % a následují ho Spojené arabské emiráty (4,7 %), Indonésie (4,6 %) a Katar (4,2 %), které mají poměrně vyrovnané procentní zastoupení, a málo přispívající Turecko (1,8 %). Zbytek zemí se účastní 2,7 % (například Bahrajn z toho 1,3 %). K úhrnné částce přispívá i evropský trh, konkrétně Londýnská burza cenných papírů, London Stock Exchange (LSE), považovaná za největší burzu vystavující tyto produkty, která jich v daném roce vydala 42 v celkové sumě 35,2 mld. USD, a Lucemburská burza cenných papírů, Luxembourg Stock Exchange (LuxSE), se 16 vydáními v hodnotě přes 7 mld. USD. Přičemž mezi čtyři hlavní instituce vydávající

sukuky patří právě poslední dvě jmenované burzy (LSE a LuxSE) a s nimi i malajsijská, Bursa Malaysia, a NASDAQ Dubai.³⁷⁴

Obrázek 4: Podíl zemí na světovém vydávání *sukuků* (v roce 2012)

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ze zprávy Islamic Finance Regulatory Developments and Updates; 2014

Odvětví s islámskými investičními fondy se rovněž rozvíjí. V roce 2011 činila velikost aktiv v tomto sektoru 60 mld. dolarů a počet těchto fondů vzrostl na 876. Nejvíce se podílela Saudská Arábie (42,4 %), dále významněji Malajsie (25,9 %) a Spojené arabské emiráty (7,9 %). O rok později přispívala tyto aktiva do celkové hodnoty 4,0 %. Evropské islámské fondy pro rok 2013 představují 8,3 % z úhrnné sumy, přičemž jenom Irsko a Lucembursko se na tomto příspěvku podílí 7 %.³⁷⁵

³⁷⁴ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-01]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

³⁷⁵ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-01]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

Ačkoli aktiva *takaful* společností zabírala v roce 2012 pouze 1,1 %, během minulých čtyř let došlo k razantní expanzi. Zvýšil se nejen počet institucí nabízejících tyto produkty, konkrétně o téměř 73 % během let 2008 až 2010, tedy ze 113 na 195, ale i počet zemí, ve kterých jsou poskytovány, a to na více než 30. Současně během let 2006 až 2011 islámské pojišťovnictví zažilo každoroční znásobování svého růstu až o 20 %, což představuje mnohem větší tempo růstu, než bylo zaznamenáno u konvenčního, tedy průměrně o 6 – 8 %.³⁷⁶

5.2 Ukazatele islámského finančnictví a bankovníctví na příkladech vybraných zemí a predikce možného vývoje

Z celkových světových islámských bankovních aktiv představujících, pro rok 2013, 1,7 trilionu amerických dolarů připadá největší procentní podíl Království Saudské Arábie (též KSA), a to 16 %, dále Malajsie s 8 %, Spojené arabské emiráty (též UAE) s 5 % a Kuvajt se 4 %.³⁷⁷ V největší části grafu (obr. č. 5), která dosahuje 60 %, jsou zahrnuta i islámská bankovní aktiva Íránu³⁷⁸, která, dle některých odhadů, dosahují více jak 42 %.³⁷⁹

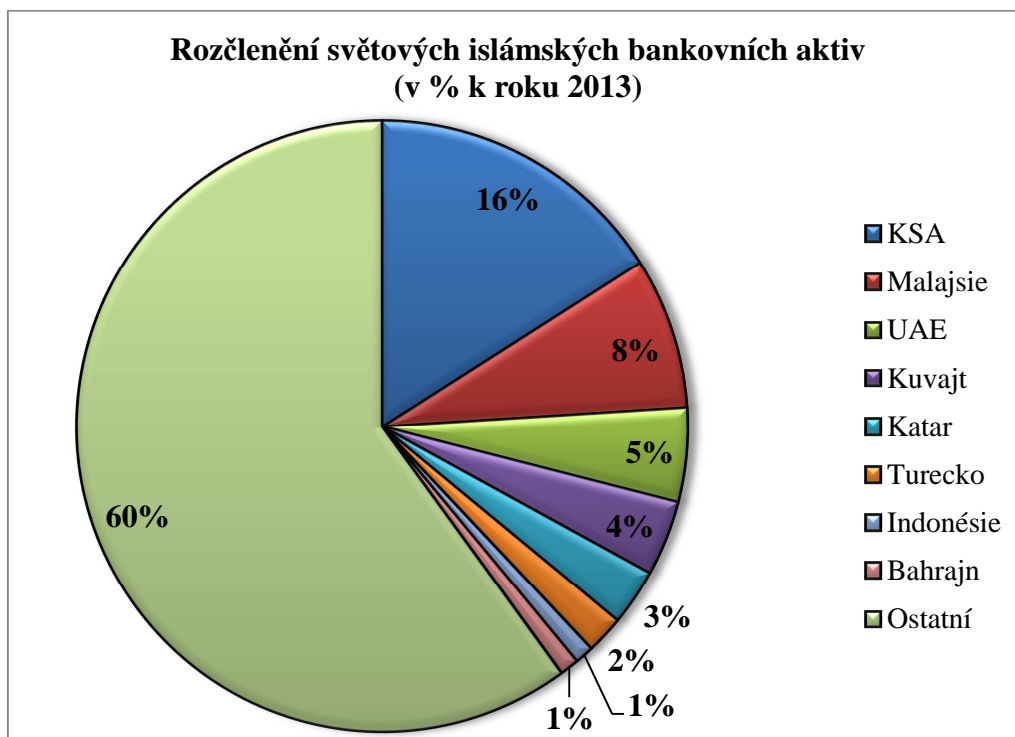
³⁷⁶ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-02]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

³⁷⁷ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

³⁷⁸ Mnoho publikací a výzkumných společností se, z důvodu nepřesných zveřejňovaných údajů, politické situaci, utajování niterných informací a složitosti dané problematiky v zemi, vyhýbá zmiňování a zahrnování velikosti íránských bankovních aktiv do svých výzkumů.

³⁷⁹ Například dle výzkumu provedeného KFH dosahují íránská islámská bankovní aktiva výše až 42,7 %. (KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf> s) Ostatní výzkumy se snaží, jak bylo řečeno výše, se velikostí těchto aktiv v Íránu vyhnout, proto jsou částky uváděny jako součást nějakého celku či zbytku.

Obrázek 5: Rozdělení světových islámských bankovních aktiv (v % k roku 2013)

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014; 2014

Poměrně zajímavá je například skutečnost, že v Bahrajnu sídlí více než 400 islámských a konvenčních finančních institucí (z hlediska nejdůležitějších pro islámské finančníctví a bankovníctví jsou jimi AAOIFI, IIFM a IIRA), což z něj činí středisko islámského finančního světa, a to vše i přes svoji velikost, tedy že se jedná o nejmenší zemi společenství GCC.³⁸⁰

³⁸⁰ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

Tabulka 1: Ekonomické údaje k vybraným zemím (k roku 2012)

Ekonomické údaje k vybraným zemím (k roku 2012)		
Vybrané země	Tržní podíl islámských bank v zemi (v %)	Míra penetrace bankovního sektoru islámskými bankami v zemi (v %)
Bahrajn	28,0	175
Bangladéš	21,0	48
Egypt	4,0	85
Indonésie	4,6	33
Jordánsko	14,0	174
Katar	24,0	115
KSA	53,0	52
Kuvajt	33,0	87
Malajsie	20,0	203
Pákistán	6,0	60
Turecko	5,6	80
UAE	17,0	114

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014; 2014

Na základě údajů v tabulce č. 1 lze pozorovat tržní podíly islámských bank a míru penetrace bankovního sektoru islámskými bankami ve vybraných 12 zemích. Největšího tržního podílu dosahuje Království Saudské Arábie s 53 % a oproti ostatním zemím s lehce nižší mírou penetrace (52 %). Malajsie dosahuje úrovně nasycení více jak 200 % s, na druhou stranu, docela nízkým 20 % tržním podílem. Bahrajn dosahuje poměrně dobrých výsledků v obou kategoriích, tzn., že tržní podíl (28 %) i míru penetrace (175 %) má skoro největší. Naopak nižší čísla v obou případech patří Indonésii, která má podíl pouhých 4,6 % a stupeň penetrace 33 %.³⁸¹

V některých zemích se islámské finančnictví a bankovníctví rozšiřuje rychleji než v jiných. Tím prvním případem je Katar, jehož islámský bankovní sektor patří mezi nejrychleji rostoucí. Ačkoli jsou zde pouze čtyři plně islámské banky, jejich aktiva

³⁸¹ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

vzrostla během roku 2012 o 21 % na částku 54 mld. USD (přesněji 53,6 mld. USD). V sektoru se *sukuky* je Katar považován za velkého hráče, jelikož právě odsud pochází ty největší vystavované částky. V roce 2011 zde byly vydány *sukuky* v hodnotě až 9,2 mld. USD a v roce 2012 5,4 mld. USD. Odlišným případem je Egypt, ve kterém, navzdory jeho dlouhé historii v tomto odvětví a přítomnosti tří islámských bank a 11 islámských bankovních přepážek, mají islámské banky tržní podíl pouze 4 %. I přes to se ale velikost aktiv těchto bank řadí mezi největší.³⁸²

Tabulka 2: Islámská bankovní aktiva v zemích QISMUT (k roku 2012)

Islámská bankovní aktiva v zemích QISMUT (k roku 2012)		
Vybrané země	Objem islámských bankovních aktiv v zemi celkem (v mld. USD)	Podíl islámských bankovních aktiv v zemi na celku (v %)
Katar	54	9
Indonésie	20	4
KSA	245	43
Malajsie	125	22
UAE	84	15
Turecko	39	7
Celkem	567	100

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014; 2014

Dle tabulky č. 2 lze spatřit objem islámských bankovních aktiv (jak v islámských, tak konvenčních bankách nabízejících islámské bankovní produkty) nalézající se v konkrétní vybrané zemi, a to ze zemí QISMUT. K danému státu je přiřazeno procento, jaký zabírají tyto islámská bankovní aktiva podíl na jejich celkové sumě (tj. na částce 567 mld. USD). Z vybraných zemí se nejvíce islámských bankovních aktiv nachází v Saudské Arábii (245 mld. USD). Další zemí, ve které je poměrně velké množství islámských bankovních aktiv, je Malajsie. Celková hodnota, které dosahují společně objemy všech šesti zemí, je 567 mld. USD, přičemž největší podíl nese právě Království

³⁸² KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

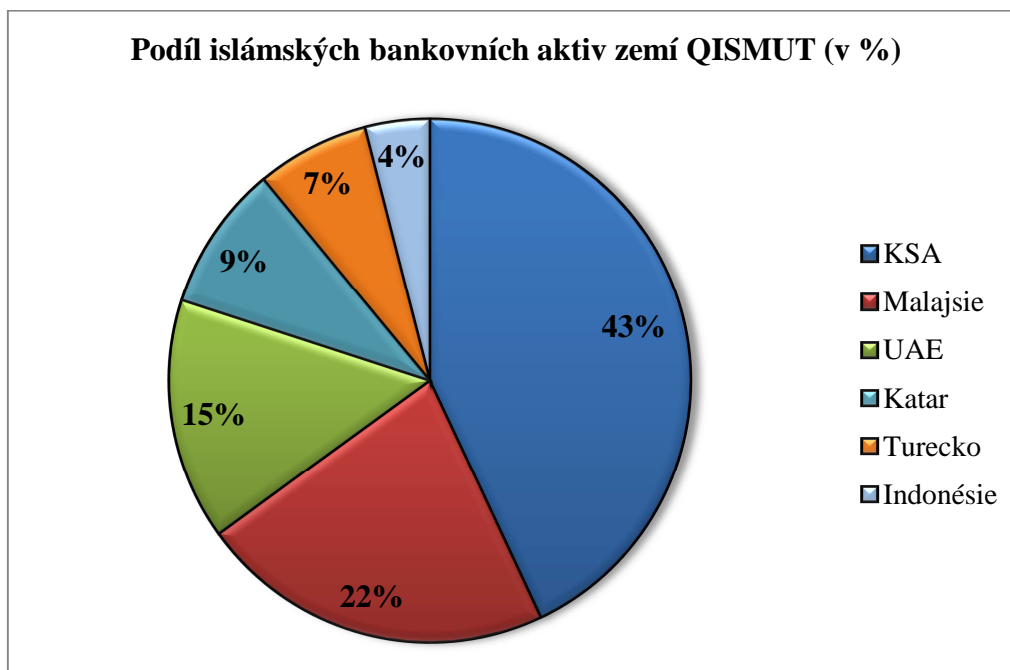
Saudské Arábie, a to 43 %. Dále pak Malajsie přináší 22 % a Spojené arabské emiráty s 15 % (viz obr. č. 6).³⁸³

Za posledních pět let (do roku 2012) se bankovní sektor v Kataru zvětšil v průměru o 16 % za rok a hodnoty ROE (Return on Equity) i ROA (Return on Assets) postupně klesly až pod úroveň těchto ukazatelů u tradičního finančního systému v zemi (ROA pod 2,5 %, ROE k 12 %). V Indonésii jsou tyto hodnoty také pod linií tradičního systému, avšak průběh je jiný, tedy že ROA je po celou dobu téměř stejný (mezi 1,5 % a 1 %) a ROE od roku 2011 výrazně roste a dohání tak hodnoty konvenční (blíží se k 20 %). Další odlišný vývoj je možné sledovat i v Saudské Arábii, kdy ROA, sice klesající (blíží se k 2,5 %), ale stále se nachází nad konvenčními hodnotami, stejně jako ROE od roku 2011 (více jak 16 %). Vzhledem k rychlému růstu islámských bankovních aktiv, který lze pozorovat v Malajsii, se očekává překročení v této oblasti částky 390 mld. USD do roku 2018. Průběh ukazatelů ROE (pokles k 12 %) a ROA (pokles k 1 %) je v posledních letech podobný jako v Kataru, tedy klesající pod ty konvenční. Co se týče Spojených arabských emirátů, jsou hodnoty těchto ukazatelů stoupající, avšak stále pod hranicí určenou konvenčním finančním systémem (ROA roste k 1 % a ROE k 8 %). Očekává se, že turecká islámská bankovní aktiva do roku 2018 dosáhnou hodnoty až 121 mld. dolarů, přičemž hodnoty ROE (ustálenější vývoj kolem 13 %) a ROA (klesající tendence pod 1,5 %) jsou v současnosti poměrně vyrovnané s těmi konvenčními.³⁸⁴

³⁸³ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

³⁸⁴ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

Obrázek 6: Podíl islámských bankovních aktiv zemí QISMUT (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014; 2014

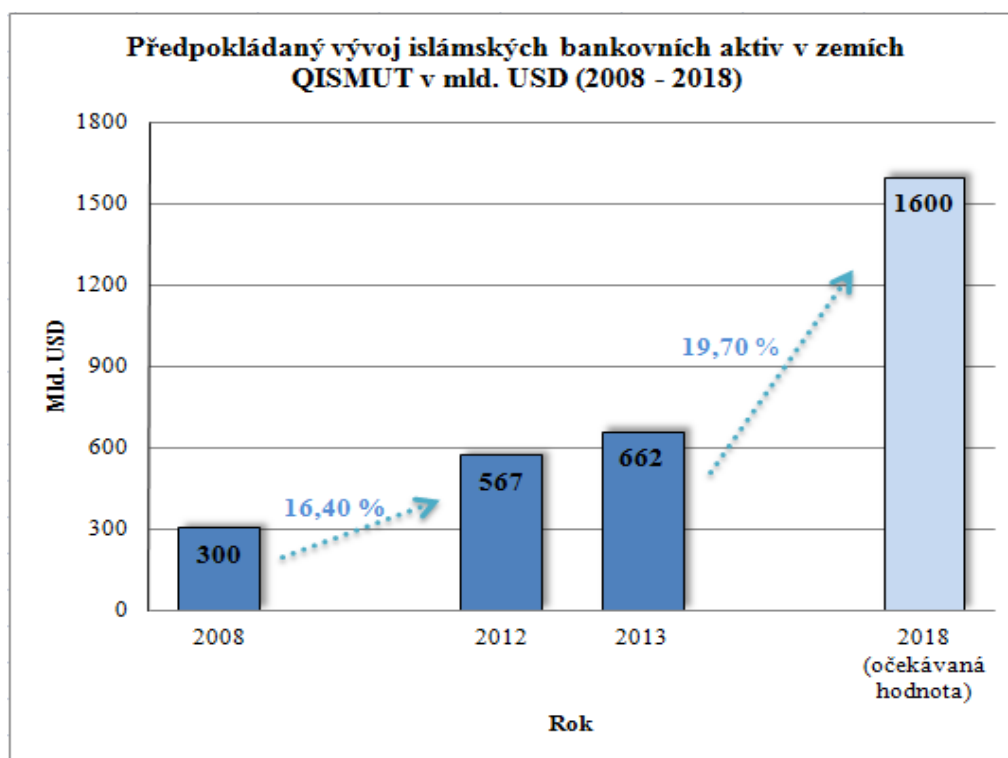
Islámská bankovní aktiva nacházející se v QISMUT, tedy ve vybraných šesti zemích s RGM, s rychle rostoucími trhy, průměrně meziročně od roku 2008 do roku 2012 vzrostla o 16,4 % (viz obr. č. 7), přičemž nejrychleji rostla v Indonésii (42 %), dále poměrně rychle i v Kataru (31 %) a v Turecku (29 %). Na druhou stranu nejpomalejší nárůst byl zaznamenán v Saudské Arábii (11 %). Během jednoho roku poté (od 2012 do 2013) došlo k nárůstu o téměř 100 mld. dolarů.³⁸⁵

V těchto zemích se od roku 2013 (obr. č. 7) očekává dosažení 1,6 trilionu dolarů jen v této oblasti, a to při průměrném ročním tempu růstu 19,70 % islámských bankovních aktiv, které se nalézají v islámských i komerčních bankách nabízejících bankovní produkty dle islámského práva. Rovněž se očekává, že islámská bankovní aktiva států QISMUT zaberou v roce 2018 až 48 % podíl bankovního sektoru. Tento předpokládaný vývoj je hlavně přisuzován značnému vlivu ekonomicky stabilních trhů s islámskými financemi v daném regionu a potenciálu skrytému v kapacitních možnostech a síle

³⁸⁵ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

k vybudování tak rozsáhlého sektoru s islámskými financemi.³⁸⁶ Tyto zvolené země jsou rovněž domovem 17 z 20 největších a nejdůležitějších islámských bank a islámských finančních institucí tvořící islámské bankovní standardy.³⁸⁷

Obrázek 7: Předpokládaný vývoj islámských bankovních aktiv v zemích QISMUT v mld. USD a jejich průměrný roční růst (2008 - 2018)

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014; 2014

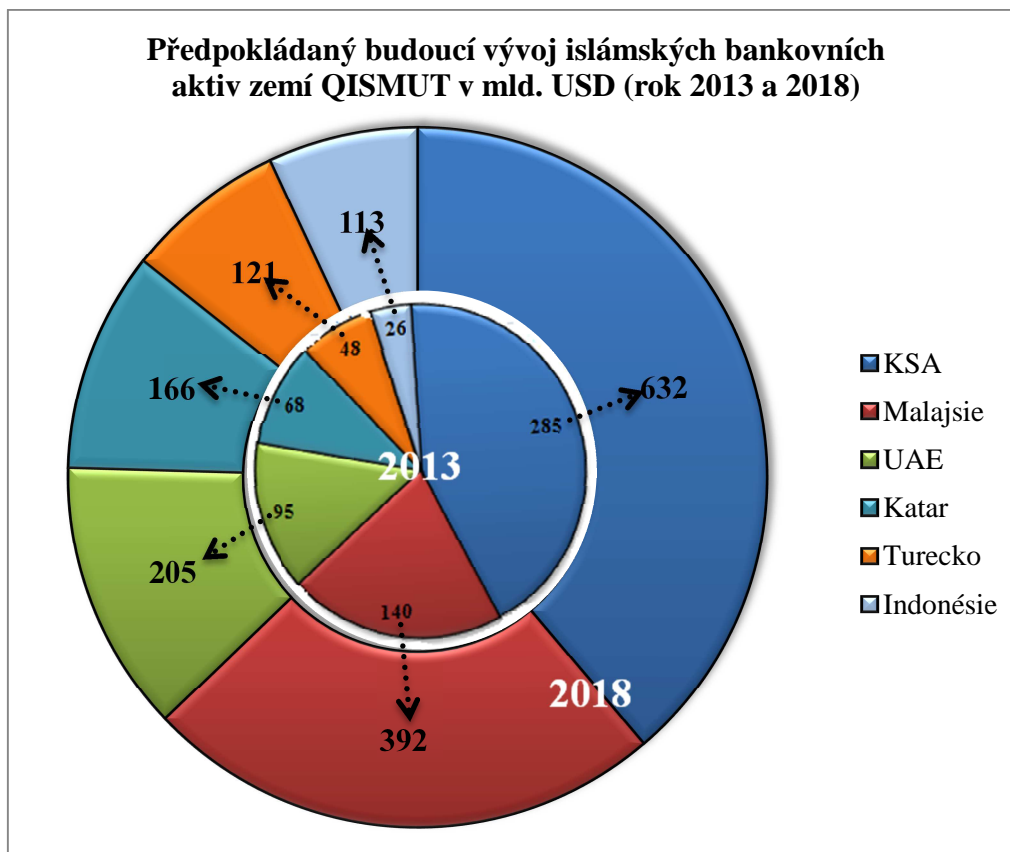
Konkrétně se předpokládá pro země QISMUT budoucí vývoj takový (viz obr. č. 8), že největšího absolutního čísla dosáhne i v roce 2018 Království Saudské Arábie (632 mld. USD) rovněž s největším podílem (39 %). Další velký přínos na celkové číslo by měla mít Malajsie (392 mld. USD) s podílem 24 %. Aktiva zemí Katar, Turecko a Spojené arabské emiráty se zvýší, avšak velikost podílu se nezmění (10 %, 7 %) či jen nepatrně

³⁸⁶ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

³⁸⁷ ARABIAN GAZETTE. *Global Islamic banking assets to hit \$1.72 trillion in 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.arabiangazette.com/global-islamic-banking-assets-hit-172-trillion-2013/>

(ze 14 % na 13 %). Celkový podíl vzroste jen u Indonésie (ze 4 % na 7 %) a Malajsie (z 21 % na 24 %), naopak k poklesu dojde u Saudské Arábie (ze 43 % na 39 %).³⁸⁸

Obrázek 8: Předpokládaný budoucí vývoj islámských bankovních aktiv zemí QISMUT v mld. USD (rok 2013 a 2018)

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014; 2014

5.3 Srovnání finančního systému islámského a konvenčního

Ačkoli jsou výše uvedené částky týkající se islámského finančního systému poměrně vysoké, ve srovnání s hodnotami, kterých dosahuje zbytek finančního sektoru na světě, jsou podstatně nižší. Ve srovnání islámských bankovních aktiv, jež činila za rok 2012 1,54 trilionu USD, a aktiv v konvenčních bankách dosahující 72 trilionů USD, je velice patrný rozdíl v mnohem širší klientské základně, kterou tradiční bankovní systém

³⁸⁸ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

disponuje. V poměru k celkovým světovým finančním aktivům veškerá islámská finanční aktiva tvoří (k roku 2012) méně než 1 %.³⁸⁹

To, že některé islámské banky vedou pořadí v oblasti největších bank, neznamená, že jsou i úspěšné a nejvíce ziskové. V roce 2011 průměrná hodnota ukazatele ROE (Return On Equity), tj. rentabilita vlastního kapitálu, byla pro 20 největších (dle množství aktiv) islámských bank 11,6 % oproti 15,30 %, kterých dosahovaly konvenční banky (přičemž ještě v roce 2008 dosahovaly 17 % pro islámské a 18 % pro konvenční).³⁹⁰ I o rok později byla tato hodnota u islámských bank nižší než u konvenčních, tedy 12,60 % oproti 15,00 % (viz následující tabulka).³⁹¹ Je však patrná tendence růstu u ukazatele islámského finančního systému, na rozdíl od klesající tendence u konvenčního. Aby ale jednání islámských bank měla další budoucnost a možnost rozšiřovat dále svůj potenciál, je nutné, aby se nesoustředily jen na expanzivní růst, ale i na efektivitu svého jednání a kvalitu svých služeb a produktů, které nabízejí.³⁹²

Dále lze v tabulce č. 3 sledovat průměrnou hodnotu aktiv připadající na jednu banku a tedy, že ta konvenční disponuje v obou obdobích mnohem větší sumou než islámská, přibližně o 50 mld. USD. Z třetí části tabulky je sledován průměrný růst za 5leté období od roku 2007 do 2011 a od roku 2008 do 2012, kdy 20 vybraných největších islámských bank rostlo průměrně rychleji než konvenční, a to o 2,30 %³⁹³ a o 2 %.³⁹⁴

³⁸⁹ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-02]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

³⁹⁰ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013: Growing Beyond: DNA of Successful Transformation* [online]. 2012, 108 s. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2013/05/EY_IBCR13.pdf

³⁹¹ ARABIAN GAZETTE. *Global Islamic banking assets to hit \$1.72 trillion in 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.arabiangazette.com/global-islamic-banking-assets-hit-172-trillion-2013/>

³⁹² ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

³⁹³ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013: Growing Beyond: DNA of Successful Transformation* [online]. 2012, 108 s. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2013/05/EY_IBCR13.pdf

³⁹⁴ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

Tabulka 3: Průměrné hodnoty 20 největších (dle množství aktiv) islámských a konvenčních bank (v roce 2011, 2012)

Průměrné hodnoty (2011)			
Typ banky	ROE (2011)	Aktiva (2011)	Růst za období 2007 - 2011
Islámská	11,60 %	17 mld. USD	16,20 %
Konvenční	15,30 %	65 mld. USD	13,90 %
Průměrné hodnoty (2012)			
Typ banky	ROE (2012)	Aktiva (2012)	Růst za období 2008 - 2012
Islámská	12,60 %	21 mld. USD	15,80 %
Konvenční	15,00 %	75 mld. USD	13,80 %

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013, 2013 - 2014; 2014

V tabulce č. 4, která se zaměřuje na vybrané, převážně asijské, země, je možné porovnat hodnoty celkových bankovních aktiv mezi sebou a množství islámských bankovních aktiv (v roce 2011), jež netvoří ani v jednom případě více jak 50 %. Naopak k danému roku v některých státech zaujímají velice nízké procento podílu. Nejvyšší podíl drží Saudská Arábie (50 %), za ní Kuvajt (33 %) a naopak nejnižší má Indonésie (4 %), Egypt (4 %) a Turecko (5 %).³⁹⁵

Oproti roku 2012 (viz tabulky č. 1 a 2) došlo k největšímu procentnímu nárůstu islámských bankovních aktiv u Turecka (o 26 %) a u Indonésie (o 25 %). Největší absolutní skok byl zaznamenán v Saudské Arábii (o 38 mld. USD). Podíl islámských aktiv na celkově se změnil u čtyř zemí, nejvíce však jen o 3 %, a to u Království Saudské Arábie. Dále u Malajsie o 2 % a u Turecka a Indonésie o 0,6 %. Ve zbytku zemí nedošlo k procentní změně.³⁹⁶

³⁹⁵ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013: Growing Beyond: DNA of Successful Transformation* [online]. 2012, 108 s. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2013/05/EY_IBCR13.pdf

³⁹⁶ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013: Growing Beyond: DNA of Successful Transformation* [online]. 2012, 108 s. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2013/05/EY_IBCR13.pdf

Ačkoli je v Malajsii poměrně mnoho islámských bank (21 k roku 2014), oproti konvenčnímu bankovníctví zaujaly jen 18% podíl v roce 2011 (v roce 2012 20 %). Podobnou situaci lze sledovat i v Bahrajnu, který je považován za světové centrum islámských financí a hostí 24 islámsky specializovaných bank. Ty však zabírají jen 28% podíl (v roce 2011 i 2012). Z vybraných deseti zemí se nachází nejvíce bankovních aktiv v Turecku (613 mld. USD k roku 2011), avšak ve vztahu k islámským bankovním aktivům je to pouhých 5 % (v roce 2012 5,6 %).³⁹⁷

Tabulka 4: Údaje o bankovním sektoru vybraných zemí (k roku 2011)

Údaje o bankovním sektoru vybraných zemí (k roku 2011)			
Vybraná země	Celková bankovní aktiva (v mld. USD)	Celková islámská bankovní aktiva (v mld. USD)	Celkový počet komerčních bank
KSA	417	207	12
Malajsie	579	106	27
UAE	450	75	50
Kuvajt	159	52	22
Katar	187	44	18
Turecko	613	31	62
Indonésie	408	16	120
Bahrajn	47	13	23
Egypt	215	8	39
Pákistán	124	7	38

Zdroj: vlastní zpracování dle World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013, 2014

Je možné tyto dva finanční systémy srovnávat nejen podle čísel a hodnot ukazující průběh vývoje, ale i podle principů a obchodních přístupů, které oba zaujmají a řídí se jimi. Příklady některých zásadních rozdílů znázorňuje tabulka č. 5. Tyto dva systémy se rozcházejí již v samotném základním principu. Islámský je veden dodržováním koránu, svaté knihy s pravidly danými bohem, a *hadíthy*, představující, po koránu, druhý

³⁹⁷ ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013: Growing Beyond: DNA of Successful Transformation* [online]. 2012, 108 s. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2013/05/EY_IBCR13.pdf

nejrozsáhlejší soubor autoritativních stanovisek a ustanovení. Islámská banka dodržuje tedy pravidla, která jí byla udělena k plnění a nejedná proti zákazům, hlavně proti zakazu *ribá* (jakékoli nepřiměřené navýšení) a *gharar* (vyvarování se nadbytečného rizika, podvodu a nejistotě). V případě nesplacení si banka neúčtuje žádné navýšení. Svého partnera se snaží poznat a navázat s ním do budoucna dlouhodobější vztah, protože mu nepůjčuje peníze a nepřevádí tak na něj veškerá rizika, ale investují spolu a spolu také sdílí rizika, zisky i ztráty. Na druhou stranu zde nefunguje žádná kapitálová garance a pojištění vkladů.³⁹⁸

Konvenční banka se drží hlavně cíle maximalizovat zisk a většinou příliš nedodržuje etické přístupy. Je schopná poskytnout půjčku klientovi na riskantní nebo nejisté operace, z nichž nemusí vzejít žádný zisk a tím ho zadlužit ještě více dalšími úroky z úroků. S klientem uzavírá prostší obchodní vztah a převádí na něj většinu rizik, která nese daná transakce. Na druhou stranu jsou konvenční banky vybaveny pojištěním vkladů a kapitálovou garancí, což je oproti islámskému bankovníctví velkou výhodou, zejména pro klienty.³⁹⁹

Tabulka 5: Srovnání principů islámského a konvenčního finančního systému

Srovnání principů islámského a konvenčního finančního systému		
Vlastnosti	Islámský finanční systém	Konvenční finanční systém
Principy dodržování	Vedený koránem, <i>hadíthy</i> , islámskou etikou a islámským právem.	Vedený vidinou maximalizace zisku, nedodržuje žádné náboženské ani etické podmínky.
Finanční etika	Financování je podloženo množstvím aktiv, které redukuje překročené dluhové břemeno.	Dluhové břemeno roste a při nadměrném užívání vede k bankrotu a vyčerpání finančních zdrojů.

³⁹⁸ MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islamic Banks versus Conventional Banking Systems* [online]. Ostrava, 2009 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/frpfi/cs/rocnik-2009/prispevky/dokumenty/Musa_Hussam-Musova.pdf

³⁹⁹ MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islamic Banks versus Conventional Banking Systems* [online]. Ostrava, 2009 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/frpfi/cs/rocnik-2009/prispevky/dokumenty/Musa_Hussam-Musova.pdf

Risk management a financování vlastním kapitálem	Financování vlastním kapitálem je možné, jestliže zahrnuje sdílení zisku a ztráty, též sdílení rizik.	Zahrnuje mnohem víc rizik, větší část rizik bývá přenesena na dlužníka.
Zákaz <i>gharar</i> /nejistota	Je zakázána nejistota, jinak je možnost, že událost vůbec nenastane, proto se musí obě strany ve většině případů dobře poznat.	Obchodování s derivátovými produkty je považováno za jeden z hlavních zdrojů likvidity v konvenčním finančnictví.
Sdílení zisků a ztrát	Jelikož je většina transakcí založena na proměnlivém návratu, zvažuje se a řídí riziko mnohem pečlivěji a profesionálně k zajištění větší návratnosti.	V tomto případě není žádná vazba mezi chováním banky, investora či dlužníka a větší návratností. Rizika na sebe bere hlavně investor a konvenční banka hraje převážně roli zprostředkovatele.
Hodnota projektu/hodnota klienta	Pro islámskou banku je důležité, jakou hodnotu má daný projekt.	Je kladen velký důraz na kredibilitu klienta a jeho majetkový status.
Vztahy s klienty	Vztahy mezi klienty a islámskou bankou jsou na bázi partnerství.	Relace mezi klienty a bankou jsou prosté - klient je dlužník, banka věřitel.
Kapitálová garance	Bez garance.	Zabudováno do systému.
Pojištění vkladů	Žádné pojištění.	Nedílná součást.
Zisk/úrok	Míra zisku je dána předem, ale není jistá její výše, dokud není aktivita ukončena. Může být proto i nulová či negativní.	Úrok je předem dohodnut a předem je známa jeho výše, kterou banka dostane. Může být i nulový, ne však záporný.
Úrok z úroku	Islámská banka si neúčtuje žádné peníze navíc od neplatičů.	V případě neplatičů se mohou naučtovat další peníze navíc.

Zdroj: vlastní zpracování dle H. Musa, Z. Musová, 2014

6 Shrnutí

Islámský a konvenční finanční systém se od sebe v jistých oblastech velice výrazně odlišují, v jiných mezi nimi panuje vzájemná shoda. Tyto velké rozdíly mohl spatřit i neodborník v tomto odvětví při vypuknutí nedávné finanční krize, s jejímiž následky se některé ekonomiky vyrovnávají dodnes. Z nedávných studií například vyplývá, že islámské banky musely čelit četnějším komplikacím než banky konvenční, aby byly schopny čelit této krizi a udržely si svou ziskovost. Jejich úsilí se jim bohatě vyplatilo, jelikož utrpěly mnohem menší ztráty, v některých případech dokonce islámské banky vykazovaly zisky a v mnoha případech islámská bankovní aktiva vzrostla o velké částky. Zároveň je islámské finančnictví a bankovníctví mnohem méně riskantní než druhý typ.⁴⁰⁰

Výhody a problematické oblasti islámského finančního systému

Mnoho představitelů vlád, ekonomů a obyvatel příslušných států se již zamýšlelo nad možností zavedení islámského bankovníctví a finančnictví i do jejich zemí. Jsou zde však jisté bariéry, které tomuto vstupu brání, ale nemusí jít jen o ty legislativní. Jde i o věc nenásilného fungování tohoto finančního systému s demokratickým zřízením, naprosto odlišného smýšlení na rozdíl od pokynů *šaríi*. Ve vztahu k tomu je mnoho obyvatel, dokonce i vzdělaných lidí, silně předpojatých vůči islámskému finančnímu systému kvůli právě jeho právu, *šaría*. Ačkoli je islámské bankovníctví a finančnictví omezeno v mnoha aspektech chování a obchodování, kompenzuje si tuto skutečnost širokou škálou bankovních a finančních produktů, které jsou nabízeny. Mezi lidmi západního světa panuje velká nedůvěra a odtažitost v tento systém, což je, mimo jiné, dáno politicko-kulturními odlišnostmi.⁴⁰¹ Jiná situace je samozřejmě v muslimských regionech, kde se zájem o tento sektor neustále zvyšuje, konkrétně díky pěti

⁴⁰⁰ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-03]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

⁴⁰¹ ZÍTA, D. ČESKÝ ROZHLAS. *Když se řekne šaría ... Pro a proti* [online]. 2012 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_zprava/kdyz-se-rekne-saria-pro-a-proti--1145121

významným zemím Perského zálivu (Írán, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Kuvajt, Katar) a také části Jihovýchodní Asie (zejména Malajsie).⁴⁰²

Islámské bankovníctví a finančnictví má mnoho silných stránek, díky nimž zažívá v posledních několika letech zvýšený zájem. Vyškolený a specializovaný personál plně oddaný danému sektoru a rostoucí zodpovědnost odvětví za své jednání a samostatnost společností jsou jedněmi z nich. Také je pravděpodobné, že v případě finanční krize, která by postihla mateřskou společnost, dojde pouze k malému ovlivnění její dceřiné společnosti. Dceřiné společnosti konvenčních bank by totožná situace zasáhla mnohem významněji, a to z důvodu nastavení vztahů mezi mateřskou a dceřinou společností.⁴⁰³

Poptávku po islámských bankovních produktech a službách dále ovlivňují samotné principy islámského bankovníctví a finančnictví. Jedná se o zachování rovnosti obchodních partnerů (banka není nadřizena klientovi) a fungování spolupodílnictví obou stran na zisku či ztrátě z transakce. Díky dodržování daných pravidel a zákazů je možné se vyvarovat větším ztrátám a rizikům, než je tomu v případě konvenčního finančního systému. Proto při vypuknutí nedávné finanční krize postihly tento specifický sektor nejmenší ztráty.⁴⁰⁴

Jedním z důvodů, proč narůstá zájem o islámské bankovníctví a finančnictví, může být rozšiřující se mínění považující toto odvětví za morálně čistší a etičtější než to, které je vedeno konvenčním způsobem. Příčinou jsou vymezená pravidla a zákazy dle koránu a ostatních souborů zákonů a sbírek, která musí daná instituce dodržovat. Proto není možné, aby klient chudl, zatímco banka na něm bohatla, funguje zde tedy princip partnerství a vzájemného sdílení jak zisku, tak ztráty. Dodržování islámských zásad je

⁴⁰² MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-03]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

⁴⁰³ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-03]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

⁴⁰⁴ BANKOVNÍ POPLATKY. *Islámské bankovníctví - zpátečnictví, nebo inspirace - 2. díl* [online]. 2011 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.bankovnipoplatky.com/islamske-bankovnictvi---zpatecnictvi-nebo-inspirace---2-dil-15759.html>

rovněž vedeno snahou o lepší společnost bez alkoholu, tabáku a herního průmyslu a mají tak sociální dopad na finanční rozhodování eticky citlivějších investorů.⁴⁰⁵

Slabé stránky je možné spatřit v přílišné nákladovosti islámského finančního systému, kdy většina institucí prozatím jedná nákladově neefektivně s nadbytkem režijních nákladů, proto ukazatele ziskovosti jsou průměrně nižší než u tradičního finančního systému. Na druhou stranu jsou si řídicí orgány islámských finančních a bankovních institucí této slabiny vědomi a představuje pro ně příležitost ke zlepšení, jelikož zde existuje potenciál k dalšímu růstu a expanzi. Rovněž zde panuje jistá omezenost daná právě odborností, jak pracovníků, tak nabídkou. Nejen zaměstnanci, ale i vedení musí být silně specializováno na islámské produkty a služby, což vyžaduje, jak je uvedeno výše, vyšší náklady na sestavení takovéto odborné struktury. S tím samozřejmě souvisí i skutečnost, že islámské banky mají omezenou nabídku bankovních produktů a služeb, jež jsou vázány s islámskými principy. Nedostatek má tento systém také v nejednotě účetních a jiných standardů a regulačních rámců. Tyto nedostatky se však snaží vyřešit organizace specializující se na toto téma.⁴⁰⁶

V rámci globalizace finančních trhů se otevírají mezinárodní prostory pro expanzi na nové trhy a vytváří se tak možnost vyvíjet nové formy islámského finančnictví. Aby se islámský finanční systém mohl dále rozšiřovat, je nutné nejen samotný systém, ale i jeho finanční a bankovní produkty a služby neustále posouvat na vyšší stupeň globalizace, za účelem lepšího uspokojování investičních a finančních potřeb klientů po celém světě. V cestě stojí doposud několik dalších překážek. Některé z nich se snaží vyřešit Mezinárodní měnový fond, Světová banka a další mezinárodně důležité organizace spolu s islámskými bankami v jednotlivých státech. Finanční globalizace a liberalizace však může mít negativní vlivy na nezávislost islámských bank, jejich

⁴⁰⁵ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-03]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

⁴⁰⁶ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-03]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

ziskové přiřázky a konkurenční pozice, naopak může zlepšit metody řízení likvidity a vytvořit nové a zdokonalit již existující nástroje.⁴⁰⁷

Jestliže má islámský finanční systém obstát v konkurenčním, značně globalizovaném boji, je nutné vyřešit i několik dalších komplikací, se kterými se potýkají islámské bankovní instituce. Ty musí vyřešit obtíže, jež jsou například způsobeny nedostatečným vybavením informačních technologií, které by podporovaly současné a inovované produkty a zároveň umožňovaly snazší distribuci islámských finančních a bankovních produktů a služeb. Dále se v těchto organizacích vyskytuje přílišná byrokracie, což zpomaluje celý průběh operace. V případě nahrazení osobního jednání elektronickou komunikací a dokumentací, dojde k snížení mnoha administrativních nákladů. Rovněž s rozšiřováním tohoto sektoru ubývá počet kvalifikovaných pracovních sil, proto majitelé a manažeři islámských bank zakládají školy a vzdělávací střediska pro svůj personál.⁴⁰⁸

Islámské finanční instituce musí však vyřešit nejen své interní problémy, ale, samozřejmě, i ty externí, které jsou spojené právě s finanční globalizací. Z tohoto důvodu bylo založeno mnoho mezinárodních organizací zajišťující kontrolu a organizaci islámských bank v oblastech účetnictví, řízení likvidity a controllingu. Co se týče obecného pohledu na islámské bankovníctví a finančnictví, ten získal negativní konotace po událostech 11. září 2001, kdy byly všechny islámské banky terčem negativní reklamy. Proto se Islámská rozvojová banka (IsDB) a ostatní islámské banky zapojují do mediálních kampaní a prostřednictvím konferencí, seminářů a dalších mediálních cest se snaží o nápravu své reputace a usilují o změnu jejich negativního vnímání. Také je rozvinut úsek vědy a výzkumu, kterému se islámské finanční instituce věnují, což vede k vytváření nových a rozvíjení existujících finančních nástrojů a systémů a zlepšování schopností zaměstnanců. Nadále ale není unifikovaný

⁴⁰⁷ MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islamske financie a bankovníctvo – výzvy a perspektívy* [online]. Ostrava, 2010 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmf/r/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Hussam.Musa.pdf>

⁴⁰⁸ MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islamske financie a bankovníctvo – výzvy a perspektívy* [online]. Ostrava, 2010 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmf/r/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Hussam.Musa.pdf>

náboženský pohled na různé nové situace a sporné otázky vztahující se k investování, finančním nástrojům a samotnému fungování islámských bank.⁴⁰⁹

Možné důvody rostoucí tendence rozšiřování islámského bankovníctví a finančnictví

V posledních několika letech dochází k významnému rozvoji islámského finančnictví a bankovníctví z muslimských zemí do regionů s výrazným a rychlým růstem muslimské populace, kterými jsou například státy Evropy a Afriky.⁴¹⁰

Dalšími faktory, kromě zvyšující se muslimské populace a s tím rostoucí poptávka po produktech respektující *šaríu*, které podněcují rychlý růst islámského finančního sektoru, jsou i vysoké ceny ropy zajišťující značnou likviditu a aktivní role vlád podporující rozvoj tohoto odvětví. Tuto expanzi ovlivňují také významné mezinárodní organizace (např. Mezinárodní měnový fond (IMF)) a centrální banky, které provedly o této oblasti mnoho výzkumných studií, a celkově se zvýšil jejich zájem o islámský finanční sektor. Částečně přispívá svým podílem i očekávání podpory globální finanční stability prostřednictvím islámských financí.⁴¹¹

Díky stále rostoucímu zájmu o islámský finanční systém začali už i představitelé zemí zasedající v čele Evropské unie zvažovat tuto cestu financování či řešení různých problémů. Ačkoli se o něm vyjádřili, že je zatím v prvních stádiích vývoje, některé faktory nasvědčují tomu, že v budoucnu bude právě tento systém podporován k dalšímu rozvoji. Jedním z těchto faktorů je například vládní podpora budování příznivého prostředí, ve kterém bude takovýto rozvoj možný a islámský finanční sektor bude více prosperovat. Dále je také kladen rostoucí důraz na řešení možných finančních krizí

⁴⁰⁹ MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islámske financie a bankovníctvo – výzvy a perspektívy* [online]. Ostrava, 2010 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfir/.content/galerie-dokumentu/2014/plne-zneni-prispevku/Hussam.Musa.pdf>

⁴¹⁰ KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

⁴¹¹ MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-02]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

a v souvislosti s tím je islámské finančníctví považováno za jednu z alternativ. Dalším ovlivňujícím faktorem je i lákající atraktivita tohoto rychle rostoucího odvětví.⁴¹²

⁴¹² MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-04-02]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

Závěr

V rámci rozšiřující se globalizace do zbývajících sfér, jako jsou finanční systémy a jejich trhy, vznikají příležitosti k šíření i jiných forem, než je konvenční finančnictví a bankovníctví. Tyto okolnosti využila moderní verze islámského finančního systému a začala se po svém vzniku v roce 1963 rozpínat, a to nejprve po jižní a jihovýchodní části Asie, až se z ní stala v současné době nedílná součást, ne jen doplněk, konvenčního finančního systému.

Vliv na rostoucí zájem o toto specificky zaměřené odvětví, co se týče posledních několika let, mělo i nedávné propuknutí finanční krize. Ta vzbudila nejen v obyvatelích ale i v představitelích vlád a ekonomů mnoha zemí nutkání hledat bezpečnější a stabilnější formu finančního systému. Tu poskytuje právě islámské finančnictví a bankovníctví, které staví na rozdílných principech, založených na dodržování požadavků a zákazů danými hlavně, pro muslimy svatou knihou, koránem, ze kterého vychází soubor božích práv (*šaría*), soubor muslimských tradic (*sunna*) a jurisprudence islámských učenců (*fiqh*). Dle vyhodnocení výsledků měla finanční krize na tento sektor minimální dopady na rozdíl od velkých škod, které napáchala na konvenčním finančním systému.

Od svých počátků v 60. letech minulého století se islámský finanční systém v moderním pojetí stihl rozrůst do více než 300 finančních a bankovních institucí fungujících ve více než 75 zemích světa. I přes to, že islámská finanční aktiva v porovnání s celkovou sumou finančních aktiv na světě netvoří ani jedno procento (k roku 2012), dosahovala v roce 2012 částky 1,6 trilionu dolarů a rok děle dokonce 1,9 trilionu dolarů. Pro rok 2018 se očekává, že hodnota islámských bankovních aktiv dosáhne až sumy 3,4 trilionu dolarů.

Pro tento finanční systém je typických několik principů. Základními jsou zákazy *ribá*, *gharar* a *maisir*, přičemž první zakazuje jakékoli navýšení obchodních či bankovních operací, druhý vylučuje z obchodního jednání nejistotu a nepřiměřené riziko a poslední nepřipouští finanční operace spekulativního charakteru. Dále je charakteristický rozdíl

v přístupu finančních a bankovních institucí ke klientům, kdy ty islámské považují svého klienta za obchodního partnera a sdílí spolu rizika, zisky i ztráty.

Prvními zeměmi, ve kterých obchodní a bankovní jednání respektovalo tyto a další principy, byly Malajsie a Egypt, když ve stejném roce (1963) založily první islámské finanční a bankovní instituce. Od té doby se tento finanční systém rozšiřoval všemi směry, přičemž se nejvíce usídlil v zemích Blízkého východu, hlavně v oblasti Perského zálivu (společenství GCC), díky nimž se mohly lépe rozvinout islámské produkty, obzvláště dva velice oblíbené, a to *murabáha* a *ijara*. Díky velice pozitivnímu přístupu k tomuto sektoru, se z Bahrajnu stalo světové centrum islámských financí. Velkou oblibu zažívá i v regionu Jihovýchodní Asie, jehož státy (konkrétně hlavně Malajsie a Indonésie) jsou považovány za nejvíce pokrokové a liberální finanční trhy v rámci islámského finančnictví. Oproti tomu nejpřísnější a nejvíce nekompromisní formu islámského finančnictví zastává například Saudská Arábie a Pákistán. Došlo k rozšíření islámského finančního systému také do Afriky a Evropy, ve kterých se snaží využít naplno svých možností.

Nejžádanějšími islámskými produkty jsou *mudáraba*, *musharaka*, *murábaha* a *ijara*. První ze zmíněných znázorňuje nejzákladnější a nejpoužívanější nástroj financování na principu společné investice. Druhý produkt je založen na sdílení profitu a zisku, tedy na bázi finančního partnerství, kdy všechny strany nesou riziko. Další finanční instrument vychází z arabské obchodní praxe a přibližně 75 % islámských finančních operací je provedeno na základě jeho principů. Poslední jmenovaný produkt představuje dle západní terminologie leasing a tvoří kolem 10 % islámských finančních transakcí.

Ačkoli má tento sektor stále široký potenciál k dalšímu vývoji a rozšíření, je do budoucna nutné ještě několik záležitostí zajistit. Velice problematickým faktorem, který doposud není vyřešen, je nejednost v nahlížení na islámské finanční právo. Proto je zapotřebí, aby se hlavní mezinárodní regulační islámské bankovní a finanční instituce domluvily na této unifikaci přístupů, standardizaci produktů a služeb poskytovaných finančními a bankovními společnostmi a na jejich regulaci. Rovněž se islámský finanční systém v západních zemích potýká s jeho negativním vnímáním od případných klientů. Na druhou stranu disponuje toto odvětví poměrně vysokým každoročním růstem a očekává se od něj jeho pokračování a dosažení ještě vyšších hodnot.

Seznam tabulek a obrázků

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Ekonomické údaje k vybraným zemím (k roku 2012)	100
Tabulka 2: Islámská bankovní aktiva v zemích QISMUT (k roku 2012)	101
Tabulka 3: Průměrné hodnoty 20 největších (dle množství aktiv) islámských a konvenčních bank (v roce 2011, 2012)	107
Tabulka 4: Údaje o bankovním sektoru vybraných zemí (k roku 2011)	108
Tabulka 5: Srovnání principů islámského a konvenčního finančního systému.....	109

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Metodický postup práce	10
Obrázek 2: Podíl odvětví islámského bankovníctví a finančnictví na islámských finančních aktivech (v roce 2012)	94
Obrázek 3: Světová islámská bankovní aktiva celkem v mld. USD (v letech 2010 - 2014, předpověď pro rok 2018)	96
Obrázek 4: Podíl zemí na světovém vydávání <i>sukuků</i> (v roce 2012)	97
Obrázek 5: Rozdělení světových islámských bankovních aktiv (v % k roku 2013)	99
Obrázek 6: Podíl islámských bankovních aktiv zemí QISMUT (v %).....	103
Obrázek 7: Předpokládaný vývoj islámských bankovních aktiv v zemích QISMUT v mld. USD a jejich průměrný roční růst (2008 - 2018).....	104
Obrázek 8: Předpokládaný budoucí vývoj islámských bankovních aktiv zemí QISMUT v mld. USD (rok 2013 a 2018)	105

Seznam použitých zkratek

AAOIFI	Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institution
ABN AMRO	Algemene Bank Nederland and AMRO Bank
ADIB	Abu Dhabi Islamic Bank
BIB	Bahrain Islamic Bank
BIMB	Bank Islam Malaysia Berhad
BMA	Bahrain Monetary Agency
BMI	Bank Muamalat Indonesia
BNM	Bank Negara Malaysia
CBE	Central Bank of Egypt (Centrální banka Egyptu)
CBL	Central Bank of Luxembourg
CCASG	Cooperation Council for the Arab States of the Gulf (Rada pro spolupráci arabských států v Perském zálivu - oficiální název pro uskupení GCC)
CPA	Comprehensive Peace Agreement
CSSF	Commission for the Supervision of the Financial Sector
ČNB	Česká národní banka
DIB	Dubai Islamic Bank
DIFC	Dubai International Financial Centre
EU	European Union (Evropská unie)

FIB	Faisal Islamic Bank
FIBE	Faisal Islamic Bank of Egypt
FSA	Financial Services Authority
FSC	Federal Shariat Court
GCC	Gulf Cooperation Council
GCIBAFI	General Council for Islamic Banks and Financial Institutions
HSBC	Hongkong and Shanghai Banking Corporation
IDB	Islamic Development Bank
IDR	Indonéská rupie (peněžní jednotka Indonésie)
IFRS	International Financial Reporting Standards (Mezinárodní standardy účetního výkaznictví)
IFSA	Islamic Financial Services Act 2013
IFSB	Islamic Financial Services Board
IIFM	International Islamic Financial Market
IILM	International Islamic Liquidity Management Corporation
IIRA	Islamic International Rating Agency
IMF	International Monetary Fund (Mezinárodní měnový fond)
JD (JOD)	Jordánský dinár (peněžní jednotka Jordánska)
KFH	Kuwait Finance House

KSA	Kingdom of Saudi Arabia
LSE	London Stock Exchange
LuxSE	Luxembourg Stock Exchange
MAS	Monetary Authority of Singapore
NBFC	Non-Bank Financial Companies
OIK	Organizace islámské konference
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries (Organizace zemí vyvážejících ropu)
OSN	Organizace spojených národů
PKR	Pákistánská rupie (peněžní jednotka Pákistánu)
QFC	Qatar Financial Centre
QIB	Qatar Islamic Bank
QISMUT	Uskupení zemí: Qatar, Indonesia, Saudi Arabia, Malaysia, United Arab Emirates, Turkey
RBI	Reserve Bank of India
RGM	Rapid-Growth Market
ROA	Return on Assets
ROE	Return on Equity
SABIC	Saudi Basic Industries Corporation
SALAMA	The Islamic Arab Insurance Company
SAMA	Saudi Arabian Monetary Agency

SAR	Saudský rijál (peněžní jednotka Saudské Arábie)
SIB	Sharjah Islamic Bank
TI	Takaful International (celým názvem Bahrain Islamic Insurance Company)
UAE (SAE)	United Arab Emirates
UCITS IV	Undertakings of Collective Investments in Transferable Securities Directive
USD	Americký dolar (peněžní jednotka Spojených států amerických)

Seznam použité literatury

Seznam tištěných zdrojů:

ADAM, J. Anglicko-český ekonomický slovník s výkladem, výslovností a českým rejstříkem: Longman dictionary of business English. Vyd. 2. Voznice: Leda, 2000, 803 s. ISBN 80-859-2770-5.

BAHBOUH, CH., J. FLEISSIG a R. RACZYŃSKI. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008, 366 s. ISBN 978-80-86149-48-6.

BERGMANN, D. K. *Islamic banking: [ein Studienhandbuch]*. Norderstedt: Books on Demand, 2008, 152 s. ISBN 978-383-3489-747.

GAFOOR, A. L. M. A. *Interest-free commercial banking: Islamic banking*. Rev. ed. Groningen, Netherlands: Apptec, 1995, s. 24. ISBN 9080235415.

HOURANI, A. *A History of the Arab Peoples*. New Yourk: Harvard University Press, 2002, 565 s. ISBN 0-674-01017-5.

IQBAL, Z. *Finance & Development: Islamic Financial Systems*. 1997, roč. 34, č. 2, s. 42 - 45. ISSN 0015-1947.

IQBAL, M., D. T. LLEWELLYN. *Islamic banking and finance: New perspectives on profit sharing and risk*. 1.vyd. Northampton, MA: Edward Elgar, 2002, 250 s. ISBN 18-406-4787-6.

ISSAWI, Ch. *An Economic History of the Middle East and North Africa*. United States of America: Columbia University Press, 1982, 304 s. ISBN 0 416 34330 9.

KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011, 292 s., [16] s. ISBN 978-807-0219-256.

MAHLKNECHT, M. *Islamic Finance: Einführung in Theorie und Praxis*. 2. vyd. Weinheim: WILEY-VCH Verlag GmbH CO KGaA, 2008, 329 s. ISBN 978-3-527-50389-6.

MAITAH, M. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 210 s. ISBN 978-807-3575-892.

MAITAH, M. *Zvláštnosti makroekonomické politiky zemí Blízkého východu*. Vyd. 1. Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 158 s. ISBN 978-80-7357-608-0.

MILLAR, R. *Islamic finance: A guide for international business and investment*. Londýn: GMB Pub, 2008, 235 s. ISBN 978-184-6730-795.

OSINA, P. *Základy islámského práva*. Praha: Leges, 2012, 123 s. ISBN 978-808-7576-137.

OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 255 s. ISBN 978-807-2774-043.

PĚKNÝ, T. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sefer, 2001, 702 s. Judaika, sv. 10. ISBN 80-859-2433-1.

PROCHÁZKA, P. *Mezinárodní bankovníctví*. 1.vyd. Praha: Bankovní institut, 1996, 347 s. ISBN 80-902-2430-X.

REŽŇÁKOVÁ, M. *Finance, finanční systém: studijní text pro kombinovanou formu studia*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005, 84 s. ISBN 80-214-3005-2.

SAEED, A. *Islamic banking and interest: A study of the prohibition of riba and its contemporary interpretation*. 2. vydání. Boston: Brill, 1999, 169 s. ISBN 90-041-0565-4.

ŠVARCOVÁ, Jana. *Ekonomie - stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech*. Zlín: CEED, 2001, 273 s. ISBN 80-902-5525-6.

VISSER, H. *Islamic finance: Principles and practice*. Northampton, MA: Edward Elgar, 2009, 184 s. ISBN 18-454-2525-1.

WARDE, I. *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000, 252 s. ISBN 07-486-1216-5.

WEBEROVÁ BABULÍKOVÁ, G. *Islámská ekonomie a bankovníctví*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2001, 127 s. ISBN 80-861-4933-1.

WILSON, R. The development of Islamic economics: theory and practice. TAJI-FAROUKI, S. a B. M. NAFI. *Islamic thought in the twentieth century*. Londýn: I. B. Tauris, 2004, 195 - 222. ISBN 9781850437512.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.

Seznam elektronických zdrojů:

ABDULZAHER, M. *Zawya: Takaful Insurance Market in Saudi Arabia to reach around USD 7.7 billion in 2012* [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: http://www.zawya.com/story/Growth_of_Takaful_insurance-ZAWYA20111120053925/

ACCOUNTING AND AUDITING ORGANIZATION FOR ISLAMIC FINANCIAL INSTITUTIONS. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://aaoifi.com/>

ACCOUNTING AND AUDITING ORGANIZATION FOR ISLAMIC FINANCIAL INSTITUTIONS. *Our History* [online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://aaoifi.com/en/about-aaoifi/our-history.html>

AFGHAN UNITED BANK. *Islamic Banking* [online]. [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.afghanunitedbank.com/index.php/en/ct-menu-item-21>

ALIZZ ISLAMIC BANK. *About us* [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: http://www.alizzislamic.com/overview_about.aspx?pageid=8

AL-SADAH, A. K. Bahrain Monetary Agency: The Development of Islamic Banking in Bahrain. *GT-news* [online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.gtnews.com/>

AL - SAEED, K. S. *Sukuk Issuance in Saudi Arabia: Recent Trends and Positive Expectations* [online]. Durham University, 2012 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.iefpedia.com/english/wp-content/uploads/2013/04/Khaled_Al-Saeed_527812_Thesis_Jan2012_Final.pdf

ARABIAN GAZETTE. *Global Islamic banking assets to hit \$1.72 trillion in 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.arabiangazette.com/global-islamic-banking-assets-hit-172-trillion-2013/>

ARIFF, M. ZAHARUDDIN. *Islamic Banking* [online]. 2006, 17 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://zaharuddin.net/senarai-lengkap-artikel/38/48-islamic-banking-by-mohamed-ariff.html>

BANK INDONESIA. *Islamic Banking Statistics* [online]. 2011 [cit. 2014-03-06].

Dostupné z:

<http://www.bi.go.id/en/statistik/perbankan/syariah/Documents/a4b91616ea954864955656280751bcadSPSOct2011.pdf>

BANK MUAMALAT. *Profile Muamalat* [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:

<http://www.muamalatbank.com/home/about/profile>

BANK NEGARA MALAYSIA. *Islamic Banking & Takaful* [online]. [cit. 2014-03-02].

Dostupné z:

http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=fs_mfs&pg=fs_mfs_bank&lang=en#top

BANK NEGARA MALAYSIA. *Islamic Financial Services Act 2013* [online]. 2013

[cit. 2014-03-03]. Dostupné z:

http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=en_legislation&pg=en_legislation_act&ac=1080&full=1&lang=en

BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Banking Institution in Malaysia: International Islamic Bank* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:

<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=iib&type=IIB&fund=0&cu=0>

BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Banking Institution in Malaysia: Islamic Banks* [online]. 2009 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:

<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=islamic&type=IB&fund=0&cu=0>

BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Insurance Companies & Takaful Operators in Malaysia: Retakaful Operators* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:

<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=RTKF&fund=0&cu=0>

BANK NEGARA MALAYSIA. *List of Licensed Insurance Companies & Takaful Operators in Malaysia: Takaful Operators* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:

<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=li&cat=insurance&type=TKF&fund=0&cu=0>

BANKOVNÍ POPLATKY. *Islámské bankovníctví - zpátečnictví, nebo inspirace - 2. díl* [online]. 2011 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z:

<http://www.bankovnipoplatky.com/islamske-bankovnictvi---zpatecnistvi-nebo-inspirace---2-dil-15759.html>

BEKKIN, R. Sudan: forgotten centre of Islamic finance. *New Horizon: GLOBAL PERSPECTIVE ON ISLAMIC BANKING & INSURANCE* [online]. 2009, č. 171, 22 - 26 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: http://www.islamic-banking.com/resources/7/NewHorizon%20Previous%20Issues/NewHorizon_AprJun09.pdf

BQDOHA. *Islamic banking growing in Oman* [online]. 2013 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://bqdoha.com/2013/05/islamic-banking-growing-in-oman_a

BUSINESSINFO. *Bahrajn: Finanční a daňový sektor*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/bahrajn-financni-a-danovy-sektor-18625.html>

BUSINESS INFO. *Bangladéš: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/banglades-ekonomicka-charakteristika-zeme-18297.html>

BUSINESS INFO. *Egypt: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-financni-a-danovy-sektor-18302.html>

BUSINESS INFO. *Indonésie: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/indonesie-ekonomicka-charakteristika-zeme-19109.html>

BUSINESSINFO. *Interaktivní exportní profil zájmových zemí: Spojené arabské emiráty* [online]. 2012 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-zajmovych-zemi-spojene-arabske-emiraty-24309.html#!&chapter=1>

BUSINESSINFO. *Írán: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/iran-ekonomicka-charakteristika-zeme-19403.html>

BUSINESSINFO. *Írán: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/iran-financni-a-danovy-sektor-19404.html>

BUSINESSINFO. *Írán: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/iran-zakladni-informace-o-teritoriu-19380.html>

BUSINESSINFO. *Jordánsko: Finanční a daňový sektor.* [online]. 2013 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/jordansko-financni-a-danovy-sektor-18017.html>

BUSINESSINFO. *Katar* [online]. 2013 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/katar.html>

BUSINESSINFO. *Kuvajt: Ekonomická charakteristika země.* [online]. 2013 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kuvajt-ekonomicka-charakteristika-zeme-17746.html>

BUSINESSINFO. *Libanon: Ekonomická charakteristika země.* [online]. 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/libanon-ekonomicka-charakteristika-zeme-19025.html>

BUSINESS INFO. *Malajsie: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-ekonomicka-charakteristika-zeme-17964.html>

BUSINESS INFO. *Malajsie: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-financni-a-danovy-sektor-17965.html>

BUSINESS INFO. *Malajsie: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/malajsie-zakladni-informace-o-teritoriu-17961.html>

BUSINESS INFO. *Německo: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-zakladni-informace-o-teritoriu-19041.html>

BUSINESS INFO. *Pákistán: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pakistan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18745.html>

BUSINESSINFO. *Spojené arabské emiráty: Základní informace o teritoriu* [online]. 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-arabske-emiraty-zakladni-informace-o-19229.html>

BUSINESSINFO. *Spojené arabské emiráty: Finanční a daňový sektor* [online]. 2013 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-arabske-emiraty-financni-a-danovy-sektor-19233.html>

BUSINESS INFO. *Súdán: Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme-18046.html>

BUSINESS INFO. *Súdán: Základní charakteristiky země* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/sudan-zakladni-informace-o-teritoriu-18043.html>

CENTRAL BANK OF BAHRAIN. [online]. 2014 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <https://www.cbb.gov.bh/>

CENTRAL BANK OF BAHRAIN. *CBB Register*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: https://www.cbb.gov.bh/page-p-cbb_register.htm

CENTRAL BANK OF BAHRAIN. *Insurance*. [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.cbb.gov.bh/page-p-insurance.htm>

CENTRAL BANK OF BAHRAIN. *Statistical Bulletin*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.cbb.gov.bh/assets/MSB/MSB-Aug2013.pdf>

CENTRAL BANK OF KUWAIT. *CBK Law 32/1968*[online]. Sekce 10, 2004 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.cbk.gov.kw/www/law.html#>

CENTRAL BANK OF SUDAN. *Operating Banks in Sudan* [online]. 2009 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.cbos.gov.sd/en/node/452>

CIZAKCA, M. *Incorporated cash waqfs and mudaraba, islamic non-bank financial instruments from the past to the future?*. Istanbul: Bahcesehir University, 2004, 13 s. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://waqfacademy.org/wp-content/uploads/2013/02/Murat-%CF%84izak%CF%84a-M.-28_01_2004.-

[Incorporated-cash-waqfs-mudaraba-islamic-financial-instruments-from-past-to-the-future.-Istanbul.-Bah%CF%84esehir-University.pdf](#)

CIZAKCA, M. *Long term causes of decline of the ottoman/islamic economies*. Kuala Lumpur: Inceif, 2011, 26 s. [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3242412/Long_Term_Causes_of_Decline_of_the_Ottoman_Islamic_Economies

CROSSLAND, D. THE NATIONAL. *Germany could get first Islamic Bank* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.thenational.ae/business/industry-insights/finance/germany-could-get-first-islamic-bank>

CUNNINGHAM, A. GLOBAL FINANCE. *What's Next For Kuwaiti Banks?* [online]. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.gfmag.com/archives/183/12883-whats-next-for-kuwaiti-banks.html#axzz2v2GLiQuP>

ČSOB. *Nová legislativní úprava UCITS IV – čeho se týká a jak se dotkne pravidel investování?* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://www.csob.cz/WebCsob/Csob/Obchodni-podminky/UCITS_IV.pdf

DEUTSCHE WELLE. *Islamic World* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.dw.de/malaysians-to-bring-islamic-banking-to-germany/a-15946102-1>

DUBAI FAQS INFORMATION GUIDE. *List of GCC countries* [online]. 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.dubaifaqs.com/list-of-gcc-countries.php>

DUBAI FAQS INFORMATION GUIDE. *List of Islamic Banks in Abu Dhabi, Dubai, UAE* [online]. 2014 [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.dubaifaqs.com/list-of-islamic-banks-uae.php>

DUBAI ISLAMIC BANK. *About DIB* [online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.dib.ae/about-dib/overview>

EL-GAMAL, M. A. *A Basic Guide to Contemporary Islamic Banking and Finance* [online]. Houston: Rice University, 2000, 49 s. [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://www.ruf.rice.edu/~elgamal/files/primer.pdf>

EMIS. *SABB Takaful* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: http://www.securities.com/Public/company-profile/SA/SABB_Takaful__%D8%B3%D8%A7%D8%A8_%D8%AA%D9%83%D8%A7%D9%81%D9%84__en_2359513.html

ERNST & YOUNG. *Luxembourg: the gateway for Islamic finance and the Middle East* [online]. 2013, 28 s. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/\\$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Luxembourg_the_gateway_for_Islamic_finance_and_the_Middle_East/$FILE/Luxembourg-the-gateway-for-Islamic-finance-and-the-Middle-East.pdf)

ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2011 - 2012: A Brave New World of Sustainable Growth* [online]. 2012, 110 s. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2012/03/The-World-Islamic-Banking-Competitiveness-Report.pdf>

ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2012 - 2013: Growing Beyond: DNA of Successful Transformation* [online]. 2012, 108 s. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://emergingmarkets.ey.com/wp-content/uploads/downloads/2013/05/EY_IBCR13.pdf

ERNST & YOUNG. *World Islamic Banking Competitiveness Report 2013 - 2014: The transition begins* [online]. 2013, 84 s. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://emergingmarkets.ey.com/world-islamic-banking-competitiveness-report-2013-14/>

FINANCIAL TIMES LEXICON. *Definition of sukuk* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://lexicon.ft.com/Term?term=sukuk-%28Islamic-bonds%29>

FIRST TAKAFUL INSURANCE CO. *Introduction* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.firsttakaful.com/WebPagesEg/Introduction.aspx>

GAFOOR, A. L. M. A. *Mudaraba-based Investment and Finance*. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.ifisa.co.za/Articles/Islamic%20Banking/Mudaraba-based%20Investment%20and%20Finance_Banking.pdf

HAMID, M. A. FINANCIAL EXPRESS. *Streamlining Islamic finance in Bangladesh* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.thefinancialexpress-bd.com/old/index.php?ref=MjBfMDRfMDZfMTNfMV8yN18xNjU1MjQ%3D>

HAMPL, M. Vývoj pohledu na úrok očima ekonomů. ČNB [online]. 2011 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/hامل_20110322_young_mbsa_forum.html

HAMZAH, A. A. REUTERS. *Brunei's takaful growth pushes ahead its Islamic finance ambitions* [online]. Kuala Lumpur, 2014 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2014/01/15/islamic-insurance-brunei-idUSL3N0KP2G120140115>

HANÁK, P. *Finanční systém* [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: vipor.czu.cz/download_file.php?path=_data_app.../cz/&...system...

HRDLIČKOVÁ, I. FINMAG. *Islámské bankovníctví: Alternativa?* [online]. 2011 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/ekonomika/265263-islamske-financnictvi-alternativa>

CHAM BANK. *History* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.chambank.com/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=195&lang=en

CHURCHILL, N. GULF BUSINESS. *First Eurozone Islamic Bank Planned For Luxembourg* [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://gulfbusiness.com/2013/11/first-eurozone-islamic-bank-planned-for-luxembourg/#.UyQuaDc0-O5>

ICMIF TAKAFUL. [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.takaful.coop/>

INVESTOPEDIA. *Sukuk* [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/s/sukuk.asp>

ISLAMIC BANKING INFORMATION. *Islamic Banking Blooms in Bangladesh* [online]. 2010 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://islamicbanking.info/islamic-banking-in-bangladesh/>

ISLAMIC DEVELOPMENT BANK. *IDB Member Countries* [online]. 2013 [cit. 2014-02-14]. Dostupné z: <http://www.isdb.org/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://9c2f799fdb05fd8b547aa0e2027b7c9>

ISLAMIC FINANCIAL SERVICES BOARD. *About IFSB* [online]. 2013 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.ifsb.org/>

ISLAMIC FINANCIAL SERVICES BOARD. *About IFSB: Background* [online]. 2012 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.ifsb.org/background.php>

ISLAMIC INSURANCE. *The Origin and Evolution of Islamic Takaful Insurance* [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.islamicinsurance.jo>

ISLAMIC RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE. *Tabung Haji as an Islamic Financial Institution: The Mobilization of Investment Resources in an Islamic Way and the Management of Hajj* [online]. Saudská Arábie: Islamic Development Bank, 1995, 46 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.irtipms.org/PubText/63.pdf>

ISMAL, R. UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. *Islamic Banking in Indonesia: Lessons to be learned* [online]. 2011 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://unctad.org/sections/wcmu/docs/cImem3_3rd_S4_Ismal.pdf

JORDAN ISLAMIC BANK. [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.jordanislamicbank.com/en/?#>

KARIMZADEH, M. Role of Sukuk in Islamic Capital Market: Experience of Iran (1994-2011). *Arabian Journal of Business and Management Review* [online]. 2012, roč. 1, č. 7, s. 12. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1953157/Role_of_Sukuk_in_Islamic_Capital_Market_Experience_of_Iran_1994-2011_

KAY, W. INDEPENDENT. *FSA approves first purely Islamic bank* [online]. 2004 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/business/news/fsa-approves-first-purely-islamic-bank-6164137.html>

KFH RESEARCH LTD. *Islamic Finance Regulatory Developments and Updates* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.mifc.com/index.php?ch=28&pg=72&ac=28&bb=uploadpdf>

KHAN, A. Z. INSTITUTE OF BUSINESS AND TECHNOLOGY. *Growth of Islamic Banking in Pakistan: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. 2009 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.kantakji.com/media/7519/c52.pdf>

KHAN, H. a O. K. M. R. BASHAR. Islamic Finance: Growth and Prospects in Singapore. *U21 Global* [online]. 2008, č. 1, s. 10 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1589796>

KHAN, M. J. A. *Takaful: Insurance - the islamic way* [online]. 2010 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/rashid.munir.ch/takaful-5843525#>

KHAN, M. M. a M. I. BHATTI. Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance* [online]. 2008, roč. 34, č. 10, s. 708-725 s. [cit. 2014-02-02]. DOI: 10.1108/03074350810891029. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/10.1108/03074350810891029>

KIMBALL, J., M. HAROONI. REUTERS. *Afghanistan mulls Islamic bonds, fearing Western cash cutback* [online]. 2012 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/05/17/us-afghanistan-islamicbonds-idUSBRE84G07420120517>

KUVEYT TÜRK. *News: Kuveyt Türk Applies For Full Banking Services License In Germany* [online]. 2012 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.kuveytturk.com.tr/news.aspx>

KUVEYT TÜRK. *News: Kuveyt Türk Enjoys a Net Profit of 300 Million TL as It Celebrates Its 25th Anniversary* [online]. 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.kuveytturk.com.tr/news.aspx>

KUWAIT FINANCE HOUSE. *About KFH* [online]. [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.kfh.com/en/about/index.aspx>

KUWAIT FINANCIAL CENTRE MARKAZ. *GCC Bonds and Sukuk Market Survey* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z:

<http://www.markaz.com/DesktopModules/CRD/Attachments/FixedIncomeResearch-GCCBondsandSukukMarketSurvey-2012Highlights.pdf>

LEBANESE ISLAMIC BANK. *About us* [online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.lebaneseislamicbank.com.lb/pages.asp?id=18>

MAITAH, M. Islámské finančníctví. *Mansoor Maitah* [online], 2013. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://maitah.com/>

MALIK, A., M. S. MALIK a H. SHAH. An Analysis of Islamic Banking and Finance in West: From Lagging to Leading. *Canadian Center of Science and Education: Asian Social Science* [online]. 2011, roč. 7, č. 1, 179 - 185 s. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://web.ccsenet.org/>

MAURO, F. a kol. EUROPEAN CENTRAL BANK. *Occasional paper series: Islamic finance in Europe* [online]. Frankfurt am Main, Germany, 2013, č. 146, 74 s. [cit. 2014-03-15]. ISSN 1725-6534. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp146.pdf>

MÉDIA O ISLÁMU. *Katar zakázal nemuslimským bankám islámské finančníctví* [online]. 2011 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.mediaoislamu.cz/2011/katar-zakazal-nemuslimskym-bankam-islamske-financnictvi-mediafax/>

MEEZAN BANK. *The History about Islamic Banking: The history of Islamic Banking in Pakistan and highlights of Meezan Bank* [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.meezanbank.com/history.aspx>

MOKHTAR, H. S. A., ABDULLAH, N. a AL-HABSHI, S. M.. Efficiency of Islamic Banking in Malaysia: A Stochastic Frontier Approach. *Journal of Economic Cooperation* [online]. 2006, roč. 27, č. 2, s. 34 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://library.sesrtcic.org/files/article/22.pdf>

MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islamic Banks versus Conventional Banking Systems* [online]. Ostrava, 2009 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/frpfi/cs/rocnik-2009/prispevky/dokumenty/Musa_Hussam-Musova.pdf

MUSA, H. a Z. MUSOVÁ. *Islamske financie a bankovníctvo – výzvy a perspektívy* [online]. Ostrava, 2010 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/.content/galerie-dokumentu/2014/plneni-prispevku/Hussam.Musa.pdf>

MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Africa muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/africa/>

MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Asia muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/asia/>

MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Europe muslim population in 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/europe/>

MUSLIM POPULATION IN THE WORLD. *Muslim population in the world: World* [online]. 2014 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.muslimpopulation.com/World/>

OPEC. *Brief History* [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm

PARKER, M. ARAB NEWS. *Saxony-Anhalt to Launch Europe's Debut Islamic Bond* [online]. 2004 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.arabnews.com/node/252630>

PASHA, S. REUTERS. *Afghan central bank sees Islamic banking law enacted in 2011* [online]. 2011 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2011/02/06/us-afghanistan-islamicbanking-idUSTRE7150EQ20110206>

PELECHOVÁ, M. E15. *Islámské bankovníctví je bezpečnější* [online]. 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/islamske-bankovnictvi-je-bezpecnejsi-920877>

PERRY, F. V. a S. S. REHMAN. Globalization of Islamic Finance: Myth or Reality?. *International Journal of Humanities and Social Science* [online]. 2011, roč. 1, č. 19, 107 - 119 s. [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_1_No_19_December_2011/12.pdf

QATAR ISLAMIC BANK. *Our Profile* [online]. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.qib.com.qa/en/footer/about-us/our-profile.aspx>

QATAR ISLAMIC INSURANCE COMPANY. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.qiic.com.qa/>

SAAD, N. B. M. a MOHAMAD, N. E. A. B. SUKUK IN MALAYSIAN CAPITAL MARKET. *Academia* [online]. 2012, s. 12 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://www.academia.edu/5040017/SUKUK_IN_MALAYSIAN_CAPITAL_MARKET

SALAAM. *Immigration to the West* [online]. 2010 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.salaam.co.uk/themeofthemonth/april02_index.php?l=3

SALAMA. *Islamic Arab Insurance Co.: About Us* [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.salama.ae/about.aspx>

SAUDI ARABIAN MONETARY AGENCY. *Historical preview* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.sama.gov.sa/sites/samaen/AboutSAMA/Pages/SAMAHistory.aspx>

SAUDI GAZETTE. *Economy: Saudi Arabia's, Malaysia's takaful markets thrive* [online]. 2013 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentid=20131027184814>

STATE BANK OF PAKISTAN. *Islamic Banking Bulletin: June 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.sbp.org.pk/ibd/bulletin/2013/IBB-June-2013.pdf>

SUKUKINFO. *What is Sukuk* [online]. 2012 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://sukuk.info/what-is-sukuk/>

TAKAFUL UMUM. *History Takaful* [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.takafulumum.co.id/index.php/en/about-us/history-takaful>

THE DAILY STAR. *Qatar offers \$6.6B in bonds, sukuk as debt market forms* [online]. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/Business/Middle-East/2014/Jan-15/244074-qatar-offers-66b-in-bonds-sukuk-as-debt-market-forms.ashx#axzz2ujHctxn6>

UDOVITCH, A. L. SPECULUM. *At the Origins of the Western Commenda: Islam, Israel, Byzantium?* [online]. 1962, roč. 37, č. 2 [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/i332909>

UK TRADE AND INVESTMENT. *UK Excellence in Islamic Finance* [online]. 2013 [cit. 2014-03-17], 76 s. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/253141/UKTI_UK_Excellence_in_Islamic_Finance.pdf

VIZCAINO, B. REUTERS. *RBI allows non-bank Islamic finance firm* [online]. 2013 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://in.reuters.com/article/2013/08/20/islamic-finance-india-idINDEE97J07L20130820>

WILSON, R. AFRICAN DEVELOPMENT BANK. *Islamic Banking and Finance in North Africa: Past Development and Future Potencial*. 2011 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/>

WILSON, R. *The development of Islamic finance in the GCC* [online]. Durham University, 2009, 38 s. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/programmes/kuwait/research/papers/islamicfinance.aspx>

XE CURRENCY CONVERTER. *IDR* [online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=IDR&To=USD>

XE LIVE EXCHANGE RATE. *JOD - Jordanian dinar* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currency/jod-jordanian-dinar>

XE CURRENCY CONVERTER. *PKR - Pakistani rupee* [online]. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currency/pkr-pakistani-rupee?c=USD>

XE LIVE EXCHANGE RATE. *SAR - Saudi Arabian Riyal* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.xe.com/currency/sar-saudi-arabian-riyal>

ZÍTA, D. ČESKÝ ROZHLAS. *Když se řekne šaría ... Pro a proti* [online]. 2012 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_zprava/kdyz-se-rekne-saria-pro-a-proti--1145121

Seznam příloh

Příloha A: Slovníček použitých islámských pojmů

Příloha A: Slovníček použitých islámských pojmů

<i>Al-Masdžid al-Harám</i>	Největší mešita na světě nacházející se v Mekce.
<i>Alláh</i>	Islámský bůh. Slovo Alláh doslova znamená v arabštině bůh.
<i>Ája</i>	Jeden verš v kapitole koránu.
<i>‘Ámil</i>	Viz <i>mudárib</i> .
<i>Bay‘al-salam (Bay‘alam)</i>	Forma odložené dodávky zboží.
<i>Bay‘mu‘ajjal</i>	Forma odložené platby, kdy již došlo k dodání produktu, platba je však uskutečněna s prodlevou, na které se strany předem domluvily.
<i>Bay‘mu‘jjal</i>	Nákup dle <i>murábahy</i> s odloženou splatností.
<i>Dhúl-Hidždža</i>	Poslední měsíc muslimského lunárního kalendáře, ve kterém je možno provést pouť do Mekky.
<i>Fiqh</i>	Sekundární pramen islámu. Jurisprudence islámských učenců, jejich dedukce a analogie, znalosti, vědomosti a porozumění islámskému právu člověkem, výklad <i>šaríi</i> .
<i>Gharar</i>	Zbytečné riziko, podvod, nejistota plynoucí z jakékoli ekonomické transakce, jež jsou zakázány.
<i>Hadíth</i>	Záznam o výroku, činu či postoji proroka či některého z jeho druhů.
<i>Hadždža</i>	Pouť do svatého města Mekky (též <i>hajj</i>) představující jeden z pěti pilířů, na kterých se islám zakládá. Na tuto pouť se každý muslim musí vydat

nejméně jednou za svůj život. Rozlišují se dvě poutě, a to *umra* a *hadždža* (velká pout').

<i>Hajj</i>	Viz <i>hadždža</i> .
<i>Halal</i>	Vše, co je povoleno. Povolené oblasti.
<i>Haram</i>	Vše, co je zakázáno. Zakázané oblasti.
<i>Ijara (Idžara)</i>	Islámská forma operativního leasingu.
<i>Ijara wa iqtina</i>	Islámská forma finančního leasingu s možností prodeje na splátky.
<i>Korán (al-Qur'an)</i>	Svatá kniha muslimů představující primární zdroj islámského práva. Jedná se o soubor Muhammadových zjevení.
<i>Maisir</i>	Zákaz jakékoli hazardní hry, sázky, spekulativní úmluvy s nejistým výsledkem.
<i>Medína</i>	Druhé nejsvětější město islámu, jehož návštěva není povinná. Historicky první obcí, která oficiálně přijala islám. Nachází se zde prorokův hrob.
<i>Mekka</i>	Nejsvětější město islámu.
<i>Mudaraba (Mudáraba)</i>	Též <i>qirád</i> , <i>muqárada</i> , <i>širka</i> . Nejzákladnější a nejpoužívanější nástroj financování fungující plně na principech islámu již od středověku. Založen na podílnictví na zisku, ztrátě i riziku, kdy dvě strany uzavřou partnerství o společné investici a dělbě výnosu z ní. Investor vloží finanční prostředky či zboží a agent s nimi hospodaří.
<i>Mudárib</i>	Též <i>muqárid</i> , <i>'ámil</i> . Agent hospodařící s finančními prostředky či zbožím investora v <i>mudárabě</i> .

<i>Muhammad</i>	Prorok Muhammad, celým jménem Muhammad bin Abdullah, jemuž se zjevil text koránu během 23 let prostřednictvím zjevení archanděla Gabriela v roce 610.
<i>Muqárada</i>	Viz <i>mudaraba</i> .
<i>Muqárid</i>	Viz <i>mudárib</i> .
<i>Murabaha (Murábaha)</i>	Obchod se ziskovou přírůžkou. Třístranná smlouva, kdy banka nakoupí požadované zboží na žádost klienta od třetí strany (dodavatele) a pomůže mu tak překlenout momentální nedostatek financí. Aktivum zůstává majetkem banky, dokud si ho klient neodkoupí, a to buď okamžitě, nebo s odloženou splatností (<i>bay'mu'jjal</i>).
<i>Musharaka (Mušáraka)</i>	Sdílení profitu. Investory jsou všechny zúčastněné osoby a podle podílu investice nesou i riziko.
<i>Quard (Qard)</i>	Islámská verze úvěru upraveného dle podmínek <i>šaríi</i> .
<i>Quard hasan, Qard al-hasan</i>	Hotovostní půjčka bez účtování výdajů navíc, většinou zajištěná zástavou. Poskytována klientům, kteří se ocitli v nouzi.
<i>Qirád</i>	Viz <i>mudáraba</i> .
<i>Rabb al-mál</i>	Investor poskytující finanční prostředky či zboží agentovi v <i>mudárabě</i> .
<i>Ribá</i>	Jakékoli neúměrné navýšení, které je zakázáno. Představuje zisk bez námahy, bezpracný výdělek, lichvu.
<i>Sadaqa</i>	Dobrovolná almužna.

<i>Suftaja (Suftádža)</i>	Islámská forma směnky, cestovního šeku.
<i>Sukuk</i>	Islámské cenné papíry, finanční certifikáty podobné dluhopisům ale bez vyplácení úroků.
<i>Sunna</i>	Muslimská tradice sestavena ze souboru autentických <i>hadíthů</i> a o nichž nelze pochybovat.
<i>Súra</i>	Jedna kapitola ze 114, na které se dělí korán.
<i>Šaría</i>	Soubor božích práv představující morální zákon řídící islámské učení i náboženský život.
<i>Šaría výbor</i>	Nejvyšší autorita v každé islámské bance skládající se z islámských učenců, bankéřů a právníků, kteří dohlíží nad dodržováním islámských předpisů a mají možnost certifikovat nové produkty islámských bank.
<i>Širka</i>	Viz <i>mudáraba</i> .
<i>Takaful</i>	Islámská forma pojišťovnictví eliminující nejistotu.
<i>‘Umra</i>	Malá pout’ (viz <i>hadždža</i>).
<i>Waqf (Wakf)</i>	Vzdání se majetku pod podmínkou jeho použití na charitativní účely nepodléhající daním, ale přináší výnosy.
<i>Waqif (Wakif)</i>	Zakladatel <i>waqfu</i> .
<i>Zakát</i>	Dobročinná povinná almužna.

Abstrakt

BOŠKOVÁ, Kristina. *Specifické finanční systémy: Islámské finančnictví a bankovníctví*. Diplomová práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 142 s. 2014

Klíčová slova: finančnictví, bankovníctví, islámské finančnictví, islámské bankovníctví, finanční systém, principy islámského finančnictví, islámské bankovní produkty

Tato diplomová práce se věnuje specifickým finančním systémům, konkrétně islámskému finančnictví a bankovníctví. Úvodní kapitoly této práce se zaměřují na vývoj islámského finančnictví a bankovníctví v historické perspektivě a to tak, aby byla daná problematika pochopena v širších souvislostech. Navazující kapitoly se poté věnují podrobnému rozboru principů fungování islámského finančnictví a bankovníctví a rovněž popisu islámských bankovních produktů, které jsou do velké míry odlišné od těch konvenčních. Prakticky orientovaná část práce se zabývá analýzou konkrétních vybraných zemí v souvislosti s vývojem a fungováním islámského finančnictví a bankovníctví. V závěru je následně srovnáno islámské finančnictví a bankovníctví s tím konvenčním pomocí několika vybraných ekonomických ukazatelů. Z těchto ukazatelů je patrné, že v posledních dekadách islámský finanční systém zvyšuje svůj tržní podíl ve světovém finančním systému a stává se tak funkční alternativou ke konvenčnímu finančnímu systému.

Abstract

BOŠKOVÁ, Kristina. *Specific financial systems: Islamic finance and banking*. Thesis. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia, 142 s. 2014

Key words: finance, banking, islamic finance, islamic banking, financial system, principles of islamic finance, islamic banking products

This thesis is focused on specific financial systems, namely islamic finance and banking. The preliminary matter of this work describes development of islamic finance and banking in historical perspective due to better understanding of this issue in wider context. Subsequent chapters devote to detail analysis of functional principles of islamic finance and banking and to description of islamic banking products which are very different from conventional variant. The practical part of this thesis analyses specifically selected countries by connection with development a function of islamic finance and banking. Conclusion points to many differences between islamic and conventional financial systems and compares them through several chosen economic indicators. This indicators show, that market share of islamic financial system during last several decades still grows and due this is a function alternative to the conventional.